

UIT

NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET

Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning

Barnehageansattes utfordringer ved melding til barneverntjenesten

Tvilens seier, på barnas bekostning

Kjersti Bergum Kristensen

Masteroppgave i pedagogikk. November 2014

SAMMENDRAG

Temaet i avhandlingen er barnehageansattes utfordringer ved melding til barneverntjenesten. Avhandlingens problemstilling er: *I tilfeller hvor barnehageansatte er bekymret for omsorgen for et barn, hvilke utfordringer opplever de i forhold til å melde sin bekymring til barneverntjenesten, og hva oppgir de som eventuelle grunner til at melding uteblir?*

Hensikten med avhandlingen er å bidra til forståelse av hva barnehageansatte synes er utfordrende ved å sende bekymringsmelding til barneverntjenesten. Ved å avdekke og forstå deres utfordringer kan tiltak settes inn for å øke antallet meldinger fra barnehagene, og dermed øke sjansen for at barn som lever under omsorgssvikt får hjelp.

Lovmessigheter om barns rett til beskyttelse, barneverntjenestens mandat, innholdet i barnehagens opplysningsplikt, beskyttelsesstrategier og kulturelle og strukturelle rammer danner teorigrunnlaget. Metoden som er anvendt i datainnsamlingen er kvalitative semistrukturerte personintervju, med fire barnehageansatte. Forskningsfunnene presenteres på grunnlag av analysen av de innsamlede dataene. Hvordan funnene kan tolkes, diskuteres i lys av teorigrunnlaget.

Avhandlingen kaster lys over utfordringer barnehageansatte kan oppleve ved melding til barneverntjenesten. Flere utfordringer angis. Barnehageansattes idealistiske tanker rundt meldeplikten kan stå i veien for deres velviljen til å oppsøke kunnskap. Behov for kunnskap og konkretisering av hva meldeplikten omfatter og når den inntreffer avdekkes. Deres behov for sikkerhet i forhold til om bekymringen er reel, kan hindre dem i å sende melding på et tidlig tidspunkt, og kan være en grunn til at melding uteblir. Bekymringer hvor det ikke finnes håndfaste bevis på omsorgssvikten, står i fare for å ikke bli meldt inn. Barnehageansatte leter etter avkreftelse på bekymringen gjennom alternative forklaringer og unnskyldninger. Videre er konsekvensene de barnehageansatte er redd for, dersom de sender bekymringsmelding, en utfordring og en mulig grunn til at melding uteblir. Opplevelse av at samarbeidet med barneverntjenesten er begrenset, kan også resultere i at terskelen for å ta kontakt blir høy.

FORORD

Da jeg skulle velge tema for min mastergradsoppgave sto valget mellom mange spennende temaer som jeg hadde lyst å forske på og skrive om. Til slutt falt valget mitt på temaet barnehagenes meldeplikt til barneverntjenesten. Jeg er selv utdannet barnevernspedagog, og spørsmålet om hvorfor barnehagene ikke melder mer til barneverntjenesten har jeg mange ganger undret meg over.

Å skulle gjennomføre en forskningsstudie har vært både nytt og lærerikt. I prosessen har jeg lært mye om hva en forskningsstudie innebærer og krever. Å få tak i informanter og finne datoer for gjennomføring av intervjuene, har krevd min tålmodighet. Ventetiden har likevel vært verd det. Det å intervjuer om et tema som jeg er nysgjerrig på, og har interesse i, har vært spennende.

Arbeidet med skrivingen av avhandlingen har vært både utfordrende og fornøylig. Det har vært utfordrende på grunn av avhandlingens omfang, i forhold til tidsfristen. Å arbeide med en slik stor tekst krever fokus i redigeringsarbeidet. Å se at delene til slutt faller på plass, etter en skriveprosess som til tider er preget av rot og mange ideer, er tilfredsstillende.

Jeg ønsker å takke veilederen min Vivian Nilsen, ved Universitetet i Tromsø, for all hjelp hun har gitt, både i arbeidet med skrivingen og med planleggingen av forskningen. Dine konkrete og direkte tilbakemeldinger har vært gull verd. Informantene mine fortjener også en stor takk. Deres ærlighet og vilje til å dele sine erfaringer og tanker med meg setter jeg stor pris på. Uten dem ville ikke denne avhandlingen eksistert. Takk til min største fan Helge Ringberg, for all støtte og motivasjon du har gitt meg i skriveprosessen. Takk til mamma som har lest gjennom og påpekt skrivefeil. Takk til venner og familie for all støtte, og for at dere har heiet på meg.

Tromsø, oktober 2014

INNHold

SAMMENDRAG	i
FORORD.....	ii
INNHold.....	iii
1. INNLEDNING	1
1.1 Bakgrunn for valg av tema	1
1.2 Problemstillingen	2
1.3 Avhandlingens oppbygning	3
2. TEORI.....	5
2.1 Barns rett til beskyttelse	5
2.1.1 Det lovmessige grunnlaget – Barnekonvensjon og Norsk Lov	6
2.1.2 Barneverntjenestens rolle og oppgave.....	7
2.2 Barnehagens opplysningsplikt.....	9
2.2.1 Lovbestemmelser	9
2.2.2 Hva er omsorgssvikt, mishandling og atferdsvansker?	11
2.2.3 Betydning av tidlig innsats	16
2.2.4 Antall meldinger fra barnehagene	18
2.3 Motstand mot å melde	19
2.3.1 Strategier i møte med bekymring	19
2.3.2 Kulturens og strukturens kraft.....	23
2.4 Samarbeid mellom barnehage og barneverntjenesten	24
2.5 Forskning om ansattes forhold til meldeplikten til barneverntjenesten	26
3. METODE	29
3.1 Valg av metode for datainnsamling	29
3.1.1 Valg av forskningsdesign.....	29
3.1.2 Valg av semistrukturerte personintervju.....	31
3.1.3 En fenomenologisk - hermeneutisk tilnærming	32
3.2 Validitet og reliabilitet	35
3.2.1 Hva er validitet?	36
3.2.2 Ytre validitet.....	37
3.2.3. Begrepsvaliditet.....	38

3.2.4 Forskeren som datainnsamlingsinstrument	40
3.2.5 Reliabilitet	42
3.3 Datainnsamlingens løp	45
3.3.1 Utvalg	45
3.3.2 Intervjuguide	47
3.3.3 Gjennomføring av intervjuene	49
3.3.4 Transkripsjon, koding og kategorisering	50
3.4 Etikk	53
3.4.1 Informert samtykke	53
3.4.2 Uønskede konsekvenser av å delta i forskningsprosjektet	55
3.4.3 Meldeplikt til personvernombud for forskning	56
3.4.4 Konfidensialitet og anonymitet	57
3.4.5 Forskerens makt	58
4. PRESENTASJON AV FUNN	59
4. 1 Idealisme	59
4.1.1 Bevissthet om ansvar og barnet som hovedhensyn	60
4.1.2 Bevissthet om at barnehage melder lite og at noe ikke stemmer	61
4.1.3 Behov for konkretisering	62
4.2 Håndfasthet	65
4.2.1 Sikkerhet og støtte	65
4.2.2 Undersøkelse og bevisføring	67
4.3 Søken etter avkreftelse	69
4.3.1 Alternativer, unnskyldninger og forklaringer	69
4.3.2 Vil ikke, vet ikke og er dessuten opptatt	73
4.4 Konsekvenser	74
4.4.1 Konsekvenser for foreldrene	74
4.4.2 Konsekvenser for den barnehageansatte	76
4.5 Enveis samarbeid	78
5. DISKUSJON	81
5.1 Idealisme	81
5.1.1 Lovens ordlyd og omsorgssvikt	81
5.1.2 Normtenkning	82
5.1.3 Strukturen som idealismevugge	83
5.2 Håndfasthet	84

5.2.1 Rolleforvirring og ansvarsfordeling	84
5.2.2 Lovformuleringens tolkningsrom og barnehageansatte som påtalemyndighet.....	86
5.3 Søken etter avkreftelse	87
5.3.1 Problemforflytning	87
5.3.2 Bagatellisering, overidentifisering med foreldre og unnskyldninger.....	88
5.3.3 Ansvarsfraskrivelse, distansering og noe som skjer i hjemmet.....	90
5.3.4 Å handle eller ikke	91
5.4 Konsekvenser	92
5.4.1 Fravær av positive konsekvenser	93
5.4.2 Uoversiktlige konsekvenser	93
5.4.3 Konfrontasjon.....	94
5.5 Enveis samarbeid.....	95
5.6 Avsluttende drøfting	96
5.6.1 Svar på problemstilling	97
5.6.2 Forslag til endringer	98
6. AVSLUTNING.....	99
7. LITTERATURLISTE	101
7.1 Bøker	101
7.2 Internett	103
7.3 Rapporter og avhandlinger	104
7.4 Lover og konvensjoner.....	105
8. VEDLEGG	107
Vedlegg 1 Invitasjon.....	107
Vedlegg 2 Informasjonsskriv.....	108
Vedlegg 3 Intervjuguiden	110
Vedlegg 4 Godkjenning fra NSD.....	112

1. INNLEDNING

I innledningen følger en kort beskrivelse av bakgrunn for valg av avhandlingens tema, en redegjørelse for problemstillingen og til slutt en guide gjennom avhandlingen og dens oppbygging. Avgrensninger i forhold til problemstillingen vil foretas i denne delen. Avgrensninger for øvrig, som ikke har direkte sammenheng med problemstillingen, foretas der det er relevant i avhandlingen.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Bakgrunn for valg av avhandlingens tema er at jeg er utdannet barnevernspedagog, og derfor har interesse for temaet melding til barneverntjenesten. I saker jeg har blitt kjent med gjennom mitt arbeid har jeg ofte undret meg over hvorfor barnehagen ikke var den instansen som meldte fra. Tanker som har slått meg er «De må jo ha vært bekymret, så hvorfor meldte de ikke ifra?» eller «Barnehagen sier jo at de har vært bekymret, så hva var grunnen til at de ikke tok bekymringen opp med barneverntjenesten?». Det er forunderlig at når over 90 prosent av alle barn i dette landet går i barnehage, at barnehagen bare melder inn 1 av 200 barn hvert år. Selv om det er vanskelig å si noe om hva tallet burde vært, fordi det ikke finnes et tall på omfanget av omsorgssvikt, er dette lite. Barnehagen skal dessuten melde når de *tror* at noe er galt med omsorgen til et barn.

Forskning på hvorfor barnehageansatte ikke melder mer, eller hva grunnen er til at de kvier seg for å melde kan bidra til at målrettede tiltak settes inn, slik at antall meldinger fra denne instansen øker. Formålet med å øke antallet bekymringsmeldinger fra barnehagen, er å kunne gi hjelp til de barna som lever under omsorgssvikt. Hensikten med denne avhandlingen er å bidra til forståelse av hva barnehageansatte synes er utfordrende ved å sende bekymringsmelding til barneverntjenesten. Ved å avdekke og forstå deres utfordringer kan aktuelle tiltak vurderes iverksatt. Å øke barnehageansattes, barnehagelærerutdanningens, barneverntjenestens, lovmyndighetenes og politikeres bevissthet om disse utfordringene er viktig for at tilpassede beslutninger skal foretas i arbeidet som gjøres.

1.2 Problemstillingen

Jeg skal i dette kapitelet utlede og spesifisere problemstillingen min. Problemstillingen er:

I tilfeller hvor barnehageansatte er bekymret for omsorgen for et barn, hvilke utfordringer opplever de i forhold til å melde sin bekymring til barneverntjenesten, og hva oppgir de som eventuelle grunner til at melding uteblir?

Problemstillingen min tar altså utgangspunkt i situasjoner hvor barnehageansatte er bekymret for omsorgen for et barn. Hva som ligger i formuleringen *bekymret for omsorgen* vil variere fra person til person. En engstelse og uro for barnets ivaretagelse av foreldrene, er en annen måte å formulere det på. Hva formuleringen innebærer i denne sammenhengen vil redegjøres for i avhandlingens teoridel, under hva barnehagens opplysningsplikt innebærer og hva omsorgssvikt, mishandling og atferdsvansker er.

Utfordringer er et sentralt begrep i problemstillingen. I denne sammenhengen handler det om utfordringer barnehageansatte opplever i forhold til å sende bekymringsmelding. Utfordringer er definert i bokmålsordboken¹ som noe som krever kamp eller hardt arbeid for å overvinnes. *Grunner til at melding uteblir*, som er formuleringen etter siste komma i problemstillingen, er et resultat av at utfordringen blir så stor at de barnehageansatte ikke lykkes i kampen eller med det harde arbeidet med å overvinne utfordringen.

Forskningsspørsmålene som er utledet av problemstillingen, tar sikte på å avdekke utfordringer barnehageansatte opplever i forhold til å sende bekymringsmelding til barneverntjenesten. Forskningsspørsmålene angir hvilke undertemaer forskningen vektlegger. Underspørsmålene er utgangspunktet for utformingen av spørsmålene som stilles i intervjuene.

- Hvordan opplever barnehageansatte samarbeidet med barneverntjenesten, og hvordan påvirker forholdet til barneverntjenesten terskelen og utfordringer ved sending av melding?
- Hvordan tolker barnehageansatte meldeplikten, og hvordan oppfatter de sitt ansvar?
- Har barnehageansatte tilstrekkelig med kunnskap om omsorgssvikt, mishandling,

---

¹ <http://www.nob-ordbok.uio.no/perl/ordbok.cgi?OPP=UTFORDRING>

atferdsvansker og meldeplikten?

- Hvor går terskelen for å melde til barneverntjenesten, og når er det lett å melde og når føles det vanskelig?

Det overordnede målet med forskningen og avhandlingen er altså å avdekke grunner til at antall meldinger fra barnehage er lavt. Ved å avdekke hvorfor, blir det mulig å sette inn tiltak som kan øke antallet, og dermed kan flere barn som lever under omsorgssvikt fanges opp og gis hjelp. Å øke antall meldinger fra barnehager, indikerer ikke nødvendigvis at flere barn som lever under omsorgssvikt fanges opp. Treffsikkerheten i meldingene er selvfølgelig også et nødvendig element. Den kunnskap barnehageansatte har om barns normalutvikling gjør de i stand til å se hva som ikke er normalt. At de også kan ta feil, er en selvfølge. Treffsikkerhet i meldingene vil ikke være et tema i denne avhandlingen fordi jeg ønsker å fokusere på de utfordringene barnehageansatte opplever i forhold til å sende en melding, når de er bekymret for omsorgen for et barn. Om bekymringen faktisk var reel er derfor irrelevant i forhold til problemstillingen.

1.3 Avhandlingens oppbygning

Jeg starter avhandlingen med en teoridel, hvor det redegjøres for kunnskap som er relevant for forståelsen av avhandlingens tema og problemstilling. Teoridelen legger grunnlaget for diskusjon av mine forskningsfunn. Deretter følger en del hvor metoden i forskningen som er foretatt, oppgis og begrunnes. I del 4 presenterer jeg mine forskningsfunn, som er organisert i kategorier på grunnlag av de innsamlede dataene. Disse funnene drøftes så i avhandlingens diskusjonsdel, i lys av teorien som er redegjort for i del 2. En avsluttende drøfting i forhold til oppgavens problemstilling foretas også i del 5. Til sist kommer en avslutning, hvor jeg gir en kort oppsummering av avhandlingen, og trekker fram det viktigste denne avhandlingen har bidratt med, i form av kunnskap om det omtalte temaet. Litteraturliste over referanser som er brukt i avhandlingen følger deretter, og til slutt har jeg lagt ved vedleggene.

2. TEORI

I denne delen av avhandlingen vil relevant teori i forhold til avhandlingens problemstilling presenteres. Først redegjøres det for grunnlaget for barnehagens opplysningsplikt til barneverntjenesten, - den lovpålagte rettigheten barn har til beskyttelse. I den sammenhengen omtales barnekonvensjonen og norsk lov, samt barneverntjenestens rolle og oppgaver. Hva barnehagens opplysningsplikt innebærer forklares ved å beskrive lovbestemmelsene og begrepene omsorgssvikt, mishandling og atferdsproblemer. Betydningen av tidlig innsats og fakta om hvor mye barnehagene melder blir også redegjort for i kapitlet om barnehagens opplysningsplikt. Motstand mot å melde i arbeid med omsorgssvikt blir deretter redegjort for. Deretter kommer kapitlet om samarbeidet mellom barnehage og barneverntjeneste. Jeg presenterer så til sist tre betydningsfulle studier som omhandler samme tema som i denne avhandlingen.

Teorien som i dette kapitlet redegjøres for, danner bakgrunnen for analysen og forståelsen av mine forskningsfunn. Enkelte av temaene som omtales i dette kapitlet finnes det svært mye, og omfattende teori om. Jeg har avgrenset meg til å kun beskrive teori som er av relevans for avhandlingens problemstilling, eller er sentralt for forståelsen av temaet.

2.1 Barns rett til beskyttelse

Grunnlaget for barnehagens opplysningsplikt til barneverntjenesten er barns rett til beskyttelse. Barns rett til beskyttelse er lovfestet gjennom norsk lov og gjennom FNs konvensjon om barns rettigheter - barnekonvensjon (1989). I dette kapitlet vises det til relevante lover om barns rett til beskyttelse som dermed danner grunnlaget for barnehagens opplysningsplikt til barneverntjenesten. Kapitlet starter med å vise til artikler fra barnekonvensjon (1989) som er relevante for avhandlingens tema; - barnehagens opplysningsplikt til barneverntjenesten. Andre lover som er relevante for grunnlaget til barnehagens opplysningsplikt kommer også til å redegjøres for. Deretter kommer en del om barneverntjenestens rolle og oppgaver. Hva som er barneverntjenestens rolle og oppgave i forhold til å beskytte barn, og hvordan de arbeider i forhold til mottakelse av melding, er nødvendig kunnskap for å forstå grunnlaget for avhandlingens tema.

2.1.1 Det lovmessige grunnlaget – Barnekonvensjon og Norsk Lov

FNs Barnekonvensjon (1989) er inkorporert i norsk lov, altså gjelder den som norsk lov. Barnekonvensjon (1898) er grunnleggende for barnehagens virksomhet og utformingen av Lov om barnehager – barnehageloven – bhl. (2006).

Barnets beste skal ifølge artikkel 3 i barnekonvensjon være et grunnleggende hensyn i alle handlinger som berører barn, enten de foretas i private eller offentlige velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer. Barnets beste er et normativt begrep i form av at hva som er det beste for barnet varierer i tid og i forhold til hvilke hensyn som vektlegges. Barn har rett til beskyttelse mot misbruk. I artikkel 19 i barnekonvensjon (1989) står det at barn har rett til lovgivning, administrative, sosiale og opplæringsmessige tiltak som skal beskytte de mot alle former for fysisk og psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnyttning og seksuelt misbruk fra foreldre eller andre omsorgspersoner. Artikkel 34 beskriver barns rett til beskyttelse mot alle former for seksuelt utnyttelse og misbruk. Videre i artikkel 36 beskrives rettigheten barn har til beskyttelse mot alle former for utnyttelse som er skadelig for barnet. Artikkel 27 gir barnet rett til en levestandard som er tilstrekkelig på alle områder. De levekårene som er nødvendig for barnets utvikling skal også sikres. Artikkel 23 omhandler funksjonshemmede barn. Psykiske og fysiske funksjonshemmede barn har rett til særskilt omsorg. Barnet skal få undervisning, opplæring, helsetjenester, rehabiliteringstjenester, forberedelse til arbeidslivet og rekreasjonsmuligheter for å oppnå best mulig integrering og individuell utvikling. Videre i artikkel 24 står det at barn har rett til å få best mulige medisinske behandling og hjelp til å komme seg etter sykdom. Staten skal sikre at alle barn får nødvendig legehjelp og avskaffe helsefarlige tradisjoner. Barn har også rett til å si sin mening og blir hørt ifølge Artikkel 12.

De rettigheter barn har, som beskrives i barnekonvensjon, har staten ansvar for å realisere. I Norge har vi ikke bare inkorporert barnekonvensjon i norsk lov, men vi har også barneverntjenesten som er en egen instans som ifølge lov om barneverntjenester (1992) § 1-1 har som formål å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid. Loven skal også bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår. Andre norske lover er også med på å sikre barns rettigheter. Her tas med de som er sentrale i forhold til avhandlingens problemstilling.

Lov om barn og foreldre (barneloven) av 1981 § 30 sier at barnet har krav på omsorg og omtanke fra de som har foreldreansvaret for barnet. De som har foreldreansvaret skal gi barnet forsvarlig oppdragelse og forsørgelse, og sørge for at barnet får utdanning etter sine evner. Paragrafen sier videre at barnet ikke skal bli utsatt for vold eller behandlet slik at den fysiske og psykisk helse blir utsatt for skade eller fare. Dette gjelder også når volden brukes som et ledd i oppdragelsen. Bruk av vold og skremmende eller plagsom væremåte, eller annen hensynsløs atferd overfor barnet, er forbudt.

Alminnelig borgerlig straffelov – straffeloven (1902) og lov om forbud mot kjønnslemlestelse – kjønnslemlestelsesloven (1995) er også lover som skal beskytte barn og som derfor er verd å benevne, men som ikke kommer utdypes videre grunnet prioriteringer av relevans.

Norsk lovgivning og barnekonvensjon skal altså sikre barn og unge en trygg og god oppvekst. Videre i avhandlingen vil barnevernsloven og barnehageloven stå i fokus, fordi det er forholdet mellom disse to instansene som er av høyest relevans for avhandlingens problemstilling. De øvrige lover som er beskrevet og vist til, er viktige bidrag til grunnforståelsen av den lovmessige beskyttelsen barn i Norge skal ha.

For at loven skal kunne håndheves av barneverntjenesten og barn skal få den beskyttelsen de har rett til, er barneverntjenesten i stor grad avhengig av å få vite om mulige situasjoner hvor barn er utsatt for omsorgssvikt eller mishandling. En av aktørene som har ansvar for at barneverntjenesten får informasjon om eventuelle forhold som kan føre til tiltak fra barneverntjenestens side, er barnehager.

2.1.2 Barneverntjenestens rolle og oppgave

Det er sentralt for avhandlingens problemstilling å ha en forståelse av hva barneverntjenestens rolle er i forhold til bekymringsmeldinger, og hva deres rutiner er. Kapitlet er i så måte en del av det nødvendige kunnskapsgrunnlag for å kunne forstå barnehageansattes utfordringer i forhold til å gi opplysninger til barneverntjenesten.

Barnevernet kan deles inn i det statlige og det kommunale barnevernet. Det kommunale barnevernet er barneverntjenesten. Barneverntjenesten har ansvaret for å gjennomføre de oppgaver kommunen er pålagt i barnevernloven (1992), kapittel 3. Tjenestens ansvar er å gi

råd og veiledning, treffe vedtak i henhold til loven, iverksette, følge opp og evaluere tiltak. Barneverntjenesten er en instans som både yter hjelp, og som i tillegg har en kontrollerefunksjon.

Det er altså barnevernloven (1992) som danner grunnlag for barneverntjenestens virksomhet. Barneverntjenestens overordnede oppgave er nedfelt i barnevernlovens § 1-1. Paragrafen sier at barnevernlovens formål er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid. Loven skal også bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår. Barneverntjenesten er ansvarlig for å avdekke omsorgssvikt og sosiale og emosjonelle problemer hos barn, og iverksette nødvendige tiltak for å unngå varige problemer. Barneverntjenesten har en plikt til å yte tjenester overfor barn og unge når vilkårene etter loven er oppfylt.

Meldinger barneverntjenesten mottar skal gjennomgås og vurderes snarest, og senest innen en uke, ifølge barnevernloven § 4-2. Utfallet av vurderingen er henleggelse eller opprettelse av en undersøkelse etter § 4-3. Dersom barneverntjenesten har rimelig grunn til å anta at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for tiltak skal barneverntjenesten snarest undersøke forholdet. Det blir naturlig å innhente opplysninger fra barnehage, dersom barnet går i barnehage.

Barneverntjenesten har anledning til å iverksette hjelpetiltak for å bedre omsorgssituasjon til et barn, dersom undersøkelse avdekker at situasjon ikke er tilfredsstillende. Tiltak barneverntjenesten kan gi er råd og veiledning, barnehageplass, støttekontakt, besøkshjem, økonomisk stønad, avlastning i hjemmet og lignende. En tiltaksplan skal utarbeides etter § 4-5. Dersom foreldrene motsetter seg hjelpetiltak, kan barneverntjenesten pålegge de hjelpetiltak. Ved mishandling eller andre former for alvorlig omsorgssvikt kan barneverntjenesten fatte vedtak om omsorgsovertakelse etter § 4-12.

I følge § 6-7 a) i barnevernloven skal barneverntjenesten gi den som har sendt melding til barneverntjenesten tilbakemelding. Denne tilbakemeldingen skal sendes innen tre uker etter at barneverntjenesten har mottatt meldingen. Dersom meldingen er åpenbart grunnløs eller det finnes andre særlige hensyn som taler mot å sende tilbakemelding, kan barneverntjenesten unnlate å gi slik tilbakemelding. I tilbakemeldingen skal barneverntjenesten bekrefte at meldingen er mottatt, og dersom meldingen kommer fra offentlige instanser skal

barneverntjenesten opplyse om de har åpnet undersøkelse eller ikke. Videre skal da barneverntjenesten gi ny tilbakemelding til offentlige instanser når undersøkelsen er gjennomført. Tilbakemeldingen skal komme innen tre uker etter at undersøkelsen er gjennomført og skal inneholde opplysninger om saken ble henlagt eller om barneverntjenesten følger opp saken videre. Ved iverksetting av tiltak kan offentlige myndigheter som har meldt saken få kjennskap til tiltakene dersom barneverntjenesten vurderer det som nødvendig for melderens videre oppfølging av barnet.

2.2 Barnehagens opplysningsplikt

For å sikre at barn får nødvendige hjelp, omsorg og trygge oppvekstvilkår, slik de har rett til gjennom barnekonvensjon, barnevernloven og barneloven, har ulike offentlige instanser opplysningsplikt til barneverntjenesten. Barnehagen er en av disse. Det er barnehagens opplysningsplikt til barneverntjenesten som er tema i denne avhandlingen. Først kommer et delkapittel hvor det vises til de lovbestemmelsene barnehagen skal følge, i forhold til opplysningsplikten deres. Deretter kommer et delkapitler hvor det redegjøres for sentrale begreper i barnehagens lovbestemmelse om opplysningsplikten. Begrepene som omtales er omsorgssvikt, mishandling og atferdsvansker. Begrepene er sentrale for forståelsen av barnehagens opplysningsplikt, terskelen for å melde og bekymringene de barnehageansatte opplever. Videre behandles temaene betydning av tidlig innsats, og antall meldinger fra barnehager, i de to siste delkapitlene.

2.2.1 Lovbestemmelser

I følge Lov om barnehager (barnehageloven – bhl.) § 22 skal barnehagepersonalet i sitt arbeid være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barneverntjenestens side. Uten hinder av taushetsplikt skal barnehagepersonalet av eget tiltak gi opplysninger til barneverntjenesten, når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt, jf. lov om barneverntjenester § 4-10, § 4-11, § 4-12, eller når et barn har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker, jf. samme lov § 4-24. Også etter pålegg fra de organer som er ansvarlige for gjennomføringen av lov om barneverntjenester, plikter barnehagepersonalet seg til å gi slike opplysninger. Opplysninger skal normalt gis av styrer.

Jeg vil påpeke at loven sier at barnehagen skal gi opplysninger til barneverntjenesten når det er *grunn til å tro* at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for

alvorlig omsorgssvikt, eller når et barn har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker.

§ 22 i barnehageloven henviser til en rekke paragrafer i barnevernloven. Henvisningene er av betydning for lovens virkeområde, og vil derfor belyses her. De lover som det er henvist til i § 22 i barnehageloven er sentrale for å forstå hvordan ordlyden av; mishandling i hjemmet eller andre former for alvorlig omsorgssvikt (barnevernloven § 4-10, § 4-11 og § 4-12) og vedvarende alvorlige atferdsvansker (barnevernloven § 4-24), skal tolkes.

Barnevernloven (bvl.) § 4 -10 *sier at dersom det er grunn til å* tro at et barn lider av en livstruende eller annen alvorlig sykdom eller skade, og dersom foreldrene i så tilfelle ikke sørger for at barnet kommer til undersøkelse eller behandling, kan fylkesnemnda vedta at barnet med bistand fra barneverntjenesten skal undersøkes av lege, eller bringes til sykehus for å bli undersøkt. Fylkesnemnda kan også vedta at en slik sykdom skal behandles på sykehus eller i hjemmet i samsvar med anvisning fra lege. Har barnehagepersonalet grunn til å tro at et barn lider av en livstruende eller annen alvorlig sykdom eller skade, og at foreldrene ikke sørger for at barnet kommer til undersøkelse eller behandling, skal altså barnehagen gi opplysninger om dette til barneverntjenesten.

I § 4-11 i barnevernloven står det at dersom foreldrene ikke sørger for at et funksjonshemmet eller spesielt hjelpetrequende barn får dekket særlige behov for behandling og opplæring, kan fylkesnemnda vedta at barnet skal behandles eller få opplæring med bistand fra barneverntjenesten. Har barnehageansatte grunn til å tro at slike tilfeller foreligger skal de opplyse barneverntjenesten om dette.

§ 4-12 i barnevernloven omhandler vedtak om å overta omsorgen for et barn. Slike vedtak kan ifølge denne paragrafen treffes dersom følgende punkter er tilstede: A) det er alvorlige mangler ved den daglige omsorg som barnet får, eller alvorlige mangler i forhold til den personlige kontakt og trygghet som det trenger etter sin alder og utvikling. B) foreldrene ikke sørger for at et sykt, funksjonshemmet eller spesielt hjelpetrequende barn får dekket sitt særlige behov for behandling og opplæring. C) barnet blir mishandlet eller utsatt for andre alvorlige overgrep i hjemmet. D) dersom det er overveiende sannsynlig at barnets helse eller utvikling kan bli alvorlig skadd fordi foreldrene er ute av stand til å ta tilstrekkelig ansvar for barnet. Dersom barnehagepersonalet har grunn til å tro at noen av punktene over foreligger skal de på eget tiltak gi opplysninger til barneverntjenesten.

Barnehagepersonalet skal videre etter barnehageloven § 22, gi opplysninger til barneverntjenesten på eget tiltak dersom et barn har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker. Paragrafen henviser så til barnevernloven § 4-24 som omhandler plassering og tilbakehold i institusjon uten eget samtykke. Denne paragrafen sier at barn som har vist alvorlig atferdsvansker ved alvorlig eller gjentatt kriminalitet, ved vedvarende misbruk av rusmidler eller på annen måte, kan uten eget samtykke eller samtykke fra den som har foreldreansvaret for barnet, plasseres i en institusjon for observasjon, undersøkelse og korttidsbehandling i opptil fire uker, eller i den kortere tid som er fastsatt i vedtaket. Er det trolig at et barn som nevnt i første ledd har behov for mer langvarig behandling, kan det treffes vedtak om at barnet skal plasseres i en behandlings- eller opplæringsinstitusjon i opptil tolv måneder uten eget samtykke eller samtykke fra den som har foreldreansvaret for barnet. Et vedtak etter første og annet ledd kan bare treffes dersom institusjonen faglig og materielt er i stand til å tilby barnet tilfredsstillende hjelp sett i forhold til formålet med plasseringen. Det som er relevant her i forhold til barnehagebarn er dersom de har vist alvorlige atferdsvansker på annen måte.

2.2.2 Hva er omsorgssvikt, mishandling og atferdsvansker?

Hva er egentlig omsorgssvikt, mishandling og atferdsvansker? Begrepene er sentrale i barnehagens lov om opplysningsplikt, og er sentral for avhandlingen i sin helhet. Hvordan begrepene defineres setter terskelen for når en bekymring er reel og meldepliktig. Hva som teoretisk ligger i begrepene, vil her klargjøres. Ved å gi leserne en grunnleggende forståelse av hva omsorgssvikt, mishandling og atferdsvansker er, kan de tolkninger som foretas i analysen settes inn en sammenheng og vurderes selvstendig.

Det gir også meg som forsker bedre forståelse for utfordringene ved bekymringsmeldinger for barnehageansatte, og gir meg noen faste holdepunkter når jeg skal analysere dataene. Fordi jeg allerede kjenner til begrepene gjennom studier og arbeid er det viktig for meg å ha med dette delkapitlet for å teste ut om min forståelse av begrepene stemmer overens med teorien. Slik kan jeg unngå syensing eller å komme med uttalelser som for meg er selvfølgelig, men som for leserne kan være uforståelig på grunn av manglende kunnskap om begrepene.

Omsorgssvikt

Begrepet omsorgssvikt er svært omfattende, og definisjon av begrepet varierer i litteraturen.

Omsorgssvikt vil herunder deles inn i, og presenteres i tre ulike former. De ulike formene for omsorgssvikt, slik det redegjøres for her, er barn som utsettes for vanskjøtsel, barn som utsettes for vold og seksuelle overgrep og barn som utsettes for psykiske overgrep. Barn som utsettes for en av formene for omsorgssvikt, blir ofte også utsatt for noen av de andre formene. Skillet mellom de ulike formene for omsorgssvikt er derfor flytende. Mishandling er en form for omsorgssvikt som kan inngå i alle de formene for omsorgssvikt som redegjøres for her. Begrepet mishandling behandles derfor også i dette underkapitlet, i tillegg til i eget underkapittel.

Vanskjøtsel, den vanligste formen for omsorgssvikt, handler om at barnet ikke får dekket sine ernæringsmessige, fysiske, materielle, medisinske, kognitive, emosjonelle og sosiale behov av omsorgspersonen sin ifølge Killen (2009, 34). Fysisk vanskjøtsel er ifølge Vigdis Bunkholdt og Mona Sandbæk (2008, 104) det samme som passiv fysisk mishandling, og passiv psykisk mishandling eller psykisk omsorgssvikt, vil være det samme som psykisk vanskjøtsel.

Vanskjøtsel er skadelig for barnets fysiske, kognitive, sosiale følelsesmessige og atferdsmessige utvikling. Disse barna ligger ofte bak i utviklingen på alle områder.

Konsekvensene av vanskjøtsel er at barnet kan bli skadet for livet både fysisk og psykisk.

Fysisk vanskjøtsel, eller passiv fysisk mishandling, har håndfaste tegn som at barnet har dårlig stell, er illeluktende og er dårlig ernært. Bunkholdt og Sandbæk (2008, 104) omtaler fysisk vanskjøtsel som manglende dekning av barns fysiske behov, avvikende, mangelfull og usunn ernæring, dårlig beskyttelse for fysisk fare, mangelfullt stell og hygiene, og påkledning som ikke er passende i forhold til temperatur og vær.

Psykisk vanskjøtsel, eller passiv psykisk mishandling, omfatter ifølge Bunkholdt og Sandbæk (2008, 104) grov understimulering og likegyldighet i forhold til barnet. Barnet blir ikke sett, behandles med likegyldighet, og omsorgsperson engasjerer seg ikke følelsesmessig i barnet. Videre kan psykisk vanskjøtsel også være mangel på konsekvens og forståelighet i barneoppdragelsen hvor utviklingen til barnet hemmes grunnet dette. Psykisk vanskjøtsel kan være vanskeligere å få øye på.

Fysiske overgrep, i form av vold og seksuelle overgrep handler om barn som skades aktivt. Killen (2009, 37) skriver at de vanligste synlige tegnene på fysiske voldsovergrep er blåmerker eller brannsår. Andre tegn som er vanskeligere å se er hodeskader fra risting, indre

blødninger, eller beinbrudd. Konsekvensene av å bli utsatt for fysiske overgrep er ikke bare de fysiske skadene, men også de langvarige psykiske skadene barnet får av å bli utsatt for smerte av nettopp personen som skal beskytte dem, og som de er avhengig av. Barnet lever under konstant angst for mye overgrep, danner en mistillit til verden, og utvikler et dårlig selvbilde. Det er ikke skadens fysiske omfang, men skadens situasjon og familiesituasjon som avgjør alvorlighetsgrad skal vi tro Killen (2009, 37).

Seksuelle overgrep er barn som engasjeres i seksuell aktivitet av voksne omsorgspersoner ifølge Siri Søftestad (200,37). Barnet er hverken modent for det emosjonelt, seksuelt eller utviklingsmessig. Barn er ikke i stand til å forstå rekkevidden av aktivitetene, og er derfor ikke i stand til å ta stilling til om de ønsker eller ikke ønsker å være med på det. Barnet er sviktet av en de har tillitt til i familien eller det sosiale nettverket. Seksuelle overgrep omfatter alle former for seksuell aktivitet hvor omsorgspersonen bruker barnet til å dekke egne seksuelle behov. Barnet tillegges ofte skyld og ansvar for overgrepene og bestikkes og/eller trues av overgriperen for å ikke fortelle om det. Overgrepene kan være fysisk voldelige, men trenger ikke være det. Tegn på at barn blir utsatt for seksuelle overgrep kan hos små barn være at de formidler de seksuelle erfaringene sine gjennom lek, tegninger eller utsagn. Større barn kan fortelle det til jevnaldrende. Andre tegn kan være utvidelse av endetarm og vagina, fysiske skader rundt kjønnsåpninger, hofter, lår og bryster, kronisk urin- og/eller vaginalinfeksjon, kløe, blødninger, forstoppelse, magesmerter, problemer med å gå og sitte, samt uregelmessig eller forsinket menstruasjon. De fleste har likevel ingen fysiske tegn. Barn som er utsatt for denne formen for omsorgssvikt kan også bli opptatt av seksuell lek eller gå tilbake til tidligere utviklingsstadier.

Psykiske overgrep omfatter ifølge Killen (2009, 41) barn i mange ulike livssituasjoner. Barn som er utsatt for psykisk overgrep lever med en omsorgsperson som gjennom handlinger eller holdninger ødelegger eller hindrer barnets utvikling av et positivt selvbilde. Barna er hele tiden bekymret for om omsorgspersonen er i stand til å ta vare på både dem og seg selv. Psykiske overgrep omfatter som sagt barn i mange ulike situasjoner. De vanligste formene forklares i de følgende avsnittene.

En form for psykisk overgrep er hvor omsorgspersonen tillegger barnet negative egenskaper, noe som resulterer i at omsorgspersonen er fiendtlig, avvisende, nedvurderende, undertrykkende og negativ overfor barnet. Killen (2009, 42) beskriver videre at barn i denne

gruppen kan bli utsatt for terrorisering ved trusler om straff, trusler om å forlate eller trusler om å sende barnet bort. Tegn og konsekvenser hos barn som er utsatt for psykiske overgrep er angst, aggresjon, forvrengt og dårlig selvbilde. Barn som lever med omsorgspersoner som utsettes for samlivsvold lever også under et psykisk overgrep. Angsten for å miste omsorgspersonene og traumene de påføres, får alvorlige konsekvenser for barnet. Barnet kan også få identitetsproblemer senere i livet.

En annen gruppe barn som utsettes for psykiske overgrep er barn av foreldre med rusproblemer eller psykiske lidelser. Foreldrenes misbruk eller lidelse påvirker omsorgen for barnet slik at barnet er skadelidende. I følge Espen Lilleberg og Therese Ribber-Mohn (2011, 34) er omsorgspersonene til disse barna opptatt med sitt, og barna blir derfor ikke sett og får ikke dekket sine behov. Omsorgspersonene opptrer uforutsigbart og ustabil, og kan oppleves som skremmende og som om de ikke klarer å ta vare på seg selv. Angst for å miste omsorgspersonen, redsel for skremmende atferd, sosial skam og skyldfølelse er vanlig hos disse barna. Barna av rusmisbrukere er også ofte utsatt for rus på fosterstadiet, og kan lide av syndromer knyttet til dette. Rusmiddelmissbruk hos foreldrene øker også risikoen for andre overgrep betydelig. Barn med omsorgspersoner som har psykiske lidelser kan utsettes for psykiske overgrep, dersom foreldrene formidler en forvrengt virkelighetsoppfatning eller oppleves som skremmende. Disse barna er ofte angstfylte og utrygge på grunn av det uforutsigbare. De er også ofte redd for selv å bli syk eller miste omsorgspersonen.

Barn som lever med en omsorgsperson som ikke lykkes med å bearbeide egen skilsmisse eller separasjon er utsatt for en form for psykisk overgrep dersom barnet tillegges ekspartnerens dårlige egenskaper og dermed gjøres til utløp for aggresjon. Barnet kan også komme i en lojalitetskonflikt i forhold til foreldrene i en skilsmissesituasjon. Barnets følelsesliv kan følgelig svært vanskelig ifølge Killen (2009,49). Videre er usikkerhet, mangel på kompetanse eller avvisning av barnet, som resulterer i manglende vekst og vantrivsel hos barnet, også en form for psykisk overgrep.

Mishandling

Mishandling kan være en form for omsorgssvikt, og kan opptre i ulike former ifølge Bunkholdt og Sandbæk (2008, 104). Slik som formene for omsorgssvikt er flytende, er også formene for mishandling det. Det er likevel mulig å dele mishandling inn i passiv fysisk mishandling, passiv psykisk mishandling, aktiv fysisk mishandling og aktiv psykisk

mishandling. Mishandling kan ses på som en underkategori av omsorgssvikt, dersom det er omsorgsgiverne til barnet som utsetter eller unnlater å stoppe mishandlingen. Under omsorgssviktformen vanskjøtsel, som er redegjort for over, hevdes det av Bunkholdt og Sandbæk (2008, 104) at vanskjøtsel er det samme som passiv fysisk og psykisk mishandling. Passiv mishandling er dermed redegjort for. Det Bunkholdt og Sandbæk (2008, 104) omtalers som aktiv fysisk og psykisk mishandling er det som vanligvis i litteraturen omtales som mishandling. Aktiv fysisk mishandling, er fysisk og seksuell mishandling i form av fysisk vold og seksuelle overgrep. Aktiv psykisk mishandling, er når barn utsettes for psykisk overgrep i form av latterliggjøring, nedvurdering og trusler om straff. Dette omtales også som emosjonell mishandling. Aktiv fysisk mishandling er redegjort for under omsorgssviktformen barn som utsettes for vold og seksuelle overgrep. Aktiv psykisk mishandling er redegjort for under omsorgssviktformen barn som utsettes for psykiske overgrep.

Begrepene mishandling og omsorgssvikt er nært knyttet sammen. Forskjellen kan likevel sies å være at mishandling forutsetter, slik det ofte defineres, en aktiv handling med henblikk på å skade barnet. Mishandling er i begrepets opprinnelige form heller ikke knyttet til barnets omsorgspersoner. Omsorgssvikt er et bredere begrep enn mishandling, fordi mishandling av barn ikke nødvendigvis trenger å være omsorgssvikt. Dette fordi mishandling av barn kan skje utenfor omsorgsgiveres viten. Slik begrepet mishandling omtales i loven knyttes det derimot opp mot noe som foregår i barnets hjem. Omsorgssvikt innebærer en eller flere former for mishandling slike de er redegjort for her.

Atferdsvansker

Atferdsvansker er det siste begrepet som er sentralt i lovgivningen om barnehagens opplysningsplikt, og avhandlingen og forskningen min forøvrig. Atferdsvansker hos barn kjennetegnes ved aggressiv, utagerende, destruktiv og opposisjonell atferd skriver blant andre Anders Broberg, Kjerstin Almqvist og Tomas Tjus (2006). Disse barna bryter med regler, normer og forventninger i en slik grad at utvikling, læring og positivt sosialt samspill med andre barn og voksne blir hindret og forsinket. Atferdsvansker går ofte hånd i hånd med de fleste former for omsorgssvikt skriver Killen (2012, 96). Noen av atferdsvanskene som kan vise seg hos disse barn er innlæringsproblemer, problemer med konsentrasjon, problemer i samspill med andre og problemer med regulering av egne følelser. Alvorlige atferdsvansker kan altså være et resultat av omsorgssvikt eller mishandling. Gjennom redegjørelsen begrepet omsorgssvikt har jeg også omtalt atferdsvansker som tegn eller konsekvens av de ulike

formene for omsorgssvikt.

Konsekvensene av omsorgssvikt

Konsekvensene av omsorgssvikt er alvorlig, og understreker betydningen av å overholde meldeplikten. Utvikling av psykopatologi, hvor en rekke psykiske lidelser er representert, er tilfellet for mange barn som er utsatt for omsorgssvikt. Anna Louise Kirkengen (2009) skriver i sin bok «Hvordan krenkede barn blir syke voksne» om helsefølger av vonde og vanskelige erfaringer i barndommen. I følge Kirkengen (2009) kan konsekvenser av omsorgssvikt, mishandling og seksuelt misbruk i barndommen ofte være sykdom som voksen. Kirkengen (2009, 29) påpeker at studier om sykdomsforekomst har bidratt til solid evidens for sammenheng mellom å være eller ha vært eksponert for ydmykelse, misbruk, mobbing og andre former for krenkelse, og lidelser som depresjoner, angst, kronisk smerte, kronisk tretthet og andre sykdommer. Andre konsekvenser av omsorgssvikt ved forsømmelse, mishandling eller misbruk kan være hjerte- og karsykdommer, migrene, allergi, alkoholisme, narkomani, ledde sykdommer, stemningslidelser, sykdommer i skjoldkjertelen, i luftveiene og i fordøyelsessystemet ifølge Kirkengen (2009, 30).

Problemer i forhold til sosial fungering, relasjonsforstyrrelser og utvikling av psykopatologi kan være andre konsekvenser av omsorgssvikt, ifølge Broberg, Almqvist og Tjus (2006). Ved omsorgssvikt vil barnets indre arbeidsmodeller bli preget av at verden oppfattes som utrygg. Den indre arbeidsmodellen er en samling av erfaringer barnet har gjort seg om verden og menneskene rundt seg, som anvendes i møte med nye situasjoner. Dersom barnets indre arbeidsmodell er utrygg vil samspillet med andre voksne og jevnaldrende bli negativt ifølge Broberg, Almqvist og Tjus (2006, 101). Det følelsesmessige livet til barn som har levd under omsorgssvikt er ofte skadet. Konsekvensene er videre risiko for en negativ følelsesmessig og sosial utvikling. Nettopp på grunn av disse alvorlige konsekvensene av omsorgssvikt er det nødvendig å sette inn hjelp tidligst mulig, for å minske skadeomfanget.

2.2.3 Betydning av tidlig innsats

For å synliggjøre verdien av at barnehager melder sine bekymringer til barneverntjenesten vil en redegjørelse for betydningen av tidlig innsats følge. Tidlig innsats og forebygging handler om å spare barnet for lidelser, hindre skjevutvikling og gripe inn tidligst mulig før problemene har fått utviklet seg i ytterligere grad skriver blant andre Åse Bratterud og Kari Emilsen

(2013, 87). I dette delkapitlet presenteres argumenter for hvorfor det er så viktig at nettopp barnehagene melder fra om sine bekymringer til barneverntjenesten.

Barns første leveår er spesielt kritiske fordi barnet i denne perioden utvikler den grunnleggende tilknytningen og tryggheten til omsorgspersonene. De første seks leveårene utvikler mennesket seg raskere enn noen andre ganger i løpet av livet. Ifølge Broberg, Almqvist og Tjus (2006, 37) dannes biologiske og atferdsmessige systemer som utviklingen senere bygger videre på. Fordi videre utvikling bygger på den tidligere utviklingen, er barnets første leveår spesielt kritisk i forhold til hvordan barnet utvikler seg senere i livet. Utvikling i positiv retning er alltid mulig, men jo tidligere denne positive forandringen kommer, jo større er sjansen for å danne et godt utviklingsgrunnlag.

Killen (2012, 15) skriver også om betydningen av en god omsorgssituasjon i de første leveårene til barnet. Barna knytter seg alltid til sine omsorgsgivere, også ved omsorgssvikt. Ved omsorgssvikt får derimot tilknytningen en annen form, enn ved trygg tilknytning. Gjennom de tilknytningserfaringene barnet besitter, opplever og forstår de verden. Killen (2012, 15) påpeker at grunnlaget for blant annet barnets utvikling av evnen til å regulere følelser blir lagt de første leveårene. Hvordan denne utviklingen blir, avhenger altså av hvordan tilknytningen til omsorgsperson er. Det er gjennom omsorgsgiveren barnet opplever seg selv, lærer seg å samspille og danner forventninger til andre mennesker. Hvordan den tidlige tilknytningen er, er svært avgjørende for barnets videre utvikling. Dersom omsorgssituasjonen ved for eksempel vanskjøtsel endres tidlig, tar barna igjen utviklingen både fysisk og psykisk ifølge Killen (2009, 35). Hvis derimot omsorgssituasjon først endres senere, tar barna igjen den fysiske utviklingen, men kommer seg ikke psykisk og kan være psykisk skadet for livet. Jo tidligere barnet får hjelp, jo større sjanse har barnet for å klare seg, og oppnå en normal utvikling. Rapporten fra den nasjonale konferansen om tidlig innsats rettet mot barn i alderen 0-6 år «Du ser det ikke før du tror det», utgitt av departementene i 2013 peker også på sårbarheten, avhengigheten og hjelpeløsheten til de minste barna. Forskning i forhold til påviste endringer og avvik i hjerneutviklingen og hjernestrukturen hos barn som blir utsatt for omsorgssvikt blir også lagt fram i rapporten.

Ved å gripe tidlig inn kan skjevutviklingen stoppes og vi kan spare barnas lidelser. Det er også en økonomisk vinning i milliardklassen for staten ved tidlig innsats og forebygging, ifølge strategirapporten for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom

«barndommen kommer ikke i reprise» (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2013). I rapporten fra nasjonal konferanse om tidlig innsats rettet mot barn i alderen 0-6 år «Du ser det ikke før du tror det» (departementene, 2013) påpekes det at om lag 90 % av alle barn går i barnehage. Barnehagen står i en unik posisjon til å se de fleste barn flere ganger i uken, i flere timer om dagen, over en lengre periode. De har derfor større mulighet enn andre instanser til å oppdage omsorgssvikt for denne aldersgruppen. De har en unik mulighet til å bidra til at barn får tidlig hjelp, før problemene og situasjonen forverrer seg. Barnehagene er i så måte en svært viktig instans for å oppdage omsorgssvikt, hindre eller forebygge ytterligere skade for mange av barna som lever under omsorgssvikt.

2.2.4 Antall meldinger fra barnehagene

I følge tall publisert av statistisk sentralbyrå den 17. juni 2013² er andelen barn som går i barnehage i aldersgruppen 1-5 år i 2012 90,1 prosent. Av barn i aldersgruppen 3-5 år, går 96,6 prosent av barn i barnehage i år 2012. I overkant av 9 av 10 barn går i barnehage i Norge. Dette betyr at barnehagen er i en unik posisjon til å se over 90 prosent av Norges barn på en daglig basis, i flere timer og flere ganger i uken.

I 2012 var antall barn i barnehage 286153 ifølge statistisk sentralbyrås egne hovedtall for barnehager³. Av disse 286153 barna som gikk i barnehage i 2012, meldte barnehagen til barneverntjenesten 1305 tilfeller i 2012 som det ble startet undersøkelse av⁴. Altså melder barnehagen inn bekymring for 0,46 prosent av barna. Det vil si at barnehagen skal ha vurdert at de kun i 4-5 av 1000 tilfeller hadde grunn til å tro at et barn ble mishandlet i hjemmet, at det forelå andre former for alvorlig omsorgssvikt eller at et barn hadde vist vedvarende alvorlige atferdsvansker. Det er viktig å understreke at dette gjelder meldinger som det ble åpnet undersøkelse av. Meldinger som blir henlagt av barneverntjenesten er derfor ikke tatt med. Statistisk sentralbyrå har ikke noe oversikt over meldinger fra barnehagen totalt, hvor meldinger som blir henlagt er inkludert. Antall henlagte meldinger i 2011 var 19,2 prosent ifølge en undersøkelse av Riksrevisjon (2012). Det kan derfor tenkes at tallet for hvor mange meldinger barnehager sender til barneverntjenesten i 2012 er høyere enn 0,46 prosent (fordi dette kun er meldinger som det blir åpnet undersøkelse av). Dersom cirka 20 prosent av også meldinger fra barnehagen henlegges i 2012, betyr det at prosenten barn som meldes inn til

---

²<https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/barnehager>

³ <https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/barnehager>

⁴<https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectout/ShowTable.asp?FileformatId=2&Queryfile=201425125529382407303Barnevern11&PLanguage=0&MainTable=Barnevern11&potsize=4>

barneverntjenesten blir noe høyere, altså 0,55. I så tilfeller er andelen barn som barnehagen melder inn til barneverntjenesten fortsatt svært lavt, men øker med cirka et barn per tusen.

Barnehage melder 358 av de 2236 meldinger som fører til nye tilfeller av barn med barnevernstiltak i 2012 for aldersgruppen 3-5 år⁵. 96,6 prosent av alle barn i denne aldersgruppen går i barnehage. Når prosenten av meldinger fra barnehage da er 6,2 prosent, er dette lite fordi barnehagen er den instansen burde ha best mulighet til å se bekymringsfulle forhold hos denne aldersgruppen, fordi de ser nesten alle barn, flere ganger i uken, over flere timer og over en lengre tidsperiode.

Av disse tallene er det ikke vanskelig å se at barnehagen melder for lite til barneverntjenesten, selv om det er vanskelig å si noe om hvor mye de faktisk burde melde. Det finnes ikke noe omfangsundersøkelse av omsorgssvikt i Norge. Hvorfor antall meldinger fra barneverntjenesten er lavt er vanskelig å gi et entydig svar på. Ved forskningen min håper jeg å kunne komme med noen mulige forklaringer. I det kommende kapitlet vil det redegjøres for teori som kan forklare de barnehageansattes vegring mot å melde. Om denne teorien er gjeldene for det jeg fant i min forskning vil drøftes i avhandlingens diskusjonsdel.

2.3 Motstand mot å melde

Det lave antallet meldinger fra barneverntjenesten som er redegjort for i foregående kapittel, samt tidligere forskning om ansattes forhold til å melde, viser at det er motstand mot å sende bekymringsmelding til barneverntjenesten. I denne delen skal jeg ta for meg hvordan barnehageansattes forhold til omsorgssvikt kan stå i veien for at barnehageansatte ser og forstår omsorgssvikt. Øvrige hindringer knyttet til struktur og kultur omtales også.

Diffusheten i bekymringen, mekanismer som brukes for å forsvare seg selv mot ubehag, motreaksjoner og institusjonell kultur og struktur kan forklare hvorfor barnehageansatte ikke melder til barnverntjenesten ved bekymring. Teorien som presenteres her vil bli anvendt til å forklare forskningsfunnene mine i avhandlingens diskusjonsdel.

2.3.1 Strategier i møte med bekymring

---

⁵<https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectout/ShowTable.asp?FileformatId=2&Queryfile=20142614281202413518Barnevern08&PLanguage=0&MainTable=Barnevern08&potsize=2>

I kapittel 2.2.2 hvor omsorgssvikt, mishandling og atferdsvansker redegjøres for, oppgis det at det ikke alltid vil være klare tegn som indikerer at noe er galt med omsorgen til et barn. I følge Clas Jostein Claussen (2001, 14) beskriver ofte ansatte som jobber med barn at de har en intuitiv følelse av at noe er galt eller at noe ikke stemmer. Den intuitive følelsen omtales ofte som en magefølelse. Claussen (2001, 14) skriver at et trekk ved slike følelser er at de ansatte ofte ikke forholder seg rasjonelt og aktivt til dem. Hvorfor følelsen er der er uklart, og dermed er det vanskelig å vite hvordan man skal forholde seg til den. Dette kan medføre at de ansatte enten ikke foretar seg noe, eller at de handler intuitivt og tilfeldig. Passivitet eller handlinger som ikke har basis i beviste profesjonelle vurderinger er ofte resultatet. Claussen (2001, 15) påpeker også at en slik intuitiv følelse av at noe er galt kan være til stede i en hel personalgruppe. Også da blir resultatet av bekymringen deretter. Personalgruppen kan bli enig om å vente og se an situasjon, eller følge opp barnet litt ekstra på et generelt grunnlag. I arbeid med diffuse bekymringer må ansatte forsøke å identifisere hvilke situasjoner det er som framkaller den dårlige magefølelsen, hevder Claussen (2001, 19). Ved kartlegging og bevisstgjøring av hvilke situasjoner som utløser den dårlige følelsen kan ansatte ta stilling til om det er grunn til bekymring.

Claussen (2001, 23) beskriver i sin bok en omfattende modell for hvordan det kan arbeides med bekymringssituasjoner. Han anbefaler i første fase å samle inn og systematisere tilgjengelige opplysninger. Deretter å analysere og vurdere situasjoner og definere problemet, slik at mål og delmål for arbeidet framover kan formuleres. Ved usikkerhet i forhold til vurderingene som er foretatt anbefaler han at ansatte kontakter eksterne fagfolk eller instanser. Hvilke tiltak som er aktuelle, skal så tas stilling til. Innhenting av mer informasjon, hjelpetiltak eller ingen tiltak er alternativer. Avgjørelse for valg av tiltak samt en framdriftsplan skal så utarbeides. Dersom innhenting av mer informasjon er nødvendig omfatter dette observasjoner, samtale med barnet, samtale med foreldrene og videre analyse systematisering og problemidentifisering. Hjelpetiltak iverksettes deretter.

Å snakke med barna om bekymringen kan altså bli aktuelt. Enten fordi en ansatt mistenker noe, eller fordi et barn sier noe bekymringsverdig. Åse Langballe (2011, 3) skriver at ansatte verger seg for å samtale med barn om overgrep og omsorgssvikt. Både å bringe temaet inn i en samtale, og å følge temaet opp dersom det er barnet som gir signaler om at det vil prate, kan oppleves vanskelig for ansatte. Ansatte er redd for å bryte barnets intime grenser, er redd for å såre, krenke eller oppskake barnet, og er også redd for hvilke konsekvenser mulige

avsløringer kan få for barnet. Ansatte er også ofte redde for egne reaksjoner. Redselen er grunnet i usikkerhet i forhold til om de vil være i stand til å ta vare på barnet og gjennomføre en slik samtale, og om de er den rette til å gjøre det. Dersom ikke barnet blir trodd, og dermed ikke får hjelp og beskyttelse kan det oppleves som en ny krenkelse i form av svik fra voksne.

Overlevelsesstrategier er strategier fagfolk og ansatte kan ty til i møte med omsorgssvikt og mishandling, for å være i stand til å takle egne følelser. Kari Killen beskrev disse mekanismene allerede i sin doktoravhandling i 1988. Senere er mekanismene blitt brukt for å forklare utfordringer for ansatte i arbeid med omsorgssvikt og misbruk, av blant andre Søftestad (2005, 203), Emilie Kinge (2009, 227) og Bratterud og Emilsen (2013, 67).

Killen (2012, 101) beskriver hvordan arbeidet med familier og barn i mulige omsorgssituasjoner berører oss følelsesmessig. Å arbeide med omsorgssviktsituasjoner vekker følelser i oss knyttet til vår egen oppvekst og eventuell foreldrerolle. Minner og fantasier som blir framkalt kan skape indre uro i oss. Det er altså smertefullt å ta inn barnets opplevelse, og vi vegrer oss for det. Det er også en engstelse knyttet til å ta bekymringen opp med foreldrene. Killen (2012, 103) forklarer også at det å skulle vurdere, mene og ta ansvar for omsorgssviktsituasjoner som får så store konsekvenser for barnet og foreldrene kan være angst- og konfliktframkallende. En menneskelig forsvarsmekanisme for å ta vare på oss selv er å lukke øynene for det som forstyrrer oss ved omsorgssituasjon ved å benekte eller forvrengte fakta. Killen (2009, 69) sine beskrivelser av overlevelsesstrategier de profesjonelle kan og ofte tar i bruk når de arbeider med omsorgssvikt blir redegjort for herunder. Eksempler er tatt med noen steder der det er nødvendig for å forklare mekanismene.

Overidentifisering med foreldrene skjer ved at ansatte prosjekterer egne følelser, egenskaper og holdninger over på foreldrene, framfor å leve seg inn i realiteten. De ansatte tilegner foreldrene flere ressurser og ser bort fra de sidene som er bekymringsverdige i forhold til barnet. For mye håp og tro på positiv utvikling vektlegges. Killen (2012, 105) forklarer overidentifisering som å «pynte» på foreldrene for å være i stand til å samarbeide med dem uten at de negative følelsene overfor foreldrene overvelder den ansatte. Resultatet blir at ansatte ikke ser realiteten, og derfor unnlater å ta opp bekymringen med foreldre, barn og barneverntjenesten. Kanskje fortsetter de å observere bekymringsfulle situasjoner, omsorg og atferd, men avventer med å meddele dette til barneverntjenesten.

En annen forsvarsmekanisme Killen (2012, 106) viser til er bagatellisering. Ved overidentifisering med foreldre er følgelig bagatellisering en realitet. Bagatellisering av barnets smerte og problematiske omsorgssituasjon skjer ved overfokusering eller maksimering av det positive, og minimering av det negative. Resultatet av overidentifisering med foreldre og bagatellisering av barnets lidelser er drømmeløsninger. Killen (2012, 106) beskriver dette som at det legges urealistiske planer i forhold til den omsorgssviktsituasjon som finnes og barnets behov. Disse planene er basert på håp og tro og ikke på realiteten.

Videre kan ansatte definere et lett tilgjengelig problem (for eksempel manglende språkutvikling) som et hovedproblem framfor å se og ta tak i det store og langvarige problemet med omsorgen, skriver Killen (2012, 108). Et lett tilgjengelig problem kan oppleves mindre dramatisk, og kan være lettere å hankses med og finne løsninger for. Å flytte problemet over fra omsorgssvikt til atferdsvansker er også en mulighet de ansatte kan benytte seg av. Ved å flytte problemet i forhold til omsorgssituasjon, over på et mer håndterlig problem, gir det den ansatte opplevelsen av å få gjort noe for å hjelpe, uten at barnet faktisk hjelpes.

En annen mekanisme ansatte kan benytte seg av er redusering av kompleksiteten skriver Killen (2012, 108). Denne overlevelsestrategien handler om at det tas i bruk modeller for behandling. Gjennom modellene forenkles virkeligheten, og premisene for hjelp ligger i modellen og ikke i hva barnet og foreldrene faktisk trenger hjelp til. Mekanismen hvor ansatte tar opp i seg selv andre menneskers opplevelse, kan føre til handlingslammelse fordi de blir overveldet. Det kan gå ut over evnene til å analysere og observere, skriver Killen (2009, 75).

Rolleforvirring og rollebytte handler om at ansatte tar på seg en påtalemyndighet- eller advokatfunksjon dersom hun står ovenfor mistanke om omsorgssvikt. Killen (2009, 77) beskriver at det da blir viktig for den ansatte å forsøke å bevise eller oppnå en innrømmelse fra foreldrene. Konsekvensene av «etterforskningen» blir at samarbeidsgrunnlaget med foreldrene kan bli ødelagt fordi foreldrene kan komme i forsvarsposisjon. Dermed begrenses eller forsvinner den ansattes muligheten til å hjelpe til å hjelpe.

Hvordan foreldrene forholder seg til situasjonen de står overfor kan være vanskelig å forholde seg til. Det kan gjøre at den ansatte opplever seg som utilstrekkelig i situasjon. Ifølge Killen (2012, 109) er det ofte en tendens til å projisere denne opplevelsen av utilstrekkelighet over

på foreldrene selv eller på samarbeidspartnere. Jeg skal forklare mekanismen ved å danne et eksempel i forhold til denne avhandlingens tematikk. Dersom en barnehageansatt opplever at foreldrene stadig bortforklarer en bekymring hun har for barnet, kan hun etterhvert oppleve seg som utilstrekkelig fordi hun ikke lykkes med å komme i en god og åpen dialog med foreldrene. Hun kan da overidentifisere seg med foreldrene ved å for eksempel tenke at foreldrene vil jo sikkert bare det beste for barnet og de mente det nok ikke. Dersom problemet vedvarer kan den barnehageansatte projisere følelsen av utilstrekkelighet over på en samarbeidspartner (for eksempel PPT), og uttrykke sin aggresjon mot denne instansen fordi de ikke strekker til i å hjelpe barnet.

Tilbaketrekning, distansering og ansvarsfraskrivelse er andre mekanismer som trer i kraft for å beskytte seg mot ubehag ifølge Killen (2012, 109). Eksempler på dette er lettelsen den barnehageansatte kan føle dersom foreldre ikke møter opp til foreldremøte hvor barnehagen planlegger å ta opp sin bekymring. Eller når den barnehageansatte tenker at det ikke er hennes ansvar å vurdere omsorgen. Den siste overlevelsesstrategien Killen (2012, 110) beskriver er normtenkning. Det handler om at vurderinger av omsorgssituasjon baseres på egne normer og verdier. Slike normer kan være velkjente klisjeer eller kulturbestemte verdier, som ikke tar utgangspunkt i integrert kunnskap.

2.3.2 Kulturens og strukturens kraft

Vegring mot å melde til barneverntjenesten kan også komme av utenforliggende forhold. Den institusjonelle strukturen i barnehagen kan være til hinder for de barnehageansattes melding til barneverntjenesten. En siste teori som skal presentere i denne delen av avhandlingen er derfor samfunnsteori om institusjonell struktur. Hvordan strukturelle rammer kan påvirke de barnehageansattes arbeid med bekymringsmeldinger vil diskuteres i avhandlingens diskusjonsdel. Herunder forklares institusjonell struktur ved bruk av Anthony Giddens strukturasjonsteori.

Struktur er ifølge Giddens et sett av regler og ressurser som menneskene baserer sin praksis på. Struktur er tradisjon, institusjoner, moral, normer, regler og etablerte måter å gjøre ting på. Slike strukturer er ifølge Giddens i Ritzer (2000) ganske stabile, men kan endres på. Ifølge George Ritzer (2000) er et viktig poeng med Anthony Giddens strukturasjonsteori å vise hvordan sosial struktur både er konstruert av mennesket, men på samme tid er selve arenaen

hvor mennesket formes. Strukturen konstrueres gjennom handlingene til menneskene, og handlingene til menneskene konstrueres av strukturen. Strukturen har både en muliggjørende og en begrensende funksjon ifølge Giddens i Ritzer (2000). Systemet inneholder regler og ressurser som produseres og reproduseres gjennom sosial interaksjon. Strukturen gir handlingene mening, og rammer som muliggjør handlingene. Aktørene er begrenset av strukturen fordi deres handlingsrom er bestemt av strukturen. Menneskene i en struktur er refleksive, og er i stand til å kontrollere egne handlinger. Likevel er fokuset hos menneskene på det nære, detaljerte og umiddelbare. Dette resulterer i at mennesket ikke klarer å se utfallet av sine handlinger med sikkerhet. Handlingene kan på så vis bli ufrivillige og utilsiktede fordi mennesket ikke klarer å forestille seg konsekvensene av handlingene. Hvordan virkningen som er beskrevet over kan begrense de barnehageansatte i situasjoner hvor de skal vurdere om de skal sende bekymringsmelding eller ikke, vil drøftes i avhandlingens diskusjonsdel.

Anne Sagbakken (2001, 164) skriver at barnehagens kultur bygger på en forutsetning om aktive og trygge barn. Forfatteren påpeker at det i utdanningen av førskolelærer har vært lite fokus på temaer knyttet til omsorgssvikt og arbeid med problembelastede familier. Sagbakken (2001, 164) hevder at det i mange sammenhenger angis at barns følelsesmessige og sosiale behov primært skal dekkes av familien. Barnehagene skal ikke konkurrere med foreldrene.

2.4 Samarbeid mellom barnehage og barneverntjenesten

Forholdet mellom barnehage og barneverntjeneste er sentralt for avhandlingens problemstilling. Hvordan barnehage og barneverntjeneste forholder seg til hverandre er kunnskap av betydning for avhandlingen, fordi bekymringsmelding forutsetter kommunikasjon mellom instansene. Instansene er i et avhengighetsforhold til hverandre. Barneverntjenesten er avhengig av å motta meldinger fra barnehagen for å kunne utøve sitt samfunnsmandat, og barnehagen er avhengig av barneverntjenesten som en instans som kan yte hjelp, dersom det er barn de er bekymret for omsorgen til.

I min forskning vektlegges samarbeidet mellom barneverntjenesten og barnehagene. Et av forskningsspørsmålene handler om hvordan barnehageansatte opplever samarbeidet med barneverntjenesten, og hvordan dette forholdet til barneverntjenesten påvirker terskelen og utfordringer ved å sende melding. Følgelig handlet flere av spørsmålene i intervjuene med barnehageansatte om temaet samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste (Vedlegg 3). I

dette kapitlet redegjøres det for viktig bakgrunnskunnskap, om samarbeid mellom barneverntjeneste og barnehage, for forståelsen av avhandlingens tema. Teorien som presenteres her begrunner også fokuset på samarbeid i forskningen min.

Et godt samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste er selvfølgelig viktig for å hjelpe et barn best mulig, dersom et barnehagebarn har tiltak i barneverntjenesten eller er under barneverntjenestens omsorg. Fokuset i dette kapitlet kommer likevel ikke til å være på samarbeidet mellom barnehage og barneverntjenesten i forhold til oppfølging av barn, på grunn av at det er av mindre relevans for avhandlingens tema og problemstilling. Derimot vil fokuset i kapitlet være på samarbeidet mellom instansene i forhold til melding og bekymringer for omsorgen til et barn.

Barne- og likestillingsdepartementet og kunnskapsdepartementet ga i 2009 ut en veileder med tittelen «Til barnets beste- samarbeidet mellom barnehagen og barneverntjenesten». Det overordnede formålet med veilederen er å bidra til at barn som lever under forhold som kan skade helsen og utviklingen deres får hjelp så tidlig som mulig. Departementene (2009, 7) påpeker betydningen av at utsatte barn får tidlig hjelp fra barneverntjenesten, fordi barna da klarer seg bedre, enn de barna som først får hjelp på et senere tidspunkt. Betydningen av tidlig innsats er formidlet tidligere i kapitlet med nettopp den overskriften. Så hvordan kan det sikres at barneverntjenesten hjelper utsatte barn? Svaret er omfattende, men det er i alle fall sikkert at barneverntjenesten er avhengig av at barnehagen tar kontakt når de er bekymret for omsorgen til et barn. Departementene (2009, 7) framhever også barnehagens unike posisjon til å fange opp disse barna.

I kapitlet som omhandler barnehagens opplysningsplikt er det lovmessige forholdet som ligger mellom barnehagen og barneverntjenesten forklart. Under kapitlet barneverntjenestens rolle og oppgaver beskrives barneverntjenestens mandat. På grunn av tidligere redegjørelse for disse forholdene, vil derfor det lovmessige forholdet mellom instansene, kun kort nevnes i dette kapitlet. Barnehagene skal på sin side være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barneverntjenestens side ifølge barnehageloven § 22, og gi opplysninger om dette til barneverntjenesten. Kari Glavin og Bodil Erdal (2013, 175) påpeker at barnehagen kan drøfte bekymringene anonymt dersom de er usikre. Barneverntjenesten som mottar bekymringen skal vurdere om det skal henlegges, iverksettes tiltak og/eller undersøkelse etter barnevernloven.

§ 6-7 a i barnevernsloven er verd å nevne i forhold til samarbeidet mellom instansene. Denne paragrafen gir barneverntjenesten mulighet til å gi melderer tilbakemelding om tiltak som er eller skal iverksettes, dersom det er nødvendig å få denne informasjon for melderens eventuelle videre oppfølging av barnet.

Evelyn Eriksen og Sidsel Germeten (2012, 235) foreslår i sin bok tiltak for å bedre samarbeidet mellom barnehagen og barneverntjenesten. Et tiltak de foreslår er å utnevne faste kontaktpersoner som instansene kan bli kjent med og kontakte om nødvendig. Dette fordi det å ikke vite hvem man skal snakke med fra gang til gang kan oppleves som et hinder for samarbeidet og å ta kontakt. De foreslår også at en barnevernsarbeider kan ha faste kontordager i barnehager. Eriksen og Germeten (2012, 236) foreslår at denne kontaktpersonen kan informere om barneverntjenestens oppgaver til barn, foreldre og ansatte, samt bistå med råd og veiledning til barnehageansatte. Et annet tiltak som kan styrke samarbeidet mellom instansene, ifølge Eriksen og Germeten (2012, 237), er å ha faste samarbeidsmøter hvor generell meningsutveksling, spørsmål og diskusjon står på agendaen. Barne- og likestillings departementet og kunnskapsdepartementet (2009, 31) foreslår også slike faste samarbeidsmøter for å oppnå bedre kunnskap om hverandres oppgaver og ansvarsområder, og for å kunne drøfte aktuelle temaer.

Et godt samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste er altså nødvendig for å sikre barns rett til beskyttelse. Uten samarbeid mellom instansene blir det umulig for barneverntjenesten å håndheve loven.

2.5 Forskning om ansattes forhold til meldeplikten til barneverntjenesten

I dette kapitlet vises det til kunnskap som allerede finnes om avhandlingens tema, altså tidligere forskning fra feltet. Det er viktig å synliggjøre resultatet fra forskning på nærliggende problemstillinger, fordi det er med på å utforme fokuset i min forskning og berike leserens forståelse. Underveis i presentasjonene vil det pekes på forskjeller mellom forskningen min og forskningen som omtales. Dette bidrar til å synliggjøre hva min forskning kan bidra med i forskningsfeltet, og hvordan min forskning kan bidra til ny kunnskap.

Forskning som er tatt med i kapitlet avgrenses til den mest innflytelsesrike, betydningsfulle og

anerkjente nasjonale forskningen fra nyere tid, som omhandler utfordringer ved barnehagens meldeplikt til barneverntjenesten. Annen forskning innenfor barnevern og meldeplikt kan selvfølgelig også være relevant for avhandlingens tema, men kommer ikke til å prioriteres fordi sammenhengen er mer perifer. Gjennom avhandlingen vil jeg henvise til den forskningen som er relevant i sammenhengen den står i. Forskningen som belyser samme tema som denne avhandlingen omhandler, har høyest prioritet. Dette fordi sammenligning med forskningen min da kan gjøres, både for å finne motsigende og bekreftende funn. Jeg skal kort beskrive tre betydningsfulle og nærliggende studier knyttet til temaet barnehageansattes utfordringer ved bekymringsmelding til barnverntjenesten.

Elisabeth Backe-Hansen har på vegne av Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) kartlagt samarbeidet mellom barnehage og barnevern. Rapportens tittel er «Å sende en bekymringsmelding – eller la det vær? – En kartlegging av samarbeidet mellom barnehage og barnevern». Rapporten kom ut i 2009. Ulik litteratur referer det til denne rapporten, og rapporten ble skrevet på oppdrag fra kunnskapsdepartementet og barne- og likestillingsdepartementet, som en del av bakgrunns materialet for stortingsmeldingen om kvalitet i barnehage. Et viktig skille mellom denne forskningen og min forskning er at Backe-Hansen (2009, 27) sin undersøkelse i hovedsak er kvantitativ. Hun har supplert med intervjuer av styrere i barnehager. Min forskning er kvalitativ og er basert på intervjuer med barnehageansatte. Problemstillingen er også ulike.

Ifølge Backe-Hansen (2009, 10) oppga styrerne noen forslag til forbedringer som kunne gjøre dem sikrere i spørsmål om å sende bekymringsmelding til barneverntjenesten. Forslagene var økt kompetanse i å snakke med foreldre og samarbeide med foreldre ved bekymringsmelding, økt kompetanse i å snakke med barn, økt kunnskap om andre kulturer og økt kunnskap om tegn til omsorgssvikt. Videre ønsket barnehagestyreren at barnehagen ble møtt med respekt og som en likeverdig samarbeidspartner av barnevernet, bedre tilbakemelding fra barneverntjenesten etter sendt bekymringsmelding i forhold til hva som skjer i saken, og bedre informasjon når barnehagebarn har hjelpetiltak fra barneverntjenesten. De ønsket seg bedre mulighet til å drøfte saker anonymt, tverrfaglige møter, en fast kontaktperson, og et synlig barnevern ved at barneverntjenesten kommer i barnehagen og viser seg i personalgruppa og på foreldremøter. Styrerne oppga noen grunner til at de ikke sendte bekymringsmelding, i situasjoner hvor de vurderte om de skulle gjøre det. Disse grunnene var at de vurdert problemet som mindre enn de først antok, at de hadde sett en bedring eller at de

vurderte at en annen instans var mer passende. Andre viktige poeng i Backe-Hansen (2009, 11) sin forskning er at terskelen for å melde ble lavere dersom samarbeidet mellom instansene hadde fungert godt tidligere, og at det ble vanskeligere å sende bekymringsmelding når det ikke finnes entydige klare indikasjoner som utløser meldeplikten.

En annen studie som handler om barnehagens meldeplikt til barneverntjenesten er Inger Lise Stølsvik og Merete Hellum sin pilotstudie med tittelen «Ær è min sak à?». Stølsvik og Hellum (2011, 8) tar utgangspunkt i seksuelle overgrep som bekymringsgrunnlag. De fant i sin studie at skole- og barnehageansatte opplever sin kunnskap om temaet mangelfull. Likevel påpeker de at det er andre forhold som stopper de ansatte for å melde sin bekymring til barneverntjenesten. De fant at forholdene som påvirket meldingsfrekvensen var nærhet til familien, størrelsen på og organisering av kommunen, tilliten til og erfaringer med barneverntjenesten, yrkeserfaring og alder. Denne studien tar for seg samme problematikk som min studie, men behandler temaet meldeplikt kun i forhold til mistanke om seksuelle overgrep. I motsetning til Backe-Hansen (2009) sin studie fant de andre forklaringer på hvorfor bekymringsmeldinger til barneverntjenesten uteblir.

Kari Killen har skrevet en rekke fagbøker innenfor feltet omsorgssvikt, og har også gjort egen forskning. Doktoravhandlingen hennes som kom ut i 1988 med tittelen «Omsorgssvikt og barnemishandling: En kasusstudie og etterundersøkelse av barn i omsorgssviktsituasjoner». Avhandlingen er basert på en studie av 17 barn i omsorgssviktsituasjoner, og arbeidet med disse barna på barneavdelingen på Ullevål sykehus. Heap Killen (1988, 307) beskrev ulike mekanismer ved behandlernes arbeid med vurdering av omsorgssvikt og mishandling. Hun nevnte allerede da overidentifisering med foreldre, bagatellisering og distansering som overlevelsesstrategier for behandlerne som jobbet med omsorgssvikt og barnemishandling. Denne doktoravhandlingen er spesielt nevneverdig i forhold til min forskning fordi den viste at meldepliktige vegrer seg for å ta realiteten om omsorgssvikt og barnemishandling innover seg, ved å beskytte seg selv gjennom ulike mekanismer.

3. METODE

I denne delen skal jeg beskrive metoden jeg har anvendt i forskningen min. Jeg starter med å beskrive valgt metode for datainnsamling, og begrunner valget av metode med relevant metodeteori. Jeg kommer ikke til å beskrive forskjellene på kvalitativ og kvantitativ metode, fordi jeg ser det ikke som nødvendig for å begrunne mitt valg av metode. Hvorfor kvalitativ metode er best egnet til problemstillingen min, beskrives i sammenheng med valg av forskningsdesign. Jeg kommer kort til å redegjøre for det vitenskapelige ståstedet i forskningen min. Videre legger jeg vekt på å beskrive og problematisere intervju som metode, både i forhold til valg av grad av struktur, og i forhold til spørsmål om validitet og reliabilitet. Begrepene validitet og reliabilitet vil bli redegjort for, og jeg vil peke på utfordringer ved gyldigheten og påliteligheten i min forskning. I det tredje kapitlet tar jeg for meg datainnsamlingens løp. Jeg beskriver og reflekterer over de ulike delene av prosessen, og problematiserer, vurderer og argumenterer for de metodiske valg jeg har gjort. Til slutt kommer et kapittel om etikk. Dette kapitlet omhandler etiske hensyn og retningslinjer jeg har forholdt meg til gjennom forskningsarbeidet.

3.1 Valg av metode for datainnsamling

Jeg skal i dette kapitlet beskrive valgt metode for datainnsamling. Jeg starter med å gi en kort innføring i Joseph A. Maxwell (2013) sin modell for forskningsdesignets sammenheng fordi jeg ønsker å gi leserne et overblikk og en forståelse av designets sammenheng, i forhold til valg av metode. Videre beskriver jeg hva det kvalitative semistrukturerte personintervjuet jeg har valgt som datainnsamlingsmetode er, og peker på noen fallgruver og noen fordeler ved denne metoden. Til sist gir jeg også leserne en kort innføring i den vitenskapelige tilnærmingen jeg har i min forskning.

3.1.1 Valg av forskningsdesign

Metoden jeg har valgt å bruke i min forskning er altså kvalitative personintervju. Metoden er valgt ut ifra til hva den kan bidra med i forhold til problemstillingen, i form av hvilken kunnskap den gir tilgang på. Det er ifølge Joseph A. Maxwell (2013,3) viktig at metoden velges i sammenheng med de andre delene, og i sammenheng med helheten, av forskningsdesignet. Argumentet mitt for valg av metode begrunner seg altså i sammenheng

med de andre delene av forskningen. Jeg skal forklare hvordan de ulike delene i forskningsdesignet henger sammen, og påvirker hverandre ved hjelp av Maxwells modell. Dermed gir jeg leseren en forståelse av valget av metoden.

Maxwell sin modell består av fem deler. De fem delene er målet med forskningen, begrepsapparatet som anvendes, forskningsspørsmålet, metoden og validiteten. Forskningsspørsmålene er den delen som påvirker de andre delene mest, og er derfor i senter av modellen. I modellen har metoden tett sammenheng med forskningsspørsmålene og validiteten. Valg av metode henger også sammen med målet med forskningen. Forstår vi forskningsdesignets sammenheng på grunnlag av modellen til Maxwell, bør vi vurdere valg av metode ut fra forskningsspørsmålet, validitetshensyn og videre målet med forskningen, begrepsapparatet og teorier vi legger til grunn. Det skal være en nær og begrunnet sammenheng mellom delene. Forskningsdesignet skal ifølge Maxwell (2013, 3) være fleksibelt og endringer kan være nødvendig underveis i forskningsprosessen. Alle delene i forskningsdesignet virker sammen, er avhengig av hverandre og påvirker hverandre mer eller mindre. Dersom en del endres, blir det dermed nødvendig å endre på de andre delene også.

Mitt forskningsspørsmål er hvilke utfordringer opplever barnehageansatte i situasjoner hvor de er bekymret for omsorgen for et barn, i forhold til å melde sin bekymring til barneverntjenesten. Hva oppgir de som eventuelle grunner til at melding uteblir. Kvalitative intervju er den metoden som er best egnet til å besvare mitt spørsmål, og som er mest fordelaktig i forhold til noen av validitets trusslene. Hadde jeg for eksempel valgt et kvantitativt spørreskjema ville jeg i mindre grad kommet i dybden av de utfordringene som barnehageansatte opplever i forhold til forskningstemaet. Validitet trusselen, i forhold til om svarene som oppgis er reflekterte og ærlige, ville kanskje økt med kvantitative spørreskjema. Videre ville forskningens mål og begrepsapparat endret seg, og forskningsspørsmålet hadde dermed endret formulering. Nærheten og interaksjon mellom forsker og informant, samt fleksibiliteten i datainnsamlingsmetodene i kvalitativ forskning, gjør ifølge Kleven, Hjordemaal og Tveit (2011, 19) at man i kvalitativ forskning kan få tilgang på kunnskap som går mer i dybden av problemstillingen. Den ustrukturerte formen i kvalitativ metode gjør det også mulig for forskeren å bruke seg selv og sin kunnskap aktivt under datainnsamlingen, og gjør det mulig å følge opp interessante temaer som bringes opp underveis. Det sier seg selv, i forhold til valgt problemstilling, at intervju framfor observasjon er den mest hensiktsmessige metoden for å få tilgang til tankene til de barnehageansatte.

3.1.2 Valg av semistrukturerte personintervju

Metoden jeg valgte er altså kvalitativt halvstrukturerte personintervju. Jeg intervjuet en og en barnehageansatt uavhengig av hverandre. Det viktigste med valg av intervjuform er at det skal være hensiktsmessige i forhold til forskningsformålet. Herunder kommer jeg til å redegjøre for valgt intervjuform. Videre vil jeg begrunne valget mitt av grad av struktur på intervjuet.

Et alternativ til personintervju kunne vært gruppeintervju, eller fokusgruppeintervju som det også kalles. Kvale og Brinkmann (2009, 162) hevder at i forskning hvor det dreier seg om tabubelagte og følsomme temaer kan samspillet i gruppen gjøre det lettere for informantene å uttrykke synspunkter som ellers ville vært vanskelig å uttrykke i en til en forsker. Jeg vurderer temaet for min forskning både som følsomt og tabubelagt, og gruppeintervju kunne derfor vært et godt datainnsamlingsalternativ i min kvalitative forskning. Grunnen til at jeg likevel valgte en til en intervju var fordi jeg ønsket å ha større kontroll over intervjusituasjonen, noe som ifølge Kvale og Brinkmann (2009, 162) kan være vanskeligere i gruppeintervju. Jeg ønsket kontroll over intervjusituasjonen fordi jeg ikke har mye erfaring som forsker, og dermed ikke har trening med å intervju. En til en intervju ga meg mer kontroll og oversikt, slik at jeg kunne konsentrere meg om å forstå og komme i dybden av informantens opplevelser og erfaringer. I tillegg var det praktiske hensyn til gjennomføringen som også talte for en til en forsker.

Jeg valgte en semistrukturert intervjuform. Kvalitative intervjuformer kan deles opp i tre ulike kategorier med utgangspunkt i grad av struktur. Grensene for grad av struktur kan likevel være flytende og en intervjuform kan dermed falle mellom to kategorier. I semistrukturerte intervjuer, eller halvstrukturerte intervju som det også kalles, har forskeren ofte klar en intervjuguide som utgangspunkt for samtalen (Kvale og Brinkmann, 2009). Temaene er fastlagt på forhånd, men rekkefølgen av når temaene bringes inn er ikke forhåndsbestemt. Thagaard (2009) påpeker at intervjuformen gir forskeren mulighet til å følge informantens fortelling, samtidig som forskeren sørger for å dekke de temaene som ønskes belyst. Fokuset er altså på å få detaljert informasjon og å komme i dybden av forskningstemaet. Kvale og Brinkmann (2009) peker også på at forsker med lavere grad av struktur krever at forskeren har tilstedeværelse og evne til å kunne ta avgjørelser mens intervjuet pågår. God kunnskap om temaet, og ferdigheter i forhold til de metodiske mulighetene som finnes blir da en fordel. En forutsetning for det mer ustrukturerte intervjuet er ifølge Thagaard (2009) åpenhet. For at

intervjusituasjon skal fungere må forskeren være åpen for de temaer informantene bringer inn, slik at informantene får mulighet til å gi detaljert og dyp informasjon. Likevel krever intervjuformen at forskeren holder et visst fokus på de tema han ønsker belyst.

Et annet argument for å velge en semistrukturert intervjuform er begrunnet i samtaletemaets innhold. For den barnehageansatte kan bekymring for omsorgen for et barn være et vanskelig emosjonelt tema, og derfor være utfordrende å snakke om. Ved å velge en halvstrukturert intervjuform gir det forskeren rom til å vise forståelse og gi informantene positiv tilbakemelding slik at personene skal tørre å åpne seg. I følge Thagaard (2009) vil positiv tilbakemelding vise at det informantene forteller er viktig. Ved å vise forståelse vil informantene føle at det han sitter inne med trygt kan møtes og mottas av forskeren. Muligheten for å vise forståelse og positiv tilbakemelding vil uansett strukturingsgrad være til stede, fordi forståelse kan vises på flere måter. I halvstrukturerte intervju vil det derimot være mulighet til å gi positiv tilbakemelding både verbalt og nonverbalt. I mine intervjuer ga jeg mye slik positiv tilbakemelding, og det var fint å ha mulighet til å gi både verbal tilbakemelding i form av «ja», «ikke sant!», «mmm», og nonverbal tilbakemelding i form ved nikk, smil og affektiv speiling. Spesielt i de intervjuene hvor informantene var mer tilbaketrukket og forsiktig med å fortelle var det fruktbart med denne muligheten.

3.1.3 En fenomenologisk - hermeneutisk tilnærming

Hvilket epistemologisk utgangspunkt forskeren har vil blant annet påvirke hvordan intervjuet utformes og hvordan dataene siden fortolkes. Jeg skal derfor kort beskrive hvilken vitenskapelig tilnærming min forskning springer ut av. Jeg kommer først til å beskrive hva et fenomenologisk vitenskapssyn innebærer, og hvordan dette vitenskapssynet former forskningen min. Deretter beskriver jeg hva hermeneutikk er og hvordan denne tilnærmingen påvirker prosjektet mitt.

I følge Thagaard (2013, 40) tar forskere med et fenomenologisk vitenskapssyn utgangspunkt i den subjektive opplevelsen til informantene, og forsøker å forstå en dypere mening gjennom erfaringene til enkeltpersonene. Forskerens forståelse av et fenomen dannes på grunnlag av hvordan informantene opplever det. Ved å utforske meningene informantene tillegger erfaringene sine, og deretter beskrive trekk som er felles for informantene, kan forskeren utvikle en generell forståelse for fenomenet (Thagaard 2013, 40). I intervjusituasjonene har

det vært viktig for meg å være åpen for temaene informantene bringer inn, samt å ha en nysgjerrig holdning og hige etter å forstå informantenes egne perspektiver og opplevelser gjennom å lytte og stille oppfølgingsspørsmål.

I det kvalitative intervjuet vil det ut fra en fenomenologisk tilnærming være ulike aspekter ved intervjuets utforming og forståelse som er spesielle for retningen. Kvale og Brinkmann (2009, 47) beskriver tolv av disse aspektene. Jeg skal kort beskrive noen av de viktigste kjennetegnene ved det kvalitative intervjuet når det vitenskapelige utgangspunktet er fenomenologi. Gjennom informantenes beskrivelse skal forskeren få tilgang på informantenes daglige livsverden og opplevelser. Forskeren skal strebe etter å forstå betydningen av temaer i informantenes livsverden. Meningene registrerer og fortolker gjennom det som uttrykkes av informantene. Forskeren skal lete etter meningen bak det som sies og uttrykkes. I mine intervju har jeg forsøkt å få til dette ved å stille oppfølgingsspørsmål, som er myntet på at informanten skal utdype sine utsagn.

Kvale og Brinkmann (2009, 47) skriver videre at et annet kjennetegn ved det kvalitative intervjuet med en fenomenologisk tilnærming er at målet med intervjuet er nyanserte og nøyaktige beskrivelser av det informantene opplever, føler og handler, slik at forskeren kan forstå hvorfor informantene opplever og handler slik de gjør. Beskrivelsene bør omhandle spesifikke situasjoner, slik at meninger kan forstås på grunnlag av beskrivelser og faktiske situasjoner. Som forsker tok jeg ansvar for å poengtere for mine informanter at eksemplene de omtalte skulle være anonyme på grunn av taushetsplikten deres. I de fleste intervjuer tok informantene selv initiativ til å samtale ut i fra spesifikke situasjoner de hadde opplevd. Dette ga gode beskrivelser av utfordringer de opplevde fordi vi hadde et konkret eksempel vi kunne samtale om. Andre informanter ønsket ikke å dele slike eksempel fra virkeligheten deres. Fordi de barnehageansatte er pålagt taushetsplikt, må de være påpasselig med hva de sier, det kan oppleves ubehagelig å dele slike historier av den grunn. I tillegg vil slike historier om omsorgssvikt eller mistanke om omsorgssvikt være sensitive opplysninger og kan være vanskelig følelsesmessig å snakke om for de barnehageansatte. Jeg lot det derfor være opp til den enkelte om de ønsket å bringe inn slike spesifikke situasjoner. Likevel oppfordret jeg til det nettopp fordi meninger og opplevelser kan forstås bedre på grunnlag av faktiske hendelser.

Videre må forforståelser og forhåndsbestemte kategorier forsøkes å legges til side av forskeren i intervjuet ifølge Kvale og Brinkmann (2009, 47). Først da kan forskeren stiller seg

nysgjerrig og lydhør for det informanten faktisk formidler. I intervjuet med en fenomenologisk tilnærming skal forskeren lede fram til bestemte temaer, men ikke til bestemte meninger om temaene. Ved flertydige utsagn fra informanten er forskerens oppgave å avdekke grunn til flertydighet, snarere enn å komme fram til hva informanten egentlig mener. Selvmotsigende utsagn kan tyde på svikt i kommunikasjon mellom forsker og informant, men kan også tyde på inkonsekvens, ambivalente forhold eller motsigende hensyn i informantens liv. I mine intervjuer opplevde jeg ikke dirkede selvmotsigende utsagn, men opplevde at det informantene formidlet, endret seg i løpet av intervjuet. Et eksempel på dette er i et intervju hvor informanten i starten av intervjuet svarer ja på spørsmål om hun synes kunnskapen hun har om omsorgssvikt og opplysningsplikt er tilstrekkelig for å vurdere om barnehagen skal sende bekymringsmelding. Senere i intervjuet uttaler hun at hun tror at mangel på kunnskap kan være en grunn til at hun ikke melder. Flere av informantene mine uttrykker at de har fått reflektert og blitt bevist på temaer gjennom intervjuet. Refleksjonene de gjør i intervjuet kan bidra til å avdekke hvordan de egentlig opplever utfordringene, og dermed gi uttalelser som er mer nyanserte og ærlige et stykke ut i intervjuene.

Dataene vil ut ifra et fenomenologisk perspektiv variere ut ifra hvem forskeren er, hvordan han eller hun forholder seg til temaet, og hvilke kunnskap han eller hun besitter. Dataene oppstår i samspillet mellom forskeren og informanten. Interaksjon mellom forsker og informant gjør at de påvirker hverandre og dataene i intervjuet er i så form unike. Dette utdypes i kapitlene «forskeren som datainnsamlingsinstrument» og «datainnsamlingens løp».

Hermeneutikk legger vekt på å studere og forstå det enkelte mennesket, gjennom gyldige fortolkninger. Den hermeneutiske sirkel brukes i hermeneutikken som forklaringsmodell for hva som skjer når vi fortolker for eksempel det informantene forteller, og danner et meningsinnhold av det. Forståelsesdannelsen av det som studeres er en dynamisk prosess, hvor man både gjennom å se deler og helheten av det informantene formidler, forstår det som studeres stadig bedre, skriver Kleven, Hjordemaal og Tveit (2011,191). Denne sirkelen eller spiralen åpner for stadig dypere forståelse av meningen bak det informantene sier, ved å utforske et dypere meningsinnhold enn det som umiddelbart er innlysende ved å fortolke det informantene sier. I avhandlingens funn og diskusjonsdel gjør dette seg gjeldende.

Den hermeneutiske vitenskapstradisjon tillater meningsmangfold, i form av at ulike forskere vil ha forskjellige fortolkninger. Tradisjon legger ifølge Thagaard (2009, 41) vekt på at det

ikke finnes en endelig sannhet. Det informantene formidler kan tolkes på flere nivåer. Vi forstår delene i lys av helheten, og helheten i lys av delene. Forskeren vil alltid ha en viss forutsetning for de fortolkninger som gjøres ved de forforståelsene han eller hun besitter. Våre forforståelser påvirker hele forskningsprosessen. Forforståelser er også nødvendig for å forstå noe som helst. Ved at forskeren vekselvis vender blikket mot det som studeres og innover i seg selv og sine forståelsesrammer, oppnår forskeren en utvidet forståelse for det som studeres og sine egne rammer. Kleven, Hjordemaal og Tveit (2011, 193) påpeker at denne utviklingen bare mulig dersom forskeren stiller seg åpen og empatisk overfor det som er annerledes, slik at vår forforståelse ikke blokker for muligheten til å utvide forståelsen. Som tidligere nevnt er det en slik holdning jeg gjennom hele forskningsprosessen har forsøkt å beholde. Ved at forskeren er bevist på hvordan egne forforståelser påvirker tolkningene som gjøres, kan forskeren skille mellom hvilke tolkninger som er reflekterte og hvilke som er tilfeldige. Forskeren kan da skille mellom meningen til det informantene sier i utgangspunktet og hva som er fortolket av forskeren. Under neste kapittel finnes det et delkapittel som handler om forskeren som datainnsamlingsinstrument. Jeg skal derunder diskutere noen av de overnevnte forutsetningene for god forskning for de valgte vitenskapelige tilnærmingene.

3.2 Validitet og reliabilitet

I dette kapitlet kommer jeg til å ta for meg begrepene validitet og reliabilitet, og diskutere de i sammenheng med mitt prosjekt. Jeg kommer til å vise hvilke grep og forhåndsregler jeg har tatt for å sikre en mest mulig valid og reliabel forskning. Temaet validitet og reliabilitet vil også bli tatt opp andre steder i denne avhandlingen der det er naturlig. I kapittel 3.3.4 drøftes temaet validitet og reliabilitet i forhold til transkriberingen under egen underoverskrift. Sikring av gyldige og pålitelige data er et hensyn som gjennomsyrrer hele forskningsprosessen. Jeg ønsker likevel å utdype, forklare og samle temaet under et delkapittel for å gi leserne et grunnlag for forståelse av begrepene, og for å diskutere viktige sider ved validitet og reliabilitet opp mot min egen forskning.

Først kommer det et delkapittel hvor jeg beskriver hva validitet er, og angir hvilke validitetstyper som er relevante for min forskning. Deretter tar jeg for meg ytre validitet og begrepsvaliditet og diskuterer dette opp mot min forskning. Jeg har også tatt med et eget kapittel om forskeren som datainnsamlingsinstrument fordi jeg ønsket å behandle dette temaet ytterligere. Temaet har stor påvirkningskraft på forskningens validitet, på grunn av valgt datainnsamlingsmetode, og er derfor gitt plass. Til slutt vurderer jeg forskningens reliabilitet.

3.2.1 Hva er validitet?

Validitet handler om metoden som er brukt er egnet til å undersøke det vi tar sikte på å undersøke. Det handler om hvor gyldig forskningen er. Det handler videre om i hvilken grad våre data faktisk forteller oss noe om de fenomenene vi ønsker å vite noe om. Hvor valid vår forskning er, handler ikke bare om metoden som er brukt, men også om forskerens valg og handlinger gjennom forskningsprosessen. Hvor gyldig er de tolkningene forskeren kommer fram til i forhold til virkeligheten som er studert? Får jeg i denne undersøkelsen, undersøkt hvilke utfordringer barnehageansatte opplever i forhold til å melde bekymringer til barneverntjenesten? Kan informasjonene informantene mine har gitt meg være usann? Jeg skal forsøke å finne svar på disse spørsmålene om validitet i min forskning i løpet av kapitlet.

Fortolkningen av svaret informantene har gitt kan gjøres på ulike måter, alt ettersom hva som legges til grunn. Er svarene informantene gir basert på hvordan de selv opplever utfordringen eller hvordan de tror barnehageansatte som en gruppe opplever utfordringene. Svarer de det de tror er rett i forhold til loven? Dette er spørsmål om forskningens validitet.

Validitet i forskningen må sikres gjennom hele prosessen påpeker Brinkmann og Kvale (2009, 253) ved å sørge for at hver enkelt fase i forskningen er forsvarlig og fornuftig. Validiteten sjekkes ved å vurdere eventuelle feilkilder. Troverdigheten og gyldigheten av den kunnskapen som har kommet fram gjennom forskningsprosessen kan vurderes ut ifra i hvor stor grad det ikke er mulig å falsifisere den. Forskeren må derfor tilstrebe å se etter mulige feil ved datainnsamlingen og ved sine fortolkninger. Thagaard (2013, 205) hevder at forskningen blir mer valid dersom forskeren tydeliggjør grunnlaget for fortolkningene, ved å vise hvordan analysen gir grunnlag for de konklusjoner som trekkes. Fortolkningene styrkes ved at forskeren gjør grundig redegjørelse for disse konklusjonene. Ved å være selvkritisk i analysen til egne tolkninger, og ved å bringe inn alternative tolkninger for diskusjon og vurdering, styrkes valgte tolkninger. En slik kritisk holdning til egen forskning, både Kvale (2009, 253) og Thagaard (2013, 205) beskriver, har jeg jobbet for å ha gjennom hele forskningsprosessen.

Det finnes fire typer validitet ifølge Lund og Haugen (2006, 53). Indre validitet, begrepsvaliditet, ytre validitet og statistisk validitet. Indre validitet handler om årsaksforhold. Statistisk validitet handler om resultatet er ikke-tilfeldig. Begrepsvaliditet handler om hvorvidt operasjonaliseringen av begrepene i problemstillingen er gode. Ytre validitet handler

om i hvilken grad man kan overføre egne funn til andre personer og situasjoner.

I mitt forskningsprosjekt er årsaksslutninger irrelevant i forhold til problemstillingen og formålet med forskningen. Problemstillingen min er ikke kausal, fordi jeg undersøker ikke en sammenheng mellom utfordringer for barnehageansatte og en bestemt årsak. Jeg kommer derfor ikke til å omtale indre validitet ytterligere. Statistisk validitet er også irrelevant i mitt prosjekt fordi jeg har en kvalitativ undersøkelse og ikke har et stort nok utvalg til å gjøre statistiske analyser for å måle om resultatet er ikke-tilfeldig.

Formålet mitt med prosjektet er å avdekke utfordringer for barnehageansatte i forhold til å sende bekymringsmeldinger. Det jeg finner i min forskning kan brukes i praktisk arbeid ved for eksempel å iverksette nye tiltak, eller gjøre endringer i systemet. Ytre validitet gjør seg derfor gjeldene. Funnene mine kan også brukes til å utvikle teorier om hvorfor det er så utfordrende å sende bekymringsmeldinger. Begrepsvaliditet har da prioritet. Det er disse to validitetstypene jeg kommer til å fokusere på videre i kapitlet.

3.2.2 Ytre validitet

Ytre validitet handler om hvorvidt forskningsresultatet er gyldig også utenfor utvalget. I kvalitativ forskning er utvalget ofte lite. I min forskning er utvalget på fire informanter. Statistisk generalisering er selvfølgelig ikke mulig, fordi utvalget ikke er et sannsynlighetsutvalg. I et sannsynlighetsutvalg ville alle barnehageansatte i Norge ha like stor sannsynlighet for å bli med i utvalget. Det er kun barnehageansatte på Tromsøya, som selv ønsket å være med, som er med i utvalget. Heldigvis er statistisk generalisering heller ikke et mål i kvalitativ forskning, fordi poenget med kvalitativ forskning er ikke å finne en generell sannhet. Vi er ute etter å utvikle en forståelse av de fenomenene vi studerer. Det vi i kvalitativ forskning spør oss om er om kunnskapen i denne spesifikke intervjusituasjonen kan overføres til andre relevante situasjoner? Er de tolkninger jeg har gjort på grunnlag av rammene for dette prosjektet relevante i andre sammenhenger? Dette kalles skjønnsmessig generalisering eller overføring. Kvale og Brinkmann (2009, 266) skriver at forskeren må vurdere og begrunne i hvilken grad funnene fra intervjuene kan gi en indikator på hva som kommer til å skje i en annen liknede situasjon. Hva er forutsetningene og likhetene med de situasjoner vi kan generalisere til? Kan forståelsen som ble utviklet i denne studien være gyldig i andre sammenhenger? Forskerens argumenter for en skjønnsmessig generalisering

må basere seg på likheter mellom situasjonen og betingelsene, i eget prosjekt og de situasjoner kunnskapen skal overføres til.

I følge Kleven, Hjordemaal og Tveit (2011, 133) skjer skjønnsmessig generalisering ved å definerer informantene som populasjon man uttaler seg om formelt, og deretter diskuterer for og imot at populasjonen er ulik andre populasjoner. Jeg vet altså aldri for sikkert om kunnskapen jeg gjennom min forskning har fått er gyldig for andre enn de fire barnehageansatte jeg har studert. Kunnskapen og eventuelle funn i denne avhandlingen er basert på data jeg har fått gjennom de fire informantene, som er populasjonen i min forskning. Det er noen forhold ved mine informanter som gjør at de skille seg ut fra barnehageansatte generelt. Mine informanter er alle utdannet førskolelærere og jobber i stillinger som pedagogiske ledere, og har alle jobbet i barnehage i over ti år. Det er grunn til å tro at mine informanter har mer kunnskap og erfaring om emnet enn andre barnehageansatte. Om disse forholdene påvirker resultatene på en slik måte at det ikke er relevant for barnehageansatte med andre utdannelser eller annen fartstid i yrket er vanskelig å svare på. Det kan tenkes at andre barnehageansatte vil ha en mindre erfarings, men likevel ha opplevd noen av de samme utfordringene. Opplevelse av ansvar, kunnskap, samarbeid og vurdering av alvorlighetsgrad ville likevel vært annerledes for barnehageansatte i andre stillinger med annen utdanning.

Når det gjelder barnehageansatte i mitt utvalg fra Tromsøya i forhold til barnehageansatte fra barnehager i hele landet, er det grunn til å tro at variasjon av størrelsen på kommunen, sosiokulturelle forhold i området og samarbeidet med lokal barneverntjeneste påvirker utfordringene de barnehageansatte opplever. I utvalget mitt hadde jeg informanter fra både private og kommunale barnehager. Dette vil derfor kunne gi et bredere bilde noe som taler for at mine barnehageansatte er lik andre barnehageansatte. Konklusjonen for skjønnsmessig generalisering av min forskning er altså at jeg ikke vet om resultatene er gyldig utover de fire informantene, men det er argumenter som tilsier at kunnskapen jeg har funnet er gyldig for også for andre barnehageansatte, men ikke alle. Funnene mine er i størst grad gyldig for barnehageansatte som jobber som pedagogiske ledere.

3.2.3. Begrepsvaliditet

Hvordan måler jeg begrepet utfordringer, og har jeg i min forskning funnet gode måter å måle det på? Begrepsvaliditet handler om i hvor stor grad det er samsvar mellom de teoretiske

begrepene og de operasjonaliserte begrepene som brukes i forskningen. Vi kan vurdere begrepsvaliditeten ved å vurdere om det vi får av informasjon gjennom spørsmålene, er representativt for begrepet. Er spørsmålene mine om utfordringer representative for hva som teoretisk kan finnes i begrepet?

I min forskning handler begrepsvaliditeten om spørsmålene i intervjuene mine. Med mine spørsmål skulle jeg måle utfordringer for barnehageansatte ved melding til barneverntjenesten, i tilfeller hvor de var bekymret for omsorgen for et barn. Jeg har valgt å finne ut av barnehageansattes utfordringer ved å ta for meg deres samarbeid med barneverntjenesten, deres opplevelse av ansvar, kunnskapen de innehar om omsorgssvikt og opplysningsplikt og deres vurderinger av alvorlighetsgrad ved bekymring. Gjennom ytterligere utledning av disse forskningsspørsmålene søkte jeg å finne svar på problemstillingen min gjennom spørsmål i intervjuene. Et eksempel på et spørsmål fra intervjuguiden min (Vedlegg 3) som skal måle utfordringer hos barnehageansatte ved melding er spørsmål 13: Hvordan opplever du samarbeidet med barneverntjenesten i din barnehage? Spørsmålet kan avdekke eventuelle utfordringer ved melding til barneverntjenestens som er knyttet til samarbeidet. Et annet eksempel på operasjonalisering av problemstillingen gjennom intervju spørsmålene er spørsmål 5: Hvilket ansvar mener du at du som barnehageansatt har dersom du blir bekymret for omsorgssituasjon til et barn. Dette spørsmålet er laget for å avdekke eller finne eventuelle utfordringer for barnehageansatte, eller grunner til at melding eventuelt uteblir. Alle spørsmålene i intervjuguiden min er utformet med tanke på å måle utfordringer for barnehageansatte ved melding til barneverntjenesten, og for å finne eventuelle grunner til at melding uteblir. Om denne operasjonaliseringen av problemstillingen er valid er altså spørsmålet ved vurdering av begrepsvaliditet. Kvale og Brinkmann (2009, 253) skriver at en undersøkelses gyldighet avhenger av hvor logisk utledningene fra teori til forskningsspørsmål er. Alle mine spørsmål er gjennomtenkte og er utformet med avhandlingens problemstilling i tankene.

Kleven, Hjordemaal og Tveit (2011, 88) beskriver truslene mot begrepsvaliditeten. Tilfeldige målefeil er en trussel, og vil alltid være tilstede. Slike målefeil vil ha større påvirkningskraft ved et lite utvalg. Tilfeldige målefeil handler om resultatet vårt er avhengig av tilfeldige dag til dag svingninger i tanker, opplevelser og meninger hos de barnehageansatte. Det handler også om resultatet vårt er avhengig av hvilke faktiske spørsmål som stilles i intervjusituasjon,

og om resultatet avhenger av hvem som tolker svarene. Det handler altså om grad av pålitelighet i dataene våre. Jo større grad av tilfeldig målefeil, jo dårligere reliabilitet, jo dårligere begrepsvaliditet. Dataene jeg har fått av informantene baserer seg på erfaringer gjennom mange år. Dette gir grunn til å tro at deres meninger, tanker og opplevelser knyttet til temaet er stabil fra dag til dag. En annen tilfeldig målefeil som mest sannsynlig er tilsted er at tolkningen av svarene informantene gir varierer ettersom hvem som tolker svarene. Dette har jeg skrevet mer utdypende om i avhandlingens neste delkapittel – reliabilitet.

De systematiske målefeilene handler om at vi gjennom operasjonaliseringen ikke klarer å dekke hele begrepet, og kanskje har med noen spørsmål som ikke er relevante. Det er mulig at jeg ikke har fått dekt alle mulige temaer som kan være utfordringer ved melding, eller grunner til at melding uteblir. Jeg valgte å ha med både konkrete spørsmål og generelle, for å dekke problemstillingen best mulig. Et eksempel på et spørsmål som dekker problemstillingen i vid forstand er spørsmål 11 i intervjuguden (Vedlegg 3): Har det hendt at du har vært i tvil om du skal melde til barneverntjenesten eller ikke? Eventuelt hvorfor. Eller spørsmål 9: Har du vært bekymret for et barn og likevel ikke meldt din bekymring til barneverntjenesten. Hvis ja; hva kan være grunnen til at du ikke melde? Ved å ha med noen slike spørsmål har jeg sikret bedre begrepsvaliditet. Jeg jobbet mye med intervjuguiden og forsøkte å hele tiden jobbe for å bare ha med relevante spørsmål som dekket problemstillingen best mulig. I selve intervjuene hadde jeg i tillegg med utfyllende og utdypende spørsmål som var naturlig å stille i det halvstrukturert intervjuet. Disse spørsmålene er dermed ikke tatt med i intervjuguiden. Det kan tenkes at disse er kan være irrelevante i forhold til problemstillingen, men også i denne sammenhengen forsøkte jeg å være bevisst i forhold til hva jeg skal måle i undersøkelsen. I analysen har jeg også vurdert grundig de slutningene jeg ut i fra dataene har trukket. At en barnehageansatt for eksempel synes samarbeidet med barneverntjenesten er dårlig, trenger ikke nødvendigvis bety at det dårlige samarbeidet resulterer i at melding til barneverntjenesten uteblir eller utfordres. Derimot vil opplevelsen av dårlig samarbeid mellom instansene være en utfordring, og grunn til at melding uteblir, dersom informanten forteller at det dårlige samarbeidet gjør at hun kvier seg for å kontakte barneverntjenesten.

3.2.4 Forskeren som datainnsamlingsinstrument

Ut i fra den fenomenologisk-hermeneutiske vitenskapstilnærming jeg har i min forskning oppstår kunnskap i interaksjonene mellom forskeren og informanten, slik jeg har beskrevet i

kapitel 3.1.3 - En fenomenologisk – hermeneutisk tilnærming. Forskeren har sine forforståelser, sin kunnskap og sine erfaringer og vil gjennom hele forskningsprosessen være påvirket av dette ufrivillig. Med hensyn til forskningens validitet er det viktig å være bevisst på at forskeren selv er med på å påvirke dataene som innsamles i en intervjusituasjon. Åpenhet om forskerens eget ståsted i forhold til kunnskap og erfaringer om det som skal studeres, bidrar til validitet ved at forskeren selv og leserne kan vurdere om tolkningen av resultatet er fargelagt for mye av forskerens erfaringsbase og forforståelse.

Selv er jeg utdannet barnevernspedagog, og har både vært i praksis i barnehager og i barneverntjenesten. Jeg har jobbet på oppdrag for barneverntjenesten på hjemmebaserte tiltak. I tillegg har jeg jobbet på barnevernsinstitusjoner, hvor barn som har vært utsatt for omsorgssvikt har blitt akutt plassert. Altså har jeg sett begge sider av systemet. Dette gjør at jeg har mer forståelse for fenomenet jeg studerer, enn andre som ikke har den kunnskapen eller de erfaringene som jeg har tilegnet meg gjennom arbeid og studier. Erfaringen og kunnskapen min kan også ses på som en ulempe fordi jeg kanskje besitter forutinntatte oppfatninger i forhold til avhandlingens problemstilling.

I følge Thagaard (2013, 206) gir de erfaringer som forskeren har i miljøet grunnlag for gjenkjennelse, og blir et utgangspunkt for forståelsen forskeren kommer fram til. Tolkningene påvirkes av egne erfaringer. Ulempen med erfaring fra miljøet blir ifølge Thagaard (2013, 206) at forskeren kan komme til å overse det som ikke passer inn i den erfaringsbasen forskeren allerede besitter. Dette kan føre til at nyansene i det som studeres ikke kommer tydelig nok fram. Jeg forsøkte å være åpen og undrende i intervjusituasjonene, og følge opp de temaer informantene brakte inn. I de andre delene av forskningsprosessen, som i utforming av intervjuguide og analysen, har jeg også forsøkt å være åpen og å sette meg inn den enkelte informants livsverden. Jeg forsøkte å opptre så nøytralt som mulig og oppga ikke egne meninger under intervjusituasjonene for å ikke påvirke informantene. I forhold til å oppgi min utdanning som barnevernspedagog, tok jeg et bevisst valg om å ikke fortelle informantene mine det, i tilfelle dette ville påvirke svarene de ga. Likevel kan det være at jeg, slik Thagaard (2013, 206) skiver, har oversett det informantene har fortalt som ikke passer inn i min erfaringsbase eller forståelse. Det er i så fall et ubevisst valg som jeg dermed ikke er klar over. Grundig arbeid og et bevisst forhold til egen forforståelses påvirkning på forskningen er det sikreste våpenet mot en forskning som er farget av forskeren i for stor grad. Gjennom å

tilstrebe dette har på slik måte sikret meg en mest mulig valid forskning.

Observatøreffekten er også en mulig feilkilde for validiteten som jeg ønsker å trekke fram. Effekten handler om at informanten påvirkes av at han eller hun blir studert og dermed framstiller synspunkter og holdninger på en mer positiv måte. Denne feilkilden er bare mulig å motvirke ved å skape en god intervjusituasjon, hvor informanten føler tillit til forskeren slik at hun tør å være ærlig. Om jeg lyktes med å skape en tillitsfull intervjusituasjon i mine intervjuer er vanskelig å vite fordi jeg ikke har tilgang på informantenes eventuelle egentlige tanker og meninger. Det jeg vet er at i en av intervjusituasjonene opptrådte en informant annerledes enn de andre informantene. Denne barnehageansatte var kort i svarene sine, nølende på oppfølgingsspørsmålene og svarte korrekt etter hva som står i regelverket. Det gir grunn til å tro at hun var utsatt for observatøreffekten og ikke meddelte sine egentlige synspunkter, tanker og holdninger. Dersom jeg har rett i mine antagelser, er validiteten i dette intervjuet derfor sveket. For å ikke påvirke validiteten i forskningen som helhet kommer jeg til å ta hensyn til mistanken om observatøreffekten i dette intervjuet når jeg skal analysere dataene, ved å vektlegge svarene i dette intervjuet mindre enn de andre.

3.2.5 Reliabilitet

Reliabilitet handler om forskningen er pålitelig. Altså om vi kan stole på resultatet som forskningen har ledet fram til. Dersom det er mulig å gjennomføre forskningen på nytt ved bruk av de samme metoder, og dersom resultatet da blir det samme, kan vi si at forskningen er gjort på en reliabel måte. Dataenes kvalitet indikerer hvor pålitelige resultatet er. I en hermeneutisk- fenomenologisk tilnærming utvikles kunnskapen i samspillet mellom forskeren og informanten, og vi er ute etter å forstå livsverden til den enkelte. Gjentakelse av forskningen av en annen forsker vil i denne vitenskapelige retningen derfor ikke nødvendigvis resultere i samme resultat. Thagaard (2013, 202) skriver at ifølge forskningslogikk som er basert på et konstruktivistisk ståsted, hvor kvalitative data utvikles i samarbeid mellom forsker og informant, er prinsippet om reliabilitet ut ifra repliserbarhet meningsløst. Ifølge Thagaard (2013, 202) må da forskeren argumentere for reliabilitet gjennom redegjørelse av hvordan dataene i forskningen har blitt utviklet i prosessen. Hvordan dataene i forskningen har blitt utviklet med tanke på reliabilitet er altså det jeg skal redegjøre for i dette delkapitlet.

Å sikre reliabilitet i forskningen er et arbeid som må gjøres gjennom hele forskningsprosessen

og sikres i alle delene av designet ifølge Maxwell (2013). Kvale og Brinkmann (2009) påpeker også betydningen av å sikre reliable data gjennom arbeidet med intervjuet, transkriberingen og analysen. Ved gjennomføring av intervjuet kan formuleringene på spørsmålene påvirke forskningens troverdighet. I transkripsjon kan valg av tegnsetning, grad av benevnelse av affektive uttrykk og lignende påvirke. I analysen kan forskerens fortolkningsgrunnlag påvirke. I min forskning er påliteligheten i transkripsjon styrket gjennom å strebe etter å sitere intervjuet så nøyaktig som mulig. Fortolkning, tegnsetning, opplisting av affekter og pauser vil variere fra forsker til forsker, og objektivitet blir dermed umulig. Jeg lyttet til mine lydopptak to ganger for å sikre at transkripsjonene ble så nøyaktig som mulig innenfor de rammene jeg nevnte.

I intervjuguiden min er det for det meste åpne spørsmål. Lukkede, ledende spørsmål kan svekke reliabiliteten fordi føringer for informantenes svar blir lagt. Likevel kan lukkede, ledende spørsmål styrke reliabiliteten ved at forskerens fortolkninger kan avkreftes eller bekreftes skriver Kvale og Brinkmann (2009, 183). I intervjuguiden hadde jeg to lukkede spesifikke spørsmål. «Har du noen gang i løpet av din yrkeskarriere sendt bekymringsmelding til barneverntjenesten?» og «Har du i løpet av din yrkeskarriere benyttet deg av muligheten til å ringe inn til barneverntjenesten og diskutere en sak anonymt?». Svarene informantene ga overrasket meg ofte. Ut ifra holdningene de formidlet om å sende bekymringsmeldinger, dannet jeg meg et bilde av at informantene ofte sendt bekymringsmeldinger. Dette var ikke tilfelle. Min forståelse ble dermed avkreftet gjennom de lukkede spørsmålene. Dette styrker reliabiliteten i forskningen min, og gir meg viktig kunnskap om at en åpen og positiv holdning til å melde ikke alltid resulterer i handlingen å melde.

Etter å ha gjennomført det første intervjuet, justerte jeg på intervjuguiden min. Grunnen til dette var at jeg opplevde at noen av spørsmålene hadde lange og uklare formuleringer, og jeg brukte tid på å forklare for informanten hva det var jeg egentlig spurte om. Meningsinnholdet i spørsmålene forble det samme. Justeringen på spørsmålene var derfor med på å styrke reliabiliteten i forskningen. Dette fordi jeg økte treffsikkerheten for at det jeg ønsket å spørre om, faktisk var det informantene oppfattet at jeg spurte om, og dermed var det informantene forhåpentligvis svarte på.

Reliabiliteten i kvalitativ forskning kan sikres ved å gjøre grundig rede for framgangsmåte for innsamling av data og analysering. Konkret, spesifikke og detaljerte beskrivelser gir mulighet

for vurdering av forskningsprosessen. Også det teoretiske grunnlaget for tolkningene er viktig å redegjøre for. Derfor beskriver jeg i kapitlet om datainnsamlingen løp hele prosessen og redegjør for de metodiske valgene. Det teoretiske grunnlaget for mine tolkninger er redegjort for. Thagaard (2013, 203) påpeker betydningen av at forskeren er bevist på hva som er konkrete data og hva som er fortolkninger. Ved å være bevist denne forskjellen kan forskeren videreformidle fortolkninger som er fatte i rapporten, og dermed sikre høyere reliabilitet.

Min grunnutdannelse påvirker hele forskningsprosessen. Forskningens design er påvirket av kunnskapen jeg besitter og forforståelsen jeg har for temaet. Dette kan påvirke forskningen både i negativ og positiv forstand. Min forforståelsen for temaet kan gjøre at jeg har vanskeligere for å se alternative forståelser, og kan gjøre at jeg tolke svarene informantene gir inn i etablerte teorier. Likevel gjør det at jeg er bevist fallgruven sannsynligheten for å gå i fellen lavere. Kunnskapen jeg har om meldeplikt og barneverntjenesten gjør meg bedre rustet til å stille relevante spørsmål og forstå informasjonen informantene gir. Det gir meg trygghet i intervjusituasjon å ha god kunnskap om temaet, noe som gjør at jeg kan fokusere på det informanten sier og stille gode oppfølgingsspørsmål.

Jeg valgte ikke å fortelle mine informanter at jeg var utdannet barnevernspedagog. Grunnen til dette var fordi jeg var redd for at denne informasjonen ville begrense informantenes åpenhet til å fortelle om utfordringer de opplever ved melding til barneverntjenesten, som er den instansen min utdanning representerer. Jeg var redd for at de ville oppleve mine spørsmål som kritikk og en uttesting av deres kunnskap. Kommunikasjon i intervjusituasjon ønsket jeg skulle bli preget av felles undring og leting etter forståelse for temaet. Informasjonen jeg ville fått kan altså tenkes å ha vært annerledes hadde jeg gitt ut informasjon om min utdanning.

Thagaard (2013, 203) skriver at forskeren må reflektere over hvordan situasjon dataene ble samlet inn under, og hvordan relasjon til informantene, kan ha påvirket de innsamlede dataene. Viktige spørsmål for forskeren å tenke gjennom er hvordan kommunikasjon i intervjuene var, og hvilke faktorer som kan ha innvirket på informasjon informantene ga. Som nevnt tidligere var kommunikasjon mellom meg og informantene i intervjuene preget av en god dialog med rom for pauser, undring og oppfølgingsspørsmål, foruten om det ene intervjuet hvor jeg og informanten ikke klarte å få til en trygg og fyldig dialog. Det er viktig å påpeke at dette er min oppfatning av intervjusituasjonene, og informantene kan ha hatt en

annen opplevelse. Faktorer som kan ha virket inn på informasjon informantene ga meg er at jeg var en fremmed for informantene. Dette kan selvfølgelig gjøre det vanskeligere å dele vanskelige tanker om temaet. En annen faktor som kan ha påvirket informasjon informantene ga er temaets alvorlighetsgrad, og det faktum at å sende bekymringsmelding er en lovpålagt oppgave. Dette kan ha gjort at informantene reservert seg fra å svare på spørsmål de er usikre på, eller som kan avsløre feilvurderinger de har gjort i forhold til å sende bekymringsmelding. Det kan også ha gjort at svarene informantene ga var uærlige eller pyntet på. Likevel er det sannsynlig at nettopp mine informanter føler seg sikrere i forhold til egne vurderinger enn andre barnehageansatte, nettopp fordi de har takket ja til å være med i studien.

3.3 Datainnsamlingens løp

I dette kapittelet skal jeg ta for meg de ulike delene av datainnsamlingen i forskningen min. Jeg skal beskrive hva jeg har gjort og begrunne de ulike metodiske valgene jeg har gjort. Jeg starter med å beskrive utvalget av informantene. Deretter kommer et delkapittel om arbeidet med utformingen av intervjuguiden. Selve gjennomføringen av intervjuene og utfordringer knyttet til det beskrives så. Til slutt avsluttes det med et delkapittel om etterarbeidet, altså transkriberingen, kodingen og kategoriseringen. Temaene transkribering, koding og kategorisering behandles kun i forhold til de metodiske valgene i dette kapitelet. Senere i avhandlingen kommer en egne del hvor funnene presenteres. Fokuset i dette kapitlet vil være på å forklare hva jeg har gjort i de ulike delene av forskningsprosessen, og å gi leserne en forståelse av hvorfor jeg har tatt de valgene jeg har tatt med begrunnelse i relevant teori. Jeg kommer også til å reflektere over utfordringer jeg har møtt på underveis i prosessen.

3.3.1 Utvalg

Jeg fikk tak i informanter til prosjektet ved at jeg fant en alfabetisk oversikt over alle barnehager i Tromsø kommune, både kommunale og private⁶ på Tromsø kommune sine hjemmesider. Deretter valgte jeg de 20 første barnehagene på lista og sendte ut informasjonsskriv om prosjektet (Vedlegg 2), samt en invitasjon til å delta i forskningsprosjektet (Vedlegg 1) via post. Jeg oppga både mailadresse og telefonnummer, men fikk ingen henvendelser. I invitasjonen jeg sendte ut, skrev jeg at jeg kom til å ta kontakt med barnehagen i løpet av 1-2 uker for å høre om noen ønsket å være med i prosjektet. Jeg tok derfor kontakt med samtlige barnehager etter 1-2 uker. Flere av barnehagene hadde enten

---

6 <http://www.tromso.kommune.no/adresselister.121153.no.html>

ikke styrer tilstede, hadde ikke tid til å la noen av de ansatte la seg intervju, eller ønsker ikke å være med uten å oppgi grunn. Mange hadde ikke lest informasjonsskrivet eller invitasjonen. Jeg tilbydde meg å sende informasjon på nytt til de aktuelle barnehagene via email eller post. Noen av barnehagene jeg ringte opp etterspurte informasjonsskrivet og invitasjonen på mail, slik at de kunne videresende mailen til sine ansatte. Til disse barnehagene fulgte jeg selvfølgelig opp etterspørselen. Arbeidet med å få tak i informanter, og ikke minst å få avtalt tid og dato for gjennomføringen av intervjuet, var en utfordrende og langtekkelig prosess. Grunnen til at det var vanskelig å få tak i informanter kan tenke seg å være flere. En mulig grunn kan være at temaet for forskningen min kan føles ubehagelig å snakke om. En annen mulig grunn kan være at ansatte i barnehage har en travel jobbhverdag og at den tiden intervjuet krever dermed blir vanskelig å avsette.

Jeg fikk omsider tak i 4 informanter. Jeg ønsket meg fra 3 til 5 informanter og var dermed fordøyd med disse. Angående antall informanter, skriver Kvale og Brinkmann (2009, 129) at rett antall informanter er det antallet hvor du får tilgang på det du trenger av informasjon for å svare på problemstillingen din. Antallet måtte altså være størst mulig slik at jeg fikk beskrivelser av ulike utfordringer for barnehageansatte ved melding til barneverntjenesten, men samtidig så lite at jeg fikk tid til å gjennomføre arbeidet og analysere intervjuene grundig. At informantene mine i intervjuene viste til de samme utfordringene er en indikator på at antallet informanter er stort nok. Ifølge Kvale og Brinkmann (2009, 129) kan forskeren gjennomføre forsker til meningspunktet er nådd, hvor ytterligere forsker dermed ikke vil tilføre mye nytt. Selvfølgelig kunne jeg fått tilgang på mer kunnskap dersom jeg hadde flere informanter, men utbyttet vil over et visst punkt bli stadig mer fallende. Jeg var derfor fornøyd med den kunnskapen jeg fikk tilgang til via disse fire informantene.

Jeg ønsket informanter i alle type stillinger i barnehagen, både styrer, pedagogisk leder, barne- og ungdomsarbeidere og assistenter. Kravet mitt, som jeg oppga i informasjonsskrivet var at de som ønsket å delta i forskningsprosjektet måtte ha jobbet i barnehage i minimum ett år. Grunnen til at jeg stilte meg åpen for å ha barnehageansatte fra ulike stillinger som informanter var fordi alle som jobber i barnehage, uansett stilling, kan ha erfaringer som kan gi meg svar på problemstillingen min. Jeg opplyste videre i skrivet om at det ikke krevde noen spesiell kunnskap for å delta i prosjektet, fordi studien fokuserer på de ansattes erfaringer i sitt daglige arbeid i barnehagen. Til tross for at jeg ønsket informanter fra alle type stillinger i barnehagen, viste alle informantene som meldte seg på prosjektet å jobbe som pedagogiske

ledere. De hadde alle jobbet mellom 10 og 38 år i barnehage! De barnehageansatte som ønsket å være med i prosjektet hadde altså lang fartstid og mye erfaring fra å jobbe i barnehage. De hadde også stillinger med mye ansvar. At informantene var fra ulike barnehager tenkte jeg ville være en fordel, fordi ulike barnehager kan ha ulik kultur og rutiner på det å melde til barnevernet. Likevel er to av mine informanter fra samme barnehage. Grunnen til at jeg godtok dette var fordi de begge hadde jobbet i flere ulike barnehager tidligere, og dermed hadde ulike erfaringer rundt temaet.

3.3.2 Intervjuguide

Utarbeiding av intervjuguide er nødvendig i de fleste forskningsprosjekter dersom intervju er metoden, og «påkrevd» dersom en anvender semistrukturerte intervju ifølge Monica Dalen (2004). En intervjuguide er en oversikt over viktige temaer, og eventuelt spørsmål studien skal belyse. Dalen (2004) skriver videre om betydningen av et grundig arbeid i denne delen av forskningsprosessen for å sikre gode valide data, via utarbeiding av gode spørsmål og testing. Ved utarbeidingen av intervjuguiden min (Vedlegg 3) tok jeg utgangspunkt i de fire forskningsspørsmålene mine: Har barnehageansatte tilstrekkelig med kunnskap om omsorgssvikt, mishandling, atferdsvansker og meldeplikten? Hvordan tolker barnehageansatte meldeplikten, og hvordan oppfatter de sitt ansvar? Hvor går terskelen for å melde til barneverntjenesten, og når er det lett å melde og når føles det vanskelig? Hvordan opplever barnehageansatte samarbeidet med barneverntjenesten, og hvordan påvirker forholdet til barneverntjenesten terskelen og utfordringer ved sending av bekymringsmelding? Intervjuguiden inneholder forslag til spørsmål som er relatert til et eller flere av forskningsspørsmålene. Rekkefølgen på spørsmålene ble i intervjuene for det meste fulgt i henhold til intervjuguiden. Unntak skjedde dersom informanten brakte inn temaer tidligere. Jeg fulgte da opp deres initiativ, og valgte å endre på rekkefølgen slik at temaet fikk en naturlig plass i intervjuet. Ifølge Thagaard (2009) kan det å følge opp informantens innbringer av temaer til og med sikre større validitet i forskningen. Dette fordi spørsmålene som ikke er forankret i informantens forståelse kan skade intervjusituasjonen ved at informanten føler seg misforstått eller mislykket fordi han ikke forteller det forskeren ønsker. Dette kan igjen være med på å skade validiteten ved at informanten tilpasser seg forskerens spørsmål, og svare slik han tror forskeren ønsker.

Jeg gjorde noen små justeringer på intervjuguiden etter det første intervjuet. Endringene som

ble foretatt var omformuleringer av noen spørsmål hvor informanten strevde med å skjønne hva det var jeg spurte etter, eller hvor formuleringene var uklare. Justeringene er med på å styrke forskningens reliabilitet fordi dette sikrer kvalitet i dataene, ved at sjansen for misforståelser mellom hva informanten svarer og hva forskeren tror informanten svarer på minskes. Videre fortolkninger blir da mer korrekte.

I intervjuene ble det stilt flere ulike type spørsmål. I intervjuguiden er mange av spørsmålene av typen Kvale og Brinkmann (2009, 146) beskriver som introduksjonsspørsmål, hvor spørsmålene tar sikte på å avdekke erfaringer til informanten rundt et tema ved hjelp av rikte og fyldige beskrivelser. Et eksempel på et slikt spørsmål fra min intervjuguide er «Hvilket ansvar mener du at du som barnehageansatt har dersom du blir bekymret for omsorgssituasjon for et barn?». Oppfølgingsspørsmål, inngående spørsmål og spesifiserende spørsmål hvor det informantene forteller følges opp, gjorde jeg mye. Det varierte fra intervju til intervju hvor mye informanten fortalte selv, men i noen av intervjuene spurte jeg ofte «kan du fortelle mer om den situasjon» eller «kan du si noe mer om det». Jeg brukte også mye nikk, mmm og taushet i form av stille pauser hvor informantene måtte bryte stilheten, som virkemidler i mine intervjuer. Intervjuguiden min inneholdt også noen dirkede spørsmål som «Har du noen gang i løpet av din yrkeskarriere sendt bekymringsmelding til barneverntjenesten?». Kvale og Brinkmann (2009, 148) anbefaler å ha slike direkte spørsmål mot slutten av intervjuet for ikke å legge lokk på informantens egne spontane beskrivelser av et fenomen. Dette var et råd jeg fulgte. Hadde jeg hatt dette spørsmålet tidlig i intervjuet kan det tenkes at informantene hadde forsøkt å forsvare at de har sendt eller ikke sendt bekymringsmeldinger gjennom intervjuet. Det ville tatt vekk muligheten for reflekterte undrende beskrivelser tidligere i intervjuet. Til slutt vil jeg nevne to andre spørsmålsformer jeg anvendte i intervjuene mine som ikke listes opp i intervjuguiden. Den første er strukturerende spørsmål, hvor jeg veiledet informanten over i et annet tema, dersom de snakket seg bort fra relevant emnet for forskningen. Det andre er fortolkende spørsmål, som jeg fant nyttig dersom jeg ønsket å avklare noe tvetydig informantene fortalte.

Gode spørsmål kjennetegnes ifølge Thagaard (2009) av at de gir rom for refleksjon, samt at de gir fyldige og nyanserte beskrivelser. Ved å knytte spørsmål om holdninger og vurderinger som kan oppfattes som abstrakte, til konkrete hendelser fra informantenes erfaringsbase, vil slike spørsmål bli lettere å svare på. Et eksempel på dette kan være spørsmålet mitt fra intervjuguiden som lyder slik: «Har du i løpet av din yrkeskarriere benyttet deg av muligheten

til å ringe inn til barneverntjenesten og diskutere en sak anonymt? Hvis nei, hvorfor ikke? Viste du om denne muligheten? Hvis ja, hvordan opplevdes det?». Ved å først få informantene til å tenke på en konkret situasjon hvor de ringte eller tenkte på å ringe barneverntjenesten, kunne de siden beskrive sine vurderinger av hvordan dette opplevdes. I intervjuguiden min hadde jeg både konkrete og generelle spørsmål. Oppfølgingsspørsmålene mine var ofte mer konkrete, og jeg tok ofte tak i de konkrete situasjonene informantene brakte inn i intervjuet.

Jeg hadde i tillegg til spørsmål som tok utgangspunkt i forskningsspørsmålene mine noen åpne og avsluttende spørsmål om mer nøytrale temaer. Grunnen til at jeg ønsket å starte og avslutte med mer nøytrale temaer var av hensyn til informantens velvære og for å øke sjansene for at informanten skulle føle at hun ble tryggere på å dele erfaringene sine med meg. Rekkefølgen kan ifølge Thagaard (2009) være avgjørende for hvordan intervjuet forløper. Ved å starte med nøytrale temaer, og deretter gå inn på vanskeligere emosjonelle temaer, for så å avslutte med nøytrale temaer igjen gir dette informanten tid til å bli kjent med intervjusituasjonen og forskeren. Forskeren unngår også å forlate informanten i vanskelige og opprørende emosjonelle tanker. Thagaard (2009) påpeker at helhetsinntrykket informanten sitter igjen med vil være bedre ved denne type tilnærmingen til temaenes rekkefølge.

3.3.3 Gjennomføring av intervjuene

Intervjuene mine startet jeg med å informere om forskningsprosjektet og hvordan dataene ville bli behandlet videre. Informantene fikk utlevert informasjonsskrivet på nytt, med beskjed om at de når som helst kunne kontakte meg dersom de hadde spørsmål eller dersom de ønsket å trekke seg fra prosjektet. Jeg forklarte de at jeg kom til å ta intervjuet opp på lydbånd og deretter transkribere og anonymisere dataene og slette opptaket. Alle informantene ga sitt frie informerte samtykke til å bli med i prosjektet.

Thagaard (2009) skriver om hvordan uerfarne forskere kan komme til å skade intervjusituasjonen ved å være for opptatt av hvordan de selv framstår. En vanlig feil er at forskeren ikke lytter godt nok til svaret informanten gir fordi han er opptatt av neste spørsmål han skal stille. I det første intervjuet jeg gjennomførte opplevde jeg det Thagaard (2009) beskriver ved at jeg ble opptatt av å tenke på om jeg fikk dekt alle temaene jeg ønsket. I de neste intervjuene var jeg tryggere og lyttet til det informantene fortalte. Jeg tok meg heller tid til tenkepauser innimellom dersom jeg trengte å se på intervjuguiden for å sjekke om jeg

hadde spurt om det jeg hadde tenkt til i utgangspunktet. Det lot jeg meg ikke stresse av og tenkte at det var fint med et lite avbrekk for begge partene. Gjennomføringene av intervjuene gikk altså veldig fint. Lydopptakene ble klare og jeg følte at jeg fikk tilgang på mye interessant informasjon i intervjuene.

I et av intervjuene var det en informant som ikke var villig til å dele sine erfaringer i like stor grad som de øvrige informantene var. Heldigvis var dette et av de siste intervjuene, slik at jeg allerede hadde fått en del trening i intervjusituasjon og hadde god kjennskap til intervjuguiden min. Jeg var også trygg på at grunnen til at informanten ikke ønsket å dele erfaringene sine ikke skyldes dårlige spørsmål, fordi jeg allerede hadde fått gode og fyldige beskrivelser i tidligere intervju. Jeg forsøkte ulike tilnærminger til temaene, både ved å spørre direkte om informantens opplevelser og ved å snakke indirekte om barnehageansattes utfordringer som en gruppe. Inntrykket jeg fikk var at informanten var redd for at jeg skulle avsløre mangel i kunnskapen hennes eller eksponere feilvurderinger hun hadde gjort. Som forsker hadde jeg ikke oppnådd informantens tillitt. Om dette skyldes min rolle som forsker, informasjonen jeg ga, eller hvordan jeg opptrådte under selve intervjuet er vanskelig å vite. Det trenger heller ikke være forhold hos meg som forsker og arbeidet mitt som forårsaket mistilliten. Kanskje var informanten veldig usikker på hvordan hun som barnehageansatt skulle opptre i praksis overfor barneverntjenesten, og derfor valgte å gi de lovmessige korrekte svarene, for å unngå å avsløre usikkerheten. Kanskje var kjemien mellom meg som forsker og henne som informant dårlig. Uansett hva grunnen til at denne intervjusituasjon ble som den ble forsøkte jeg ulike tilnærminger, og lyktes i mer eller mindre grad. I analysen av dette intervjuet vil opplevelsen av intervjusituasjon forme hvordan jeg fortolker dataen i intervjuet.

3.3.4 Transkripsjon, koding og kategorisering

Transkripsjon av intervjuene er den første delen av prosessen av å klargjøre dataene for analyse. Mine fire intervjuer som var fra 20-45 minutter lange, resulterte i 32 sider transkribert data. Jeg kjente meg godt igjen i Kvale (2009, 189) sin beskrivelse av at transkribering av store mengder intervjumateriale ofte er kjedelig og anstrengende. Jeg var takknemlig for at jeg hadde lydopptak av god kvalitet, men hørte likevel over intervjuene flere ganger for å forsikre meg om at jeg fikk med meg det som ordrett ble sagt. Til tross for at det var krevende, var transkriberingen likevel et viktig arbeid for meg, fordi jeg ble gjennom transkriberingen godt kjent med datamaterialet mitt. Kvale (2009, 189) påpeker også at

forskere som transkriberer intervjuene sine selv lærer mye om egen intervjustil og påbegynner meningsanalysen av innholdet allerede på dette stadiet. At meningsanalysen for min del startet på dette stadiet var en stor fordel når jeg skulle skrive i denne avhandlingen fordi jeg allerede hadde mange tanker om eventuelle funn i forhold til temaet.

Neste steg i prosessen var kodingen og kategorisering av dataene. Kvale (2009, 208) skriver om koding at det innebærer å knytte ett eller flere nøkkelord til tekst for å senere kunne identifisere uttalelser. Kategorisering har som mål å gi fullstendige beskrivelser av de opplevelser og handlinger som undersøkes. Ann Kristin Larsen (2007, 99) forklarer prosessen enkelt som at teksten kodes og kodene klassifiseres i temaer eller kategorier. Datamaterialet sorteres så etter disse kategoriene. Datamaterialet undersøkes så for å identifisere meningsfulle mønster eller prosesser. Deretter kan disse mønstrene vurderes i forhold til teori. Jeg skal ærlig innrømme at jeg viste lite om hvordan dette kodings- og kategoriseringsarbeidet skulle foretas, da jeg kom til denne delen av forskningsprosessen. Jeg oppsøkte litteratur, men det var vanskelig å få grep om hvordan koding og kategorisering i praksis skulle foregå. Vivi Nilssen (2012, 82) sin forklaring av at poenget med kodingen var å redusere dataene til noen få temaer, dimensjoner eller kategorier som fanger essensen i materialet, hjalp meg et stykke på veien. Jeg skulle altså sette navn på viktige mønster i materialet mitt. Jeg startet med å lese gjennom alle uttalelsene i intervjuene mine, og noterte meg stikkord i marginen om hva som var essensen eller temaet for det som ble formidlet. Jeg markerte også ut det som var viktig i transkripsjonene mine, og noterte «NB!» ved uttalelser jeg synes var spesielt interessante.

Kategorisering av kodene skulle deretter foretas. Nilssen (2012, 85) beskriver dette arbeidet ved at man skal se sammenhengen mellom kodene og utvikle kategorier på dette grunnlaget. Målet er å sitte igjen med noen få kategorier som gir svar på forskningsspørsmålet. Å finne gode og dekkende navn på kategoriene synes jeg var en utfordring. Etter kodingen satt jeg også igjen med svært mange koder. Å systematisere disse til noen få koder var et arbeid som krevde flere gjennomganger av materialet, og endel prøving og feiling. Til slutt kom jeg opp med kategoriene: Idealisme, håndfasthet, søken etter avkrefvelse, konsekvenser og enveis samarbeid. Kategoriene dekket meningene informantene formidlet, og kunne gi svar på problemstillingen min. Dette er jo også målet med kategorier ifølge Nilssen (2012, 85).

Ifølge Nilssen (2012, 104) skal man i analyseprosessen komme fram til funnene sine, mens man i tolkningsprosessen skal skape mening til funnene. Mønstrene og tendensene jeg har

funnet i datamaterialet mitt presenterer jeg i del 4. Deretter vil funnene mine tolkes, i del 5. Arbeidet med analysen synes jeg var svært interessant og givende. Jeg anvendte tankekart i analyseprosessen for å organisere mine funn og eksempler. Samtidig startet jeg tolkningsprosessen ved at jeg knyttet teori til de ulike kategoriene. Tankekartet kom godt med da jeg både skulle redegjøre for funnene mine i del 4 og diskutere de i lys av teori i del 5.

Validitet og reliabilitet ved transkribering

I følge Kvale og Brinkmann (2009, 187) er et intervju et sosialt samspill hvor elementer som tempo, stemmeleie, åndedrett, kroppsspråk og gester er til stede. Mye av denne dataen går tapt i transkripsjon, først fra den virkelige intervjusituasjon til lydopptak og så ytterligere igjen fra lydopptak til skriftlig form. Validiteten og reliabiliteten utfordres derfor gjennom denne prosessen. Et eksempel fra et av intervjuene mine, med en mer tilbaketrukket informant, er at jeg i transkripsjon av dette intervjuet tar med færre av mine bekreftende «ja» og «mmm» enn jeg gjør transkripsjonene av de andre intervjuene. Dette er et bevisst valg for å gjøre det mulig å lese den sammenhengende setningen i informanten formidler, uten å dele det opp med det avbrytende bakgrunnsstøyet fra den overbekreftende forskeren. Likevel forsvinner dermed noe av dataen ved valgets fatales, nemlig informasjonen om at forskeren oppmuntrer informanten til å snakke mer. Ifølge Anne Ryen (2002) er en kritikk mot transkribering at det er verbaliserende, når en stor del av kommunikasjon skjer nonverbalt. Det kan gi mer valide data dersom forskeren tar i bruk video, framfor bare lydopptak fordi forskeren mister viktige nonverbale data. Dette kan svekke validiteten ved å gir rom for feiltolkninger. I mitt arbeid tok jeg kun opp lyden, noe som altså kan ha svekket validiteten i forskningen. En motvekt til Ryens argument er at jeg hadde få intervjuer og dermed husker mye av den nonverbale informasjonen i intervjuene.

I følge Kvale og Brinkmann (2009, 193) kan også reliabilitet i intervjuetranskripsjonene svekkes gjennom prosessen av transkripsjon. Mening og budskap kan endres på grunn av transformasjon til den skriftlige formen. Kan vi stole på den tolkningen som gjøres i forhold til hvordan den skriftlige konstruksjonen utformes? Valg av hvor mye som tas med i transkripsjon av lyder, pauser, tonefall, gjentakelser må gjøres. Disse valgene vil tas på bakgrunn av teoretiske antagelser og hva en søkes å finne svar på, og vil dermed være påvirket av personene som transkriberer intervjuene. Jeg har forsøkt å transkribere intervjuene ordrett, men er klar over at jeg mest sannsynlig ikke forholder meg objektiv slik Kvale og Brinkmann (2009) beskriver. Jeg valgte å høre over intervjuene og lese transkripsjon nøye en

ekstra gang for å sikre høyere validitet.

3.4 Etikk

I denne delen av metodekapitlet skal jeg ta for meg de ulike etiske hensynene som er tatt i arbeidet med dette forskningsprosjektet. Det er flere ulike etiske spørsmål forbundet med å intervju i en forskningssammenheng. Etikken ligger også som et bakteppe for alle valgene som fattes gjennom hele forskningsprosessen. Jeg starter kapitlet med å si noe om hva forskningsetikk handler om, og gir en kort oversikt over de viktigste etiske hensynene som må tas i et forskningsprosjekt. Deretter gir jeg en kort presentasjon av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) og Den nasjonale forskningsetiske komite for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH). Deretter kommer det en del om informert samtykke. Jeg skal beskrive hva informert samtykke er, hvorfor det er viktig og hva det innebærer i praksis. Jeg tar så for meg det etiske dilemmaet som handler om at informantene kan oppleve uønskede konsekvenser ved å delta i forskningsprosjektet. Jeg behandler så temaet konfidensialitet og anonymitet. Til slutt kommer det en del om forskerens makt.

Pedagogisk forskning handler om mennesker, og vi bruker som oftest mennesker som informanter. Forskningsetikk handler om at forskningen skal gjøres ut i fra en grunnleggende respekt for menneskets verdi. Ifølge Kleven, Hjordemaal og Tveit (2011, 25) innebærer forskningsetiske normer og retningslinjer at man skal respektere informantenes frihet, integritet og medbestemmelse, men det innebærer også at man ikke skal utsette informanten for skade eller andre alvorlige belastninger. For å overholde dette som forsker blir det nødvendig for informanten å få den informasjon som er nødvendig for at han eller hun skal kunne ta stilling til eventuelle følger av å delta i et prosjekt. Forskningsprosjekter med mennesker krever altså informerte og fritt samtykke for deltakelse. Videre påpeker Kleven, Hjordemaal og Tveit (2011, 25) at forskningsprosjekter hvor opplysninger behandles, som indirekte eller direkte kan knyttes til enkeltpersonen, skal meldes inn til Norsk Samfunnsvitenskapelig datatjeneste, som er personvernombud for forskning. Informasjon om personlige forhold som eventuelt kommer fram skal behandles konfidensielt og nødvendig anonymisering må gjøres for å sikre at informanten ikke gjenkjennes i tekster som offentliggjøres. Jeg kommer til å gå i dybden av de temaer, problemstillinger og dilemmaer jeg har nevnt overfor i de kommende kapitler.

3.4.1 Informert samtykke

Den nasjonale forskningsetiske komite for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) er utgiver av de forskningsetiske retningslinjene for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi. NESH har som mandat å opplyse om og gi råd i forskningsetiske spørsmål.

Et krav i de forskningsetiske retningslinjene fra NESH (2005, 13) er at deltakerne i et forskningsprosjekt skal gi sitt frie informerte samtykke før datainnsamlingen kan starte. Hva dette innebærer er viktig å være kjente med, for å ivareta etiske hensyn til individet. Kravet skal forebygge krenkelser av personlig integritet, og bygger på synet om at individet har råderett over eget liv og har rett til å bestemme over opplysningene om seg selv som deles med andre. Bente Alver og Ørjar Øyen (1997, 102) påpeker at individet har rett til å vite hva opplysningene han eller hun gir skal brukes til.

Fritt samtykke betyr at informanten ikke skal være under press til å delta. At samtykket skal være informert innebærer at informanten skal få tilstrekkelig og forståelig informasjon om hva det innebærer å delta i prosjektet, slik at informanten kan danne et reelt grunnlag for å gi sitt samtykke eller ikke. Informasjon må ifølge NESH (2005, 13) gis slik at det er forståelig for informanten. Det er forskerens ansvar å sikre at informasjonen er forstått av informanten. Alver og Øyen (1997, 112) peker på en utfordring for forskeren i forhold til å gi informanten relevant informasjon. Fordi forskeren ikke alltid klarer å forutse de konsekvensene informanten kan komme til å oppleve ved å delta i forskningsprosjektet, blir det dermed vanskelig å vite hva som er relevante opplysninger å gi. Løfte om anonymitet, samt tilliten informanten får til forskeren, er ofte avgjørende for om informantene gir sitt samtykke. Informanten kan på et hvilket som helst tidspunkt i prosessen trekke seg fra prosjektet uten å oppgi grunn. Forskeren har også ansvar for å gi for at informanten informasjon om dette, og en reel mulighet til å komme i kontakt med forskeren dersom det skulle bli aktuelt.

I mitt forskningsprosjekt sendte jeg ut informasjon om forskningsprosjektet mitt (Vedlegg 1 og 2) til ulike barnehager for å få tak i informanter. I informasjonsskrivet skrev jeg litt om bakgrunnen for prosjektet, hvem jeg var og hvilken utdanning jeg hørte til. Jeg opplyste også om hva formålet med prosjektet var. Videre beskrev jeg hva det ville innebære å være med i forhold til hvordan datainnsamlingen skjer, hvordan dataene ville bli behandlet og hvordan datamaterialet ville bli brukt i publikasjon. Til slutt opplyste jeg også om at det var frivillig å delta, og at informanten når som helst kunne velge å trekke seg uten å oppgi grunn. Jeg la også ved kontaktinformasjonen min. Det samme skrevet hadde jeg med da jeg skulle

gjennomføre intervjuene, slik at informantene kunne få en ny kopi, dersom de hadde mistet den første. Før intervjuene startet opplyste jeg i muntlig form kort om hvordan dataene ville bli behandlet i prosessen, og at de som informanter når som helst i prosessen kunne trekke seg uten å oppgi grunn. Kontaktinformasjonen min ble igjen gitt ut, med beskjed om at de når som helst kunne kontakte meg dersom de lurte på noe. Ingen av informantene hadde ytterlige spørsmål angående databehandlingen, anonymiseringen eller publisering. Samtlige skrev også under på samtykkeerklæringen (Vedlegg 2). Jeg har ikke fått noen henvendelser fra informantene i ettertid. Dette kan tolkes som at informantene hadde tillitt til hvordan dataene skulle behandles, og at informasjon de fikk var opplysende og forståelig.

3.4.2 Uønskede konsekvenser av å delta i forskningsprosjektet

Deltakerne i et forskningsprosjekt kan være risikoutsatt for skade og belastning gjennom deltakelsen. Alver og Øyen (1997, 104) skriver at skadevirkningen av deltakelse er sjeldnere i humanistisk og samfunnsvitenskapelig forskning enn innenfor andre fagområder. Objektive påvisbare skader er det ofte ikke snakk om innenfor humaniora og samfunnsforskning, men subjektive opplevde reelle eller potensielle skader kan være et tema. NESH (2005, 12) skriver at mulige skader er vanskelig å definere og måle innenfor fagfeltet, og langsiktige virkninger er vanskelig å forutse. Alver og Øyen (1997, 104) viser til at deltakerne kan føle seg kritisert, misforstått, stigmatisert eller uthengt, dette kan igjen føre til isolasjon, depresjon, krise og skadde relasjoner. I følge retningslinjene til Den NESH (2005) stilles det krav om respekt for individets privatliv og nære relasjoner. Kravet innebærer at forskeren bør være lydhør når han stiller spørsmål som angår intime forhold. Han må unngå å sette informanten under press.

Min forskning omhandler utfordringer ved melding til barneverntjenesten. Dette er et tema som kan være vanskelig å snakke om. Ikke bare blir informantene gjennom spørsmålene mine minnet på situasjoner hvor de mistenkte at et barn ble utsatt for omsorgssvikt, det stilles også spørsmål ved deres vurderinger av en situasjon hvor de kanskje var usikker eller har blitt usikker i ettertid. Feil ved vurdering i forhold til om de barnehageansatte burde sendt bekymringer får store konsekvenser for barnet. Det kan altså tenkes at intervjuene vekket til livet dårlig samvittighet og vonde minner. Spesielt var det en informant som uttrykte oppgitthet og bekymring over egne vurderinger. Hun uttrykker at hun får dårlig samvittighet for at barnehagene ikke melder mer

B: Uff, jeg kjenner jeg får så dårlig samvittighet for at vi ikke er. (Pause) Jeg vet ikke hvor mange det er? Er det en eller er det to prosent som fra barnehagene som meldes

inn?

Senere i intervjuet stiller hun også spørsmål med seg selv som menneskekjenner:

B: Tenk hvor mange jeg har kjent som i voksen alder, som godt oppi voksen alder som har fortalt meg. Som har hatt sånn, som man har gått på skole sammen med i alle år. Som man ikke ante. Som man var hjemme hos. Ante ikke. Og så velger man å kalle seg for en menneskekjenner. Så nei. Nei det var bra du kom! Så får man jo. Akkurat såne her ting er jo. En tankevekker.

I følge NESH (2005, 12) har forskeren ansvar for å unngå at den som forskes på utsettes for alvorlige belastninger. Alver og Øyen (1997, 104) påpeker derimot at det ikke alltid kan være forskerens oppgave å hindre alle former for ubehag, fordi det nesten ikke finnes noe forskning som på en eller annen måte går ut over noen. Både NESH (2005, 12) og Alver og Øyen (1997, 104) skriver at hensynet til risiko for mindre alvorlige belastninger må vies mot verdien av kunnskapen som tilegnes gjennom forskningen. Jeg vurderer at risikoen for belastninger for informantene mine ikke er så stor at den overgår utbyttet av forskningen.

3.4.3 Meldeplikt til personvernombud for forskning

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) er et personvernombud for forskning. Dersom opplysninger som indirekte eller direkte kan knyttes til enkeltpersonen behandles, må prosjektet meldes inn til datatjenesten. Personvernombudet skal bidra til at lovpålagte plikter i forskningen overholdes. I de forskningsetiske retningslinjene fra NESH (2005) utdypes det hva direkte eller indirekte identifiserbare opplysninger er. Direkte identifiserbare opplysninger er navn, personnummer og andre personspesifikke kjennetegn. Indirekte identifiserbare opplysninger er bakgrunnsopplysninger om personene som alene eller til sammen gjør det mulig å identifisere personen. Dette kan være bostedskommune, kjønn, yrke og så videre.

Mitt prosjekt var meldepliktig fordi jeg behandlet personidentifiserende opplysninger. Jeg samlet ikke inn direkte eller indirekte personopplysninger, men indirekte personopplysninger kunne likevel komme fram i intervjuene jeg gjennomførte. Jeg meldte inn prosjektet via NSD sine hjemmesider⁷. Søknaden inneholder informasjon om formålet med prosjektet, utvalget, hvilke opplysninger som skal samles inn, hvordan data skal oppbevares, beskyttes og anonymiseres med mer. Etter cirka to uker fikk en jeg godkjenning fra NSD (Vedlegg 4). Behandlingen av dataen var slik jeg beskrev den i søknaden, tilfredsstillende i forhold til kravene til personvernopplysningsloven. NSD minte spesielt om at krav om at det ikke måtte

---

⁷ www.nsd.uib/personvern/

framkommer opplysninger som kan identifisere barn i barnehagen, hverken direkte eller indirekte. Også i forhold til oppbevaring av lydopptak på privat pc minnte NSD om ekstra aktsomhet. Jeg oppbevarte mine lydopptak på minnepenn som jeg hadde i en egen perm når jeg ikke jobbet med dem. Permen ble oppbevart trygt, i et skap bare jeg har tilgang til.

3.4.4 Konfidensialitet og anonymitet

Det skal vernes mot privatlivets fred og individets frihet. Den som forskes på har ifølge NESH (2011, 18) krav på at informasjonen om personlige forhold behandles konfidensielt. Forskeren har ansvar for å hindre at informasjon som kan skade informanten brukes eller formidles. Forskningsmaterialet skal normalt anonymiseres, og lister over informantens navn og andre opplysninger som gjør de identifiserbare skal oppbevares trygt og tilintetgjøres. Kravet om konfidensialitet henger altså tett sammen med kravet om lagring av opplysninger som kan identifisere enkeltpersoner (NESH, 2005). Slike identifiserbare opplysninger skal lagres forsvarlig, og skal slettes så snart de har tjent sitt formål. Personidentifiserbare opplysninger bør lagres separat fra det øvrige forskningsmaterialet.

Informantenes fornavn, dato for intervjuet og barnehagene hvor de jobbet skrev jeg ned for hånd. Dette arket oppbevarte jeg trygt og separat fra alt annet som hadde med masteravhandlingen min å gjøre. Når jeg hadde gjennomført intervjuene makulerte jeg dette arket. Jeg ga intervjuene et tall. Hvilken informant som er hvilket tall har jeg ikke skrevet ned noen plass, men husker dette selv. Intervjuene ble tatt opp på lydbånd og oppbevart til de var transkribert. Lydopptakene slettet jeg så.

Informantene skal ikke kunne gjenkjennes i de tekster som offentliggjøres. Det kan være vanskelig å overholde dette kravet dersom utvalget er fra et lite miljø og beskrivelsene er detaljerte, og en ulempe dersom det blir nødvendig å unnlate viktige kilder i forskningsdataene. I min transkripsjon av intervjuene var jeg nødt til å ta bort navn enkelte steder, rette opp gjengående talefeil og endre på noen ubetydelige detaljer i historiene informantene fortalte, for å sikre deres anonymitet. Fordi populasjonen til utvalget (barnehageansatte i Tromsø kommune) er såpass stor blir det vanskeligere å kjenne igjen informantene. De barnehageansatte har også selv taushetsplikt etter Lov om Barnehager (2006) § 20 og i de historiene de fortalte om barn ga de derfor selv ut lite personidentifiserbar informasjon. Til tross for at de barnehageansatte har en lovpålagt taushetsplikt, endret jeg på

ubetydelige detaljer i historiene av hensyn til tredjeparten, altså familiene og barnet historiene handler om, for å sikre deres anonymitet. Dette fordi jeg ikke har noe garanti for at de barnehageansatte overholder sin taushetsplikt. Jeg endret også litt på noen detaljer i disse historiene slik at den barnehageansatte ikke kan gjenkjennes gjennom at de kanskje har fortalt samme historien til venner, kollegaer og familie tidligere. Alver og Øyen (1997, 120) påpeker at det er viktig å være forsiktig og tenke seg godt om ved omforming av tekst for anonymiseringens skyld, fordi små detaljer kan ha mye å si for konteksten kunnskapen skal tolkes inn i, og forståelsene for handlingene og holdningene til informanten. Jeg har derfor tilstrebet å kun anonymisere der jeg ser det er nødvendig, og endringene jeg har gjort har vært gjennomtenkte slik at meningsinnholdet forblir det samme.

3.4.5 Forskerens makt

Skjevhet i maktforholdet mellom informant og forsker skyldes at forskeren har makt til å bestemme hva som skal snakkes om. Rollene er fordelt slik at informanten skal fortelle om sine erfaringer og forskeren skal lytte og stille flere spørsmål (Thagaard, 2009). Utnyttes denne definisjonsmakten kan det tenkes at forskeren i ytterste konsekvens bruke den til å forme intervjuet slik at det gir data som bekrefter hans hypoteser. Å utnytte denne makten er uetisk både i forhold til forskningens validitet og reliabilitet, samt overfor informantens menneskeverd. Kvale og Brinkmann (2009) bemerker at det er viktig for forskeren å være klar over det asymmetriske maktforholdet, slik at risikoen for utnyttelse reduseres. Thagaard (2009) skriver at dersom forskeren er åpen om sine reaksjoner og synspunkter vil det bidra til å utvikle fortrolighet i intervjusituasjonen. Ubalansen i maktforholdet er mindre i forskning med dialogisk tilnærming ifølge Kvale og Brinkmann (2009). En dialogisk tilnærming i intervjuet er lettest å få til ved ustrukturerte intervju, fordi intervjusituasjonen da har en form som minner om en dialog, preget av turtaking. Partene blir mer likeverdige, og informant får lavere terskel for å komme med innvendinger og rette opp eventuelle misforståelser.

Det er altså grep forskeren kan ta for å unngå uetisk maktutnyttelse i forskningen. At mitt forskerintervju er i halvstrukturert intervjuform er en fordel i motsetning til om det hadde vært i en strukturert intervjuform. Strukturen gir meg mulighet til å teste ut om min forståelse av det informantene sier er korrekt. Det gir også informantene rom til å komme med innvendinger. At jeg er bevisst på denne maktskjevheten i forholdet mellom forsker og informant som en fallgrube i forskningen, gjør meg også bedre rustet til å unngå den.

4. PRESENTASJON AV FUNN

I denne delen av avhandlingen skal jeg presentere mine funn. Funnene er organisert etter de kategorier jeg fant ved gjennomgang av forskningsdataene mine. Kategoriene av forskningsresultatene er ikke nødvendigvis de samme kategoriene som forskningsspørsmålene. Kategoriseringen av funnene er et resultat av koding av datamaterialet og kategorisering deretter, slik det er forklart i kapittel 3.3.4. Hva man finner av resultater kan man ikke vite før forskningen er gjennomført, koding er foretatt og kategoriene er dannet på det grunnlaget. Derfor blir det naturlig å dele funnene mine opp i de kategoriene som faktisk er basert på funnene fra datamaterialet. Kategoriene gjenspeiler sentrale temaer og dimensjoner i datamaterialet mitt. Kategoriene er gitt navnene; idealisme, håndfasthet, søken etter avkreftelse, konsekvenser og enveis samarbeid. Delkapitlene herunder er følgelig avdelt deretter. Jeg kommer til å legge vekt på å vise til eksempler fra intervjuene for å illustrere mine resultater. I denne delen av avhandlingen blir jeg altså kun til å presentere mine funn. Diskusjon rundt funnene mine, og drøftingene av de i forhold til teorien, vil utspille seg i del 5. Når jeg i denne delen omtaler barnehageansatte, refererer jeg til mine informanter, og ikke nødvendigvis til barnehageansatte som en gruppe. Der hvor det er tatt med utdrag fra transkripsjon av intervjuene mine står «I» for intervjuer, og «B» står for barnehageansatt. I det kommende kapitlet tar jeg for meg den første av de fem kategoriene i forskningsfunnene mine.

4. 1 Idealisme

Idealisme handler om at ideene tillegges en forrang, framfor den konkrete sansemessige verden. Jeg valgte å kalle kategorier som nå skal omtales idealisme, fordi jeg synes begrepet godt beskriver informantenes forhold til meldeplikten til barneverntjenesten. Idealisme innebærer at det er et avvik mellom hvordan de barnehageansatte selv uttrykker hvordan de opplever meldeplikten og deres ansvar, og hvordan deres opplevelse av meldeplikt og ansvar kommer til uttrykk gjennom konkrete beskrivelser og situasjoner. Deres idealistiske syn på meldeplikten handler om at de barnehageansatte er svært bevisst sitt ansvar og sin plikt, og det faktum at barnehager melder lite. De barnehageansatte er også bevisst på hva som er det rette å gjøre, og at grunnhensynet i deres vurderinger bør være barnets beste. Likevel kommer de med utsagn som tydet på at de er usikker på når meldeplikten inntreffer. Behovet for

konkretisering av tegn på omsorgssvikt uttrykte de også. Jeg skal ta for meg de ulike aspektene i kategorien, og illustrere de ved bruk av intervjudataene. Først presenterer jeg deres uttrykk for bevissthet om ansvar, barnet som hovedhensyn og meldeplikten, og deretter viser jeg hvordan utsagn de kommer med avdekker et behov for konkretisering av meldeplikten og deres ansvar.

4.1.1 Bevissthet om ansvar og barnet som hovedhensyn

De barnehageansatte jeg intervjuet var svært klar over opplysningsplikten de har til barneverntjenesten ifølge Lov om barnehager § 22. som sier at barnehagen uten hinder av taushetsplikt skal på eget tiltak gi opplysninger til barneverntjenesten, når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt. Hva de barnehageansatte konkret legger i «når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt» kommer ikke til å være hovedfokus i denne delen. Bevisstheten de barnehageansatte har i forhold til denne plikten og det ansvaret som ligger i deres hender er det jeg skal formidle her.

De barnehageansatte er klar over sitt ansvar for å melde ved bekymring, og legger vekt på at fokuset og det overveiende hensynet skal være bestes beste. En Informant trekker fram fokus på barnet som grunnen til at hun må melde til tross for at hun synes det var «ekkelig» å forholde seg til foreldrene til barnet hun sendte bekymringsmelding om:

B: Det var litt ekkelig synes jeg, jeg gruet meg jo til den samtalen, til de. Men... På det ene foreldrepåret tok jo ungen sin ut av barnehagen med det samme det hadde skjedd. Men det var jo litt ekkelig. Du kjenner jo at du blir litt nervøs og... Men samtidig er dette jobben din og du har liksom ditt samfunnsmandat, og du må liksom gjøre det her. Det er veldig viktig. Man må liksom bare prøve å tenke på den ungen oppi dette.

Enn annen informant uttrykker det samme:

I: Er det noe som kan hindre deg i å melde?

B: Nei det tror jeg ikke. Jeg tenke at det er ungene. Min jobb er å være her for ungene, sånn at selv om det er hyggelige foreldre utad i garderoben så skal ikke det stoppe meg for å sende inn.

Informantene påpeker at det er jobben deres, og dermed en plikt som må gjøres. Hvor stort ansvar de føler i forhold til plikten kan illustreres ved følgende utsagn:

I: Hvilket ansvar mener du at du som barnehageansatt har dersom du blir bekymret for omsorgssituasjon til et barn?

B: Jeg har jo ansvar for, jeg har jo alt ansvar. Jeg har jo ansvar for å si ifra. Jeg har jo ansvar for at det barnet, den ungen skal ha det bra. Så, jeg må jo si ifra da.

Informanten sier at hun har alt ansvar og må jo si ifra dersom hun er bekymret for omsorgssituasjon til et barn. Også en annen informant understreker det store og viktige ansvaret som ligger på de barnehageansatte. Hun påpeker også at det er bedre å si fra en gang for mye enn en gang for lite.

I: Hvordan ansvar mener du at du som barnehageansatt har dersom du blir bekymret for omsorgssituasjonen for et barn?

B: Vi har jo et kjempeansvar i forhold til det å si ifra. Og jeg mener jo det at det er bedre å si ifra en gang for mye enn en gang for lite. Å det skulle jeg ønske at alle barnehager var flinkere til å ha, at man var mye flinkere til det. Men jeg tror det er mye kunnskap det går på.

Alle informantene mine formidler at de føler et stort ansvar for å melde ifra ved bekymring, fordi det er så viktig for det barnet bekymringen angår. De legger altså vekt på at fokuset og det overveiende hensynet i vurderingen skal være hva som er barnets beste.

I det siste utdraget som er tatt med peker informanten på at barnehager burde være flinkere til å melde. Det tar oss til neste tema i den idealistiske holdningen til de barnehageansatte.

4.1.2 Bevissthet om at barnehage melder lite og at noe ikke stemmer

Samtidig som de barnehageansatte er bevist sitt ansvar for å melde ifra dersom de er bekymret for omsorgen til et barn, er de også bevist at barnehager melder lite. En barnehageansatt med 10 års erfaring uttrykker sin egen bevissthet og dårlige samvittighet i forhold til at hun har meldt for lite.

I: Men hvor mange ganger har du meldt til barneverntjenesten?

B: 2

I: 2 ganger.

B: ja (pause) Det er derfor jeg sier dette med kunnskap fordi man blir jo litt sånn... Man har jobbet i 10 år også har man barne meldt inn 2 ganger også er det sånn, hvor mange har gått igjennom barnehagen når jeg har jobbet der uten at... For man vet jo statistikken sir jo noe helt annet.

En annen informant med 17 års erfaring uttrykker frustrasjon over at barnehagene ikke melder mer. Temaet handler om, fra i sammenhengen det er tatt ut av, fordelene private barnehager har i forhold til tilgang på ressurser. Informanten mener det kan bli en hvilepute for de barnehageansatte som jobber der i forhold til vurdering av omsorgssvikt.

(...) Kanskje hatt en på arbeidsplassen som var ansvar for det, akkurat som vi har noen som ivaretar spiker som ligger strødd rundt. Det er vi jo veldig god på. Passe på at det ikke er hold i gjæret eller for høye trappetrinn og... Men andre skader det... (nikker på hode)

I: Det er ikke så konkret, så det er kanskje noe med det.

B: Nei, men det er jo virkelig ting som kan ødelegge barn og påvirke de resten av livet.

I: Ja.

B: Uff, nå begynner jeg å prate. Uff, jeg kjenner jeg får så dårlig samvittighet for at vi ikke er... (pause) Jeg vet ikke hvor mange det er? Er det en eller er det to prosent som fra barnehagene som meldes inn?

I: Vi kommer til det litt seinere, det er ja.

B: Der ungene er mesteparten av tiden sin, og det er. Det stemmer ikke. Det er helt skjevt så. Det er noe. Det er helt skjevt.

I: Ja, det er jo det.

B: Det vet jeg jo så, vi slipper de igjennom.

Informanten sier at hun vet jo at de «slipper disse barna igjennom». Med dette utsagnet sier informanten at barn som har gått i barnehagen, og som har levd under omsorgssvikt, ikke har blitt oppdaget eller meldt til barneverntjenesten. Denne holdningen av undring og frustrasjon over hvorfor de ikke melder flere bekymringer til barneverntjenesten inntar flere av informantene i løpet av intervjuet.

Alle de barnehageansatte er klar over at barnehagene melder lite, og her begynner deres idealistiske syn å slå sprekker. For hvorfor melder de ikke mer? Noen uttrykker frustrasjon og dårlig samvittighet i forhold til lavt antall meldinger fra barnehagen, andre stiller seg mer nøytrale.

4.1.3 Behov for konkretisering

De barnehageansatte er altså svært bevisst både at de har et ansvar gjennom meldeplikten og at det viktigste hensynet i vurderingen skal være barnets ve og vel. De er også bevisst det faktum at det meldes lite til barneverntjenesten fra deres instans. Likevel uttrykker informantene at de mangler kunnskap om når meldeplikten inntreffer og hvilke tegn og reaksjonsmønstre hos barna de skal se etter. De angir altså både et behov for konkretisering av hva de skal se etter og når de skal melde inn.

I: Er det noe du kunne tenkt deg at dere hadde fått mer kunnskap, altså informasjon om?

B: Jo! Det tenker jeg. Og det er liksom ... Jeg ser ei som jobba her tidligere. Som nå er psykolog ... ei venninna ... en kollega ... som hun sier ... hadde hun kommet inn her ... så trur ho jo at ho villa sett kanskje mye tegn ... vi er ikke så god på å se kanskje de tegnene som man burde se kanskje. Jeg tenker at foreldrene er innom har så ... man har

en dialog ... og man i ... Man oppfatter kanskje ikke det som skjer hjemme. Altså ungene har klær, de har det de trenger av utstyr. Og man oppleve ikke at ... noen form for omsorgssvikt eller sånn. Det har ikke vært sånne tydelige at, sånn som ei som fortalte om. Hun jobba der en foreldre kommer gående inn på hendene fordi hun er i rus. Altså det er jo sånn helt obviously. Altså.

Informanten formidler at de kanskje ikke er så gode på å se tegnene som de kanskje burde se. Hun savner kunnskap om hvordan de kan avdekke omsorgssvikt, i situasjoner hvor alt det fysiske er i orden. Hun, i likhet med de andre informantene, fokuserer på fysiske tegn på omsorgssvikt intervjuet gjennom. De barnehageansattes fokus ligger på mishandling, og ikke på omsorgssvikt. En annen informant bekrefter at fokuset i forhold til temaet omsorgssvikt er på det fysiske og mest dramatiske. Hun savner kunnskap om hva man skal se etter med tanke på barnas psykiske helse.

B: Ja. Vi har jo lett for å tenke med en gang vi tenke de oversikriftene så tenker vi seksuelt misbruk, og det har liksom vært det. Og åååh, også hvordan ser man det, og kunnskapen er dårlig hos barnehageansatte på hva man skal se etter og hvordan. Men det er jo veldig mye annet. Og kanskje spesielt... jeg tenker... med unger og psykisk helse. Altså der det kan være relativt ressurssterke foreldre, men der de svikter på å ivareta ungen sitt ve og vel. Enten i noen tilfeller eller over lengre tid. Altså det er jo litt sånn gråsoner. Jah.

Likevel viser hun litt senere i intervjuet at hun besitter god og reflektert kunnskap om hvilke tegn barn viser på at de sliter med psykisk helse, på grunn av hjemmeforholdene.

B: Ja, eller. Ikke nytt, men at det kan være en form for omsorgssvikt, hvis foreldrene ikke ser at deres 4 år gamle datter ikke burde gå på turn og på fotball og kulturskole og på svømming og jah. (ler) Nå er jeg litt sånn uti gråsonen. Men der de enten bare vil sove i barnehagen eller er så nervøs at de ikke får spist og reagerer med sinne på ting. Så er jo det en form for omsorgssvikt tenker jeg. For da ser du ikke dit barns beste, da higer du etter noe annet. En annen virkerlighet.

Selv om informanten tidligere i intervjuet har svart at hun har tilstrekkelig med kunnskap om omsorgssvikt og opplysningsplikten for å vurdere om bekymringsmelding skal sendes, og at hun ellers kan innhente informasjon om nødvendig, sier hun senere at hun kan for lite, i forhold til omsorgssvikt.

(...) Så det var godt. Men akkurat den kunnskapen rundt psykisk helse og. Altså jeg kan jo se på unger innimellom at de ikke har det bra. Men det, jeg kan for lite. Vi trenger, vi som jobber i barnehage, mye mer kunnskap om barns psykiske helse og seksuelt misbruk, hvordan, og atferds, og vi har jo noen sånn, hva vi skal se etter og kombinasjoner av de her. Men det er for lite. Altså vi kan for lite. (...) Jeg har jo endel meninger og tanker om det, men det er jo. Nei det er ikke bra. For det foregår jo, å det vet vi jo. Så hvorfor ser ikke vi det. Å vi som er pedagoger, hvorfor ser ikke vi det. Det det der med å. Å få mer inn i førskolelærerutdanningen eller barnehagelærerutdanningen, det må man ha! Å masse om det her med barns psykiske

helse. Som på en måte, for 17 år siden når jeg var utdannet så var det liksom nada.

Det ambivalente forholdet de barnehageansatte har i forhold til om kunnskapen de besitter er tilstrekkelig til å vurdere om de skal sende bekymringsmelding til barneverntjenesten eller ikke, illustrerer hvordan deres idealistiske tanker krasjer med virkeligheten. Informantenes usikkerhet på om kunnskapen de besitter er god nok eller ikke, kan også forklares med at de barnehageansatte føler at de må være helt sikre før de kan melde en bekymring, og at kunnskapen derfor aldri vil strekke til.

I forhold til når meldeplikten inntreffer kommer informantene med utsagn som tyder på at de er usikker på når plikten deres inntreffer. Informanten uttrykker at personalet har ulikt syn på om man skal sende bekymringsmelding dersom et barn blir slått en gang. Utsagnet illustrerer at barnehageansatte i stor grad baserer sine avgjørelser på skjønn, framfor lovverket.

B: (...) Så kan man jo si: skal det ringes inn til barnevernet når man slår et barn en gang, eller hvis man. Så der er det jo det individuelle også. Så hvor. Ja. Akkurat det der er jo. Men det tror jeg jo personalet og har forskjellig syn på.

En annen informant sier det slik:

B: Grunn til å tro, det tror jeg at da skal man ta egen vurdering. Hvis det er noe du som person ser på som bekymringsverdige. Å da tenke æ at da har du grunn til å tro at det ligger noe mere bak. Men det er jo en veldig vid betegnelse så den kan jo tolkes veldig forskjellig fra person til person. Fordi det er noen som for eksempel kan tenke at "å nei, det der bekymrer ikke meg", men andre kan det bekymre. Så det er jo en veldig vid beskrivelse, men jeg tenker jo at det er opp til personen da... og veldig personavhengig.

Bekymringen er ifølge denne informanten personavhengig og avgjøres ved bruk av skjønn. Hun sier også i intervjuet at det er diffust det med melding til barneverntjenesten i forhold til om man må vite om bekymringen er foreldrene sin skyld.

B: Så man kan på en måte ikke si at det er foreldrene sin grunn. Så det er mye sånn diffust synes jeg. Med det her med meldinger.

Behovet for konkretisering uttrykkes gjennom utsagn som viser at informantene er usikre på når meldeplikten inntreffer, og hvilke tegn hos barna som indikerer omsorgssvikt. Spesielt indikasjoner på omsorgssvikt i forhold til psykiske overgrep uttrykkes det behov for. De barnehageansatte er usikre på om kunnskapen de har er god nok. I flere av intervjuene uttrykte informantene tidlig i intervjuet at de følte at de hadde tilstrekkelig med kunnskap for å foreta vurderinger i forhold til å sende bekymringsmeldinger. Spørsmålene som ble stilt

senere i intervjuet om hva den lovbestemte meldeplikten innebærer og hvordan de konkret ville forholde seg i ulike situasjoner, avdekket og bevisstgjorde informantene om at de har utilstrekkelig med kunnskap om når meldepliktens inntreffer og hva den omfatter. Idealistisk tankegang om eget ansvar i forhold til meldeplikten er derfor gjeldene, hadde det ikke vært for refleksjon og bevisstgjøringen av informantene gjennom intervjuet.

Neste kapittel vil ta for seg kategorien håndfasthet. I datamaterialet mitt fant jeg at informantene la stor vekt på å ha håndfaste bevis og håndfaste tegn på omsorgssvikt når de skulle sende en bekymringsmelding. I neste kapittel illustreres informantenes behov for håndfasthet gjennom at de undersøker, søker støtte av kollegaer, og fører bevis.

4.2 Håndfasthet

Denne kategorien har jeg altså valgt å kalle håndfasthet. I datamaterialet mitt fant jeg, gjennom kategoriseringen, at informantene vektla sikkerheten i forhold til om det var slagkraft i bekymringen de hadde. De ville være sikker på at deres antagelser stemte, og at bekymringen deres var reel. I jakten på sikkerheten søkte de bekreftelse fra kollegaer, og lette etter håndfaste synlige bevis på omsorgssvikten. Slik en informant uttrykte det: «Jeg må kunne stå for det!». Fordi de ønsket å være helt sikker på at det de tenkte om barnet situasjon stemte, foretok de altså egne undersøkelser, lette etter konkrete tegn og førte bevis. Jeg skal i de kommende underkapitlene vise hvordan de barnehageansatte ga uttrykk for dette selverklærte kravet om håndfastheten. Hvordan deres krav om håndfasthet i bekymringen hindret eller begrenset de barnehageansatte ved formidling av sin bekymring til barneverntjenesten vil jeg diskutere under kapittel 5.2.

4.2.1 Sikkerhet og støtte

Spørsmål nummer 7 i intervjuguiden søker svar på hva som er mest avgjørende for at de barnehageansatte skal melde. Slik spørsmålet er formulert i intervjuguiden ramses følgende alternativer opp; kunnskapen de har om omsorgssvikt og det å melde til barnevernet, sikkerhet i forhold til om det er noe i bekymringen de har, støtte fra personalgruppen, hensyn til samarbeidsforholdet til foreldrene, deres oppfatning av barnevernet i kommunen, eller andre ting. Samtlige informanter svarer på dette spørsmålet at det at de er sikker er viktig for at de skal melde til barneverntjenesten. Tre av informantene trekker også fram at de ville ha snakket

med andre kollegaer for å få bekreftelse fra dem. En informant forteller at hun opplevde det helt greit å melde til barneverntjenesten en gang, nettopp fordi hun var så sikker. Det som gjorde at informanten følte seg så sikker var et en jente i barnehagen hadde fortalt til tre ulike ansatte i barnehagen at farne hennes hadde slått henne.

I: Ett tilfelle. Hvordan opplevde du det?

B: Det var jo med den faren. Jo det opplevde jeg helt greit, fordi da var vi jo... Da hadde vi hørt om ei jente som hadde blitt slått av faren sin tre ganger. Så det var ikke noe...

Det samme uttrykker en annen informant på spørsmål om hvordan hun opplevde det å sende bekymringsmelding til barneverntjenesten.

B: Ja. Neida hvis det går så langt så er det. Det er det nok. Da står vi for det holdt jeg på å si.

Dersom barnehageansatte går så langt som å sende bekymringsmelding, så føles det greit fordi det da er noe de kan stå for. Det føles altså greit å melde dersom de er sikre nok.

Å ikke være sikker, kan derimot hindre de barnehageansatte i å sende melding. Jeg skal vise dette ved utsagn fra en av informantene mine:

I: Har du vært bekymret for et barn og likevel ikke meldt bekymringen til barneverntjenesten.

B: Nja. Kanskje. Hehe.

I: Ja, hva du tror kan være grunnen til at du ikke meldte da?

B: Nei, jeg var ikke helt sikker

(...)

B: Det er liksom mer hvis man ikke er helt sikker at man. I allefall til ventet litt før man. Det er kanskje mer den det går på.

Støtte fra kollegaer blir vektlagt flere ganger i datamaterialet mitt. Behovet for støtte har sammenheng med usikkerheten i forhold til vurdering av omsorgen. Datamaterialet viser at spesielt når de barnehageansatte ikke er helt sikre, og dersom de ikke ser tydelige fysiske tegn til omsorgssvikten, er behovet for støtte hos kollegaene stort.

I: Også i forhold til det med, det med mer sånn psykisk mishandling?

B: Jeg ville nok ha forsikra meg mye mere om at det faktisk var tilfelle. At det ikke bare var noe som jeg følte i mitt hode. Så jeg ville nok ha konferert mye mer med kanskje styrer eller andre ped ledere her, eller... når det ikke er så synlig.

Den barnehageansatte formidler at dersom det er snakk om psykisk mishandling har hun behov for å forsikre seg i større grad enn ved mistanke om fysisk mishandling. Da melder også behovet for støtte hos kollegaene seg. Hun sier også at hun vil være sikker på at det ikke

bare er noe hun føler i sitt hode.

Alle informantene vektlegger sikkerhet om at bekymringen er reel som avgjørende for at de skal melde til barneverntjenesten. Bekreftelse fra kollegaer er viktig for at de skal føle seg sikre. Når de barnehageansatte føler seg sikre, føles det også greit å melde, mens det i motsatt tilfelle kan hindre de i å melde. Behovet for støtte fra kollegaer er stort når de er usikre i forhold til sin mistanke om omsorgssvikt, og aller størst dersom det ikke er fysiske tegn som ligger til grunn for bekymringen.

4.2.2 Undersøkelse og bevisføring

Som et resultat av at de barnehageansatte føler at de må være helt sikre på at det er noe i deres bekymring bruker de mye tid på å undersøke og føre bevis over omsorgssvikten.

B: Så det er liksom ofte det at hvis man ser merker så. Da! Ja, nå har vi liksom konkrete bevis, da kan vi ta bilde.

(...)

B: Tydelige tegn da har du jo merker på kroppen, samtidig som du har et nervøs barn, eller innelukket barn. Det er jo tydelige tegn hvis de to henger i hop, så tenker man jo med en gang ok her er det, her er det en bekymring som må meldes inn. Hvis det er noen som har vondt når de går på do for eksempel, er jo tydelig. Og man må sjekke videre iforhold til hva det kan være, hvis man ofte opplever det. Ungene er jo ofte veldig sann tillitsfull med oss i barnehagen så det er jo ofte man får lov til å kikke litt, hva er det som, hvorfor kan det være vondt å gå på do. Hvis de blir litt ekstra nervøs når foreldrene er tilstede. Så gjerne liksom så må det ha en sann sammenheng med at man kanskje ser noe fysisk på de, før man bekymrer. Eller det er vanskeligere tenker jeg, hvis... Det er vanskelig å vite hvis de bare skifter personlighet og du ikke har noe svar på hvorfor. Det er ikke noe merker, det er ikke noe... Så er det jo litt vanskelig, hva er det som gjør det. Er de sint – hvorfor er de sint? Er det noe som skjer hjemme? Og da bruker man kanskje gjerne foreldrene mer enn hva man gjør i andre situasjoner hvor det er tydelige merker.

I: Hvordan ville du forhold deg til de tydelige tegnene først da?

B: De tydelige tegnene så ville jeg jo ha kontaktet styrer aller først, og si dette har jeg opplevd, jeg vil at vi skal melde det inn. Også hadde man jo snakket litt, og gjerne kanskje tatt noen bilder, for å dokumentere litt også hadde man meldt det inn.

I: Enn de andre, de mer usikre?

B: Da hadde man kanskje gjerne observert litt ei stund før. Liksom laga seg ei loggbok, observere, skrive ned hver dag hva man opplever, hva man ser, hvilke spørsmålsteget stilles, er det noe som. Det er ingen merker. Ok, da er det litt vanskelig. Kanskje gjerne ha innkaldt foreldrene på foreldresamtale, å si at sånn og sånn opplever vi. Er det noe dere vet hvorfor? Er foreldrene litt lettere nervøs da, så blir man jo kanskje litt bekymret. Hvis de ikke på en måte har lyst til å finne svaret på en måte, hvis de er veldig sann avvisende. Men er de imøtekommende så er det jo gjerne litt vanskelig igjen å vite hvordan man skal gå videre. Men er det en bekymring som ikke blir borte så da må man jo gjøre det. Da må man jo ta kontakt bare for på en måte få barnevernet på banen for å se om det er noe.

Dette intervjuutdraget er langt, men jeg har valgt å ta det med fordi jeg synes det illustrerer godt hvordan barnehageansatte forholder seg til sine bekymringer. Det kan virke som at psykisk mishandling må skje i sammenheng med vold eller seksuelle overgrep for at barnehageansatte skal bli bekymret: "Hvis de blir litt ekstra nervøs når foreldrene er tilstede. Så gjerne liksom så må det ha en sånn sammenheng med at man kanskje ser noe fysisk på de, før man bekymrer". Dersom de oppdager merker har de et konkret bevis. Bevisføring vektlegges i stor grad. Dersom de ser merker kan de ta bilder og dokumentere. Dersom de er usikre observerer de først en stund, lager en loggbok hvor de noterer hver dag. De kan også innkalle foreldrene som et ledd i sin undersøkelse." Er foreldrene litt lettere nervøs da, så blir man jo kanskje litt bekymret. Hvis de ikke på en måte har lyst til å finne svaret på en måte, hvis de er veldig sånn avvisende". Tanker om at foreldrene kan synes foreldrerollen er utfordrende og ønsker hjelp er ikke et tema. De barnehageansatte inntar en etterforskerrolle.

En annen barnehageansatt unnlater konflikten mellom foreldrene i sin bekymringsvurdering fordi hun selv ikke har opplevd det og kan ikke blande rollene sine.

B: Men der var det jo å sånn ... en sak ... foreldrene har gått fra hverandre ... faren sir sånn og sånn er det hos mora ... men jeg har jo på en måte ikke noe sjanse, jeg er jo ikke hjemme hos de å ser det. Og jeg må jo forholde meg til det jeg ser, og oppleve i barnehagen. Jeg kan ikke ta den faren sine synspunkta ... der de på en måte er i en konflikt ... med meg i mitt. Før det har ikke jeg opplevd.

I: Nei, ikke sant ...

B: Så man må på en måte skille de rollene også liksom at ...

I utsagnet formidler faren at det er et konfliktfylt forhold mellom foreldrene til barnet. De barnehageansatte vektlegger at de skal ha bevis for, og skal ha opplevd og sett problematiske forhold i omsorgen med egne øyne. De vektlegger dette i så stor grad, at de unnlater å ta med forhold som de ikke er førstegradsvitne til, i sin vurdering av bekymringen.

Barnehageansatte vektlegger å undersøke og føre bevis i situasjoner hvor de er bekymret for omsorgen til et barn. Fysiske tegn gir håndfaste dokumenterbare bevis. Konkrete bevis vektlegges i så stor grad at psykisk mishandling må skje i sammenheng med fysiske tegn før bekymringen er reel. De barnehageansatte foretar undersøkelser ved å observere, notere, skrive loggbok og ved å analysere foreldrenes i foreldresamtale. Forhold de ikke er førstegangsvitne til unnlater de å ta med i bekymringsvurderingen.

Jeg har i dette kapitlet vist hvordan informantene vektlegger håndfasthet i bekymringen sin.

Utfordringen og hindringen for å melde oppstår når de opplever at de ikke har håndfaste bevis eller håndfaste tegn til omsorgssvikt, men likevel er bekymret. En annen utfordring for barnehageansatte, ved spørsmål om melding til barneverntjenesten, er at fokuset er rettet mot å avkrefte bekymringen de har. I kommende kapittel omtaler jeg dette forskningsfunnet.

4.3 Søken etter avkreftelse

I kategorien «håndfasthet» viste jeg hvordan de barnehageansatte leter etter fysiske bevis på sin bekymring, og søker støtte hos sine kollegaer. I denne kategorien som jeg har valgt å kalle søken etter avkreftelse, skal jeg trekke fram uttalelser fra datamaterialet mitt som viser hvordan de barnehageansatte leter etter andre utveier, enn å erkjenne bekymringen og melde den til barneverntjenesten. Et utsagn fra en informant illustrerer hvordan de jobber for å avkrefte sin bekymring:

(...) Så er det ofte det at man må henvende seg til styrer fordi hun har kanskje litt mer kunnskap. Så man legger fram saken, også legger man gjerne en plan på, ok hva skal vi gjøre neste uke for eksempel. Da skal man gjøre sånn og sånn, og hvis det fortsatt ikke. Hvis den følelsen er der fortsatt så skal man liksom gjøre noe med det.

De barnehageansatte forsøker først å bli kvitt uroen på flere måter, og om de ikke lykkes med å bli kvitt uroen, ja da må man melde til barneverntjenesten:

(...) Hvis det er en sånn uro som ligger i deg som du liksom aldri blir kvitt, selv hvor mye du liksom forkare den. Du har hørt forklaring fra foreldrene, kanskje du har snakket litt med de andre, styrer eller ped leder. Men fortsatt så går du rundt med en sånn, en sånn uro som du greier liksom ikke helt å sette fingeren på det. Du har kanskje snakka litt med ungen, du har prøvd å liksom, det er ikke alle liksom som er stor nok til å sette ord på det. Så da tror jeg at hvis jeg ikke hadde blitt kvitt det, så tror jeg nok at jeg hadde meldt det inn. Og i hvertfall om man ser merker så er det jo, da tenker jeg at da er veien ganske kort før man melder inn. Man der er litt vanskelig å vite akkurat hva man gjør i alle saker. De er veldig individuell.

Mye foretas, for å unngå å erkjenne og melde bekymringen for et barn, av de barnehageansatte. De barnehageansatte avventer å melde gjennom sine undersøkelser. De vurderer andre alternative forklaringer, de unnskylder både seg selv og foreldrene, de søker avkreftelse hos foreldrene, tviler på det barna forteller, har fokuset andre steder og ønsker ikke å lage problemer. Jeg skal vise disse funnene gjennom utsagn fra informantene i de neste underkapitlene.

4.3.1 Alternativer, unnskyldninger og forklaringer

Å tenke på andre alternative forklaringer enn omsorgssvikt er i følge en informant den veien

man gjerne går først. I samtale om barn med atferdsendringer uttrykker hun det slik:

I: Er det lett å tenke at det kan være omsorgssvikt da eller er det lettere å tenke at det kan være noe annet?

B: Nja. Ja! Det er jo lettere å tenke ja ok. Hva har skjedd, hvor er vennene, har det skjedd noe med vennene. At man gjerne går den veien først. Før man liksom tenker.. Man tenker jo ikke automatisk at hva har skjedd i hjemmet. Nei det gjør man ikke.

En annen barnehageansatt peker på noen av de alternative forklaringene hun kan være innom.

B: Ja, kanskje. At jeg tenker: men det her er jo, nå er han jo i den alderen og det kan jo være hørsel eller det kan jo være... Ikke sant!

Som beskrevet i kapittel 4.2.2 undersøker de barnehageansatte bekymringen de har nærmere dersom de ikke er helt sikre. De barnehageansatte oppga at de i en avklaringsfase ofte snakker med foreldrene til barna, som et ledd i undersøkelsen deres. Å snakke med foreldre til barnet om en bekymring de har for barnet er naturlig, men når bekymring handler om omsorgssituasjon, som den i denne sammenhengen gjør, er det problematisk. Dersom den barnehageansatte søker avkreftelse av sin bekymring gjennom å spørre foreldrene, får hun ofte nettopp det. Den barnehageansatte i neste utdrag snakker om en bekymring hun hadde for et barn. Hun snakket med moren og fikk greie svar på det hun lurte på, og hadde dermed ikke noe mer å gå på. I ettertid oppgir hun at hun tenker at hun burde meldt bekymringen til barneverntjenesten.

B: Jo her var det litt det der med reinslighet, og ... ja ... men også det jeg sa om han faren som så sånn ser det ut hjemme hos dem. Jeg, det kunne jeg jo ikke på en måte ikke, jeg hadde ikke vært å sett det, altså at det var veldig skittent, og var ... jeg hadde ikke sett det. Og altså, stinka røyk av klær og ... Lå matrester i vogna ... såne ting som ble veldig uhygienisk. Å liksom fikk svar som ... hun sa hun røykte ikke hjemme og hun røykte mens hun, hun kunne godt trilla vogna og passa på at det ikke blåste inn i vogna. Hun skulle ta opp, for jeg sa det ligger en halvspist mandarin i vogna, og ja den skulle hun ta opp så ikke ungen skulle ligge å sove i det. Sant så, sånn som hun ordla seg, og hun fortalte hva de gjorde, så hadde jeg ikke noe mer. Jeg syns hun ga på en måte svar på det jeg lurte på. De var ute i helgen og hold på. Jeg var jo liksom ikke her og sjekka om de var ute, men ... så.

(...) Og jeg fikk jo på en måte greie svar fra mora, sånn at jeg slo meg til ro med det da. Så flytta de jo, og da i ettertid tenker jeg at kanskje burde man jo ...

En annen informant reflekterer over hvordan det å snakke med foreldrene til barnet kan gjøre at en sak ikke blir meldt inn til tross for en bekymring for omsorgssituasjon.

B: Nei, det er vel mer det med hvis man stusse over en endret atferd, så er det jo lett at man tar opp det med foreldrene. Å, plutselig gjør han, han er blitt sånn og sånn, og oppleve at det er kjempevanskelig å få han på badet, så gjør man kanskje, at man får snakker med foreldrene uten å tenke tanken at det..... er en sak hjemmefra som gjør at det er blitt sånn. Så ødelegg man på en måte kanskje. Så snakker foreldrene seg ut av det, eller altså har ei forklaring på at ... Også blir det kanskje at man ikke melde inn.

En av informantene forholdt seg annerledes til det å snakke med barna, enn det å snakke med voksne:

I: Ja. Enn såne mer usikre og diffuse?

B: Det må man jo liksom følge litt med og undersøke litt nærmere.

I: ja, så du ville på en måte avventet da?

B: Ja, det tror jeg ville ha avventet litt. Å snakket med de andre å se hva de har sett og hørt og.

I: Men hva det kan være? For eksempel?

B: Det kan jo være ting som for eksempel ungene forteller hjemmefra og sånn. Og at man ikke helt vet om det er sant, hehe.

I: mmm. Ja?

B: For ungene ofte har livlig fantasi og..

I: Du tenker at de kan fortelle ting som ikke er..?

B: Nei, som kanskje ikke er likevel kan være sant. Man vet ikke.

I: Ja, vi kan kanskje bare ta det med en gang. Hvordan forholder du deg hvis en unge forteller deg noe som du reagerer på? Ja, sånn for å undersøke om det er rett da?

Hvordan prater du med? Spør du foreldrene da eller prater du med barnet selv eller?

B: Eee. Jaaa. Jeg kan jo spørre foreldrene også hvis det er. Det kan man gjøre. Men jeg bruker ikke, man spør ikke så mye barnet heller altså man bare. Fordi de kan jo fortelle ting som.. dikte litt hehe. Så man må jo være litt sånn forsiktig hva man spør om også?

Heldigvis var det kun en av mine informanter som hadde dette synspunktet i forhold til å snakke med barn. De andre barnehageansatte beskrev barna som viktige informanter, og understrekte nettopp det at barn lyver jo ikke. Likevel kan dette være en oppfatning andre barnehageansatte har. Det kan være en grunn til at meldinger til barneverntjenesten uteblir, og et stort svik mot de barna det gjelder. På grunn av de alvorlige konsekvensene og den direkte sammenhengen med problemstillingen min, har jeg valgt å ta med dette utdraget fra intervjuet.

På spørsmål om hva grunnen til at antall meldinger fra barnehager ikke er høyere svarer en informant følgende:

B: (...) Du ser foreldrene i så kort, de henter og bringer og leverer, og de er på tur på jobb og i ordentlig klær å. Og det at det er ingen foreldre som, altså alle vil vise sin beste side når de er. Det er jo slik at de knapt vil kjeft eller heve stemmen for å få dem til å komme å kle på seg for å gå hjem. Alle vil på en måte vise et godt ansikt utad. Du ser på en måte ikke det som skjer i hjemmet. Og da er det det å klare å se de tegnene hos ungene, som kanskje ikke er så lett. Å tror at naboer kanskje har lettere for å, altså er det fest hjemme hver helg, så har naboene mer sjanse på, kanskje til å se at det festes hele helga og at det er mye folk ut og inn og. Enn det vi ser. At de kommer å leverer, og ungen har kanskje ikke endret atferd.

I: Så det med at dere ser foreldrene så kort, og bare i hente og bringesituasjon?

B: Ja! Det er ikke så ... Vi er ikke hjemme hos dem og ser hva ... For det er jo å et sånn ... Ofte er det sånn at unger som mangler klær. Så ber man om at nå trenger de det og det, og da som oftest så kommer jo foreldrene med det de trenger. Jeg har liksom ikke opplevd at unger ikke får det de trenger av klær, og de har liksom mat.

Hun sier at barnehageansatte ser på en måte ikke det som skjer hjemme, og tror at naboer kanskje har lettere for å oppdage omsorgssvikt. Hun vektlegger fysiske tegn som det barnehagen har mulighet til å se, i form av klær og mat. Hun peker også på at foreldrene ønsker å vise et godt ansikt utad i hente og bringesituasjoner ved at de er ordentlig kledd og ikke hever stemmen eller kjefter. Dette utdraget kan vitne om ansvarsfraskrivelse og unnskyldninger for barnehagens som meldeinstans. Dette fordi informanten kommer med hentydninger om at andre har bedre muligheter til å oppdage omsorgssvikt, og at barnehagen bare ser foreldrene kort i situasjoner hvor de tar seg sammen.

Jeg kommer nå til å ta med et langt utdrag fra et av intervjuene mine. Dette utdraget beskriver en situasjon hvor en barnehageansatt er bekymret for omsorgen for en gutt som går i barnehagen. Utdraget viser hvordan hun hele tiden søker avkreftelse på sin bekymring gjennom bagatellisering og ved å unnskyldte foreldrene.

(...) Men i det andre tilfellet og var det jo ting som, der jeg så at det var noe galt, og der jeg snakket med foreldrene, men jeg gikk ikke videre. Det gikk å på dette med. Der jeg tror det var. Tatt. Der den gutten ble ja ristet, tatt hardt i. Og (pause). Ja, det tok jeg og opp med foreldrene. Det her var jo foreldre som var. Bare snakket engelsk, så det var jo en utfordring. Og der kom vi inn på det med kulturelle forskjeller og der vi kommer fra så gjør alle det, og jeg sa at her er det ikke, å liksom. Ja.

I: Ok, så de på en måte (avbrutt)

B: Unnskyldte seg

I: Sa på en måte at de gjorde det men unnskyldte seg?

B: ja på en måte. Ja. Og jeg spurte jo det om, når tid, og hva slags situasjoner den faren ble sint. Og for, de hadde ikke noe sånt nettverk. Nå har jeg jo fulgt han litt opp, han går på skole i byen her. Og det var nok en veldig streng og usikker pappa som akkurat var kommet til landet, og det gikk nå litt ut over den gutten. Og, jeg ser jo. Jeg tror jo han har det bra i dag, selv om faren var littegranne sint og ristet litt i han. Det nå i ettertid ser det at den moren tror jeg ikke hadde det godt. For der foregikk det nok kanskje noe. Å så mistet jeg dem. Ut i verden dro de, eller i byen her. Å det er kanskje litt sånn, ute av sinn så Men jeg har vært å besøkt han på skolen to ganger eller vært der med andre unger også leitet han opp og hørt litt med lærerene at det går veldig bra å alt sånn. Ressurssterk.

I: Har du tenkt veldig mye på (avbrytt)

B: Ja, akkurat når du sier det no så tenker jeg jo litt på det. For da var jeg jo å forhørte meg rundt her og da var det jo... Da var det en kollega som sa at jeg burde ringe. Men da så jeg på det som at det her var resultat av frustrasjon. For den faren var frustrert på meg for hele norge og hvordan han ble møtt i dette landet. Og kort lunte i garderoben, jeg så jo han tok tak i ungen, og røska i ungen å sånn. Så da hadde vi jo, vi hadde

masse samtaler. Det var jo personale her som var redd den faren fordi han var så sint når han kom. Da sa jeg at, vi, vi er redd deg. Vi synes ikke det er noe trivelg. Og da begynte han jo, jammen jeg er jo så snill. Så, jeg mener at den gutten ikke ble mishandlet, men at faren var hardhendt med han. I hvertfall nede i garderoben med han av å til, det var han nok. Så...

(...)

Så i utgangspunktet var de jo ressurssterke. De jobbet jo, og var... Og gutten lærte seg norsk sånn (knippser), og var en veldig ressurssterk gutt. Nei, jeg regner. Jeg opplevde det som om det var et reaksjonsmønster. For det var jo på høsten også avtok det så roet han seg ned så var han til og med med på fest her, og... hehe. Vi hadde han med på fest her hvor det var alkohol for å se. Litt sånn, hehe, fikk lurt de med for å se, hehe om det dukket opp ting. Drev med egen forskning, hehe. Neida så det tror jeg, nei det var nok. Det var flere som fikk litt overhaling fra han. Så, ja. (pause). Nei det der er vanskelig. Men jeg så på det som at det var ikke noe som påvirket den gutten til at han hadde det trasig, eller. Men jeg har jo tenkt litt i ettertid på den moren at hun kanskje ble litt hunsa rundt omkring. Ja. Nei det der var jo. Huff, nå begynte jeg å tenke på det igjen.

Den barnehageansatte vektlegger at gutten og foreldrene var ressurssterke og at de var i en stresset og frustrerende situasjon, som argumenter for å gyldiggjøre at barnehagen ikke melde ifra til barneverntjenesten. At en av kollegaene sa at den barnehageansatte burde ringe barneverntjenesten for å melde ifra, bidro heller ikke til at informanten tok steget å sendte en bekymringsmelding. At personalet i barnehagen var redd faren fordi han var så sint når han kom, burde gi en indikasjon på hvordan gutten hadde det. Utdraget er kritikkverdig, og belyser godt flere av utfordringen de barnehageansatte står overfor i en slik situasjon.

De barnehageansatte avventer ofte situasjonene om de ikke er sikker i sin bekymring. En av informantene forteller at hun også ofte gir foreldrene noen sjanser før hun melder bekymringen sin til barneverntjenesten.

(...) Men samtidig så, hvis man ikke er sikker, men bare ja, tror kanskje, nei jeg vet ikke, ja, jo, nei. Og foreldrene er veldig imøtekommende, så prøve å skape noen gode samtaler der i forhold til, hva som, eller hvorfor det har skjedd. Også gir man jo gjerne noen sjanser ikke sant før man... Det er veldig vanskelig synes jeg, å svare odentlig på.

Utsagn som er tatt med under dette delkapitlet viser hvordan barnehageansatte søker etter avkreftelse på sin bekymring. Avkreftelse søkes gjennom å finne alternative forklaringer og unnskyldninger for det som vekker bekymring hos dem.

4.3.2 Vil ikke, vet ikke og er dessuten opptatt

Barnehageansatte forklarer uoppmerksomheten på temaet omsorgssvikt, med at fokuset er på andre områder:

B: Vi har ikke fokus på det og vi har ikke nok kunnskap, tenker jeg. Jeg tenker det. Det blir ikke. Vi tenker rammeplan og lek og utvikling og skoleforberedende tiltak. Også tenker vi lære å holde saksa. Lære å holde blyantgrepet. Hvordan er grovmotorikken. Hvordan er språkutviklingen. Hvordan er kommunikasjons. Det har vi veldig fokus på.

En annen informant uttrykker at de vil jo tro på foreldrene og ønsker ikke å lage noen problemer. Kunnskapsmangel blir også her oppgitt som grunn.

B: Man vil jo veldig gjerne tro på foreldrene. Man vil gjerne se det beste i folk. Også tror jeg det kommer mye, som jeg sa i sted om kunnskap. At man ikke har kunnskap, kanskje man ikke er tøff nok. Jeg vet ikke. Jeg tror det er en sammenheng av det. Vi er jo på en måte en servicebedrift. Vi skal liksom serve. Vi skal på en måte ikke gå inn å lage noen problemer. Jeg tror det er mange på en måte som har den holdningen. Å så tror jeg det er veldig mange som har lite kunnskap som jobber rundt i barnehager.

Å avkrefte bekymringer kan som vist gjennom utsagnene over være begrunnet i et overordnet perspektiv om at fokuset er andre steder og at de barnehageansatte derfor er uoppmerksomme på bekymringsfulle omsorgsforhold. Ønske om å tro på foreldrene øker også faren for at de barnehageansatte leter etter å avkrefte sin bekymring.

Så hvorfor vil ikke de barnehageansatte lage noen problemer? Konsekvenser for familien er en av grunnene. I neste del tar jeg for meg informantenes tanker om konsekvenser av å sende bekymringsmelding til barneverntjenesten.

4.4 Konsekvenser

I intervjuene kom mine informanter ofte inn på temaet konsekvenser av å sende bekymringsmelding til barneverntjenesten. Jeg skal i denne delen ta for meg deres tanker rundt dette temaet. Jeg vil påpeke at ingen av informantene mine nevnte konsekvenser det kan få for barnet, dersom de ikke melder ifra om omsorgssvikt. Denne kategorien omhandler konsekvenser de barnehageansatte enten har opplevd eller tror de blir å møte ved melding til barneverntjenesten. Konsekvensen som utfordrer og hindrer de barnehageansatte i å melde sin bekymring, er konsekvenser som kan gå ut over dem selv, og konsekvenser som kan gå ut over foreldrene til barnet. Inndelingen av kapitlene under er deretter.

4.4.1 Konsekvenser for foreldrene

De barnehageansatte tenker på konsekvensene det kan få for familien dersom de sender inn en

bekymringsmelding til barneverntjenesten. De er redd for konsekvensene og skaden det gjør i familien, dersom bekymringen ikke stemmer. Dette gjenspeiler også hvorfor de har så stort behov for å være sikker dersom de skal melde en bekymring til barneverntjenesten. Behovet for håndfasthet ble omtalt i kapittel 4.2.

Informanten i utdraget under tenker at det er grusomt for foreldrene dersom hun «anklager» dem for noe som ikke stemmer.

B: Ja, det har jo gjort at ja man ser at man må. At det er ikke farlig å si ifra, sant dette handler jo om ungen sitt. Så da må man jo også klare å takle noen foreldre eller et eller annet. Også er det noe med at hvis man, hvis det ikke stemmer, så blir det liksom så grusomt for foreldrene. Hvis man har meldt noen foreldre inn til barnevernet, også stemte det ikke. (...)

En annen informant sier at hun skjønner at barnevernet ikke kan gi ut så mye informasjon til barnehagen, på grunn av konsekvensene det får for den familien, i form av at familien får et «stempel» på seg.

(...) Altså greit at barnevernet er inni bildet, men de har ikke gjort noe vedtak på å ta fra de den ungen, så det skal på en måte ikke få noe stempel på seg. (...)

Kunnskapsmangel og fordommer mot barnevernets arbeid gjør at barnehageansatte verger seg for å melde bekymringen sin. De har ikke oversikt over hva konsekvensene kan bli for familiene. De barnehageansatte tenker på de negative konsekvensene, og omtaler ikke den eventuelle hjelpen familien kan få. Informanten under uttrykker at hun verger seg for å melde fordi hun er usikker på hvilke konsekvenser det får for familien. Usikkerhet i forhold til hvordan barneverntjenesten går inn og hjelper familien og det at familien trengte ro, uttrykkes som et motargument for å melde.

B: Ja, jeg tenkte jo litt på hvordan går de inn da og hjelp den her familien? For denne familien trengte ro og hjelp til å få etablert seg i Norge. Altså de var, ikke forsto de noe og ikke skjønnte de noe.

Også informanten i kommende utsagn, uttrykker at hun ikke vet prosedyrene i barneverntjenesten og hvor gode de er til å følge opp og lære foreldre hvordan de få bedre omsorgskompetanse. Hun frykter konsekvensen av at foreldrene ikke får en sjanse, og at barnevernet går for omsorgsovertakelse.

B: ja. Hå, at jeg... At jeg opplever at ting er en engangsforteelse. Og at jeg ikke. Jeg vet jo ikke den her prosedyren i barneverntjenesten. Hvor god de er på å følge opp, og hvor god de på en måte er på å lære foreldrene, eller hjelpe foreldrene med atferdsstrategier. Eller hvordan. Eller om det er bare (knips). Akkurat det er jo.

I: At du er redd hva som skal skje i den familien?

B: Ja, jeg er litt sånn, det er man jo. Men ikke sånn at barne ikke blir ivaretatt. Det tror jeg jo. Men, akkurat det der med, skal vi si psykologiske, det der å snakke med foreldrene og... Sånn at de lærer noe, at de får muligheten til å. Nå snakker jeg ikke om psykisk syke men. Der de får muligheten til å se at det jeg har gjort er galt og jeg kan gjøre godt igjen. Så lenge det ikke er pedofili eller jah, det har jeg jo ikke tro på, at det kan helbredes.

Flere av de barnehageansatte uttrykker usikkerhet i forhold til hva barneverntjenesten kan komme til å gjøre dersom de melder bekymringen sin. De er redd for konsekvensene deres melding kan få for foreldrene og familien. Dette til tross for utsagn om at de har nok kunnskap om barneverntjenesten og deres arbeid. Dette gjenspeiler kanskje det idealistiske synet de barnehageansatte har. Kunnskapsmangelen hos informantene i forhold til barneverntjenestens arbeid, som informanten selv ikke identifiserer, kan være en utfordring ved vurdering av å sende bekymringsmelding. Den barnehageansatte som kom med utsagnene over sier tidligere i intervjuet:

(...) Akkurat det i forhold til barnevern, ingen problem, jeg har stor respekt for barnevernet og synes de gjør en fantastisk jobb. Så det er ikke, og ellers. (...)

(...) Det er ikke sånn: hva heter du, jaha nå ringer vi foreldrene. Så akkurat det, mystifiseringen rundt barnevernet, og de her skremselsgreiene, det har iallfall ikke jeg, altså her i barnehagen, så. Det skal ikke være noe hinder. (...)

Dette synet på barneverntjenesten og deres arbeid er mer idealistisk. Ser vi disse utsagnene i sammenheng med de over, kan vi mistenke at den barnehageansatte besitter fordommer mot barneverntjenesten og deres arbeid, som er ubevist hos informanten. Når de barnehageansatte likevel frykter konsekvensene for familien og foreldrene dersom de sender bekymringsmelding, til tross for uttalelser om at dette ikke er et tema, handler dette om kunnskapsmangel om barneverntjenestens arbeid som de barnehageansatte ikke erkjenner eller vet om.

Utsagn fra informantene i dette delkapitlet viser at barnehageansatte er bekymret for hvilke konsekvenser det vil få for foreldrene og familien dersom de sender en bekymringsmelding. Fordommer og kunnskapsmangel om barnevernets arbeid bidrar til å forsterke de barnehageansattes tanker om dårlige konsekvensene.

4.4.2 Konsekvenser for den barnehageansatte

Å konfrontere foreldrene med bekymringen sin, ved å fortelle foreldrene at barnehagen har

sendt eller skal sende en bekymringsmelding til barneverntjenesten, kan oppleves vanskelig:

(...) Så. Så det vanskeligste var jo på en måte å snakke med faren. Det gruet man seg jo litt til.

B: Det var litt ekkelt synes jeg, jeg gruet meg jo til den samtalen, til de. Men... På det ene foreldrepåret tok jo ungen sin ut av barnehagen med det samme det hadde skjedd. Men det var jo litt ekkelt. Du kjenner jo at du blir litt nervøs og... Men samtidig er dette jobben din og du har liksom ditt samfunnsmandat, og du må liksom gjøre det her. Det er veldig viktig. Man må liksom bare prøve å tenke på den ungen oppi dette.

Det at man skal ha den daglige kontakten med foreldrene etter en konfrontasjon hvor man har meddelt foreldrene bekymringen, er utfordrende ifølge informantene i kommende utdrag. Du må også stå for den bekymringen du har formidlet. Dette kan være så utfordrende at noen barnehageansatte ikke tørr å melde rett og slett, forteller informanten:

(...) Jeg ser ikke på det som noe negativt å melde til. Men det er jo det at du står jo litt alene i barnehagen føler jeg. Ikke sant, i den her konfrontasjon med foreldrene, ikke sant. Det kan være ganske utfordrende å. Noen kan synes at de ikke tør det rett og slett. Og det skjønner jeg godt.

I: På grunn av den konfrontasjonen med foreldrene?

B: Ja! At du skal liksom ha den dagelige kontakten, og på en måte at det er du som må stå for det. Det du har gjort ikke sant. Så kan det være litt tøft.

En informant fra en privat barnehage påpeker at forholdet de har til foreldrene i barnehagen kan gjøre det vanskelig ved å skulle meddele sin bekymring til foreldrene:

B: Åså syns jeg det er veldig vanskelig i den her barnehagen, fordi vi er jo ganske liten, det er en foreldreid barnehage så foreldrene er på en måte sjefene våre. Så man har et veldig tett forhold der. Så det kan jo gjøre at det blir enda vanskeligere.

Arbeidet som må gjøres i sammenhengen med å sende bekymringsmelding i forhold til dokumentasjon kan også oppleves som en negativ konsekvens for den barnehageansatte:

B: Hvordan den har påvirket meg... Den påvirket meg jo både positivt og negativt i forhold til den hjelpen man fikk med en gang selv og barnehagen og ungen. Men også alt det arbeidet som lå bak, all dokumentasjon som må til, all jobben på en måte som man må inn å gjøre.

I: Ja for det er jo litt jobb å..

B: Ja! Hehe. Det er det. (pause) (...)

Utsagnene over viser at de barnehageansatte synes det kan være utfordrende å melde til barneverntjenesten, på grunn av den ubehagelige konsekvensen det får for dem.

Konfrontasjonen med foreldrene, hvor den barnehageansatte meddeler sin bekymring og forteller at hun har eller skal sende en bekymringsmelding til barneverntjenesten, er den fryktede konsekvensen av å melde for de barnehageansatte.

I den kommende delen skal jeg ta for meg den siste av de fem kategoriene som angir de viktigste funnen i datamaterialet mitt. Kategorien enveis samarbeid presenteres følgende.

4.5 Enveis samarbeid

Den siste kategorien jeg fant i datamaterialet mitt som gjenspeiler barnehageansattes utfordringer ved meldinger til barneverntjenesten har jeg valgt å kalle enveis samarbeid. Denne beskrivelsen er mest passende i forhold til hvordan de barnehageansatte forklarer samarbeidet mellom barneverntjenesten og barnehagen. Samarbeidet skjer på barneverntjenestens premisser. Samarbeidet strekker seg sjeldent lengre enn ved at barnverntjenesten innhenter opplysninger ved undersøkelse, etterspør rapporter eller deltar på foreldremøter til barn som allerede har tiltak etter barnevernloven.

B: Jada, de kan komme hit på møter, og vi må skrive rapporter på unger et par gang i året eller når de ber om det. Det er jo ofte kanskje når saker skal opp eller da ber de jo ofte om det

B: Per nå har ikke jeg personlig. Men det er en ungen de har på en annen avdeling der har de jo hatt både møter med foreldre og pedagogisk leder og styrer og barnevernet. Barnevernet har vært med på foreldresamtalene. Og de har rapportert litt sånn til barnevernet i forhold til levering, og sånn kommer ungen i barnehagen, og jeg vet de føre hver dag når tidspunkt på den ungen. (Pause) Vi får nå disse skjemaene av og til og på enkelte unger som man fyller inn. Men jeg savner kanskje litt å vite hva er det. Vi er på en måte bare en brikke som skal, vi aner ikke.

Flere av informantene beskriver samarbeidet med barneverntjenesten slik informanten i utdraget over gjør. Informanten forteller også at hun savner å vite litt om hva det er saken dreier seg om, og hevder at de bare føler seg som en brikke for barneverntjenesten.

Barneverntjenesten inkluderer ikke barnehagen i arbeidet sitt.

B: Jeg opplever jo at når det har vært så har jo vi blitt kontakta også skal vi skrive rapport, og det gjør vi jo. Og det syns jeg jo er greit. Men ofte da vet vi jo ikke på en måte, vi får jo på en måte ingen opplysninger fra barnevernet hva saken gjelder. De har jo sine spørsmål, spør om hvordan, når tid leveres ungen, levert til fast tid, eller, ja mye sånt. Så vi vet på en måte ikke hva saken dreier seg om. Om det er alkohol eller om det er, hva bekymringa kommer på. Det er veldig sånn enveis. Vi gir til barnevernet, men vi får på en måte ingenting tilbake.

Når barnehagen ikke vet hva bekymringen angår, og ikke får svar eller tilbakemelding på informasjon de gir barneverntjenesten, kan det å rapportere til barneverntjenesten oppleves meningsløst og som en plikt de er nødt å gjøre.

En informant forteller at hun savner systematikk i oppdateringer av prosedyrer i forhold til barneverntjenesten og melding. Hun opplever at opplæringen de har mulighet til å få gjennom kurs er preget av tilfeldighet.

I: Hvordan tror du samarbeidet med barneverntjenesten virker inn på det å sende melding til barneverntjenesten?

B: ja, det er klart det har jo litt å si. Men jeg tror det hvis man hadde hatt en årlig sånn oppdatering på prosedyrer og på at det finnes. Det er ikke det at det ikke finnes, det er det at vi ikke ser det. Og at det nesten må ut og at vi må kanskje lete etter ting. For det er jo det vi må. Der er ikke alt man ser med det blåtte øyet. Det høres kanskje litt sånn ut, men vi må faktisk leite etter det. Vi må vite at vi jakter litt på sånn og det må man jo på en måte ha oppdateringer og kunnskap om. Jevnlig! Det er det det er.

I: Ja, for ellers så faller det vel kanskje bare bak i hode

B: Det er sånn: Åh, her er et krus om barnevernet. Det kan være nyttig. Vi sender deg og deg. Også året etter så slutter de i barnehagen, eller så ja.

Dersom samarbeidet hadde vært tettere mellom instansene kunne det tenkes at det hadde vært lettere å forholde seg til meldeplikten for barnehagene. En informant sier at kanskje de da kunne ha kontaktet barneverntjenesten dersom de lurte på noe.

(...) Nå tror jeg det skal veldig mye til på en måte før man gjør det. At man på en måte skal være ganske sikker i sin sak da, før man gjør noe. Kanskje det hadde vært lettere med at... Kanskje man kunne tatt en telefon dit bare for å snakke litt med dem, hvis man hadde hatt et tettere samarbeid med de på en måte.

En annen informant formidler det samme:

I: Men du sier at dere har helt greit samarbeid. Hvordan påvirker det i forhold til på en måte terselen for å sende bekymringsmelding?

B: Det er jo sikkert litt lettere hvis, de allerede er med i bildet vil jeg tro.

Alle informantene som har vært i kontakt med barnevernet enten for å melde en bekymring eller for å diskutere en sak anonymt har hatt gode erfaringer. En barnehageansatt beskriver hvordan det var å melde bekymring til barneverntjenesten:

B: Ja, så det har vært veldig bra. De har vært veldig imøtekommende. Og man har liksom kunne snakket ordentlig med dem, og forklart situasjon og dem har tatt deg på alvor.

En annen informant forteller at hun tror terskelen for å ringe barneverntjenesten anonymt er høy, til tross for at opplevelsen av å ringe dit for å diskutere en sak var god.

I: Hvordan opplevde du det da?

B: Veldig trygt. Fordi du er for det første anonym ikke sant. Og du kan liksom ramse opp det, bekymringa de. Og de er veldig kompetent på andre siden i forhold til de forskjellige scenarioene og de forskjellige løsningene de kommer med.

I: mmm... men hvis du har vært kanskje sånn litt bekymret. Har du... Tenker du at...

Eller hvor høy er liksom den terskelen for å ringe dit å diskutere noe anonymt?

B: Jeg tror den er ganske høy.

I: Er den det?

B: Ja.

I: Selv om det er anonymt?

B: Ja, jeg tror den er det.

I: Hvorfor da?

B: Jeg vet ikke. (pause). Men jeg tror liksom, det er skal mye til før man gjør det. Jeg vet ikke hvorfor.

I: Ja, det blir liksom veldig alvorlig. Kanskje det er det?

B: Ja, det blir det.

Utsagn fra informantene i dette kapitlet illustrerer at samarbeidet slik det er i dag mellom instansene er preget av at barneverntjenesten innhenter opplysninger fra barnehagen dersom de trenger det. Informanten uttrykker at de savner å vite mer om hva bekymringene handler om når barneverntjenesten innhenter opplysninger, og de ønsker mer tilbakemelding fra barneverntjenesten. Informantene savner også tettere samarbeid, og systematikk i kurs og oppdateringer. Hvordan dette påvirker hvordan de barnehageansatte forholder seg til å sende bekymringsmelding diskuteres i avhandlingens diskusjonsdel som nå følger.

5. DISKUSJON

I denne delen av avhandlingen skal jeg drøfte hvordan forskningsfunnene mine, som jeg presenterte i del 4, kan forklare utfordringene barnehageansatte opplever i tilfeller hvor de er bekymret for omsorgen for et barn, i forhold til å melde sin bekymring til barneverntjenesten. Dersom utfordringene blir så store at de barnehageansatte unnlater å sende melding til barneverntjenesten, til tross for sin bekymring, vil dette være grunner til at melding uteblir. Hvordan forskningsfunnene kan forklare problemstillingen min vil i denne delen diskuteres i lys av teori som er presentert i del 2.

Jeg har valg å diskutere funnene mine i den rekkefølgen kategoriene er presentert i del 4, for å gjøre avhandlingen oversiktlig. Dermed kommer jeg i første delkapittel til å diskutere hvordan de barnehageansattes idealistiske holdning kan hindre dem i å melde ifra. Videre drøfter jeg kategoriene håndfasthet, søken etter avkrefteelse, konsekvenser og enveis samarbeid i sine repressive kapitler, i lys av teori. Til sist har jeg en avsluttende drøfting. I dette delkapitlet oppsummerer og påpeker jeg viktige aspekter ved de ansattes utfordringer, og gir et mulig svar på problemstillingen. Jeg kommer også avslutningsvis med noen forslag til endringer.

5.1 Idealisme

Kategorien idealisme omhandler de barnehageansattes opplevelse av ansvar i forhold til omsorgssvikt, tanker om hvilke hensyn de bør vektlegge og samtidig et behov for konkretisering av meldeplikten i forhold til hva den omfatter og når den inntreffer. I kapittel 4.1.1 har jeg tatt med flere utsagn som viser at de barnehageansatte tar deres ansvar på alvor. Informantene er også bevist på at barnehagen melder lite. De barnehageansatte uttrykker videre i intervjuene at de har behov for konkretiseringen av når meldeplikten inntreffer og hvilke tegn de kan se hos barna ved omsorgssvikt. Jeg skal i dette kapitlet se deres forhold til meldeplikten lys av teori om normtenkning, pliktens lovmessige ordlyd og strukturasjonsteori.

5.1.1 Lovens ordlyd og omsorgssvikt

Barnehagens lovbestemmelse om opplysningsplikten er sentral i sammenhengen om hvordan de opplever ansvaret sitt for å melde og hvordan de tolker plikten. § 22 i barnehageloven sier at barnehagepersonalet i sitt arbeid skal være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak

fra barneverntjenestens side. Uten hinder av taushetsplikt skal barnehagepersonalet av eget tiltak gi opplysninger til barneverntjenesten, når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt.

Informantenes fokus på fysiske tegn og mishandling som jeg viser i kapittel 4.1.3 kan forklares av lovformuleringen. Ifølge loven skal barnehagen gi opplysninger til barneverntjenesten dersom det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt. Formuleringen «dersom det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet» er klarere og mer konkret, enn formuleringen «eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt». Det kan tenkes at mishandling vektlegges av de barnehageansatte i sitt arbeid med omsorgssvikt nettopp på grunn av ordlyden i loven. Mishandling er en form for omsorgssvikt, slik jeg beskrev i kapittel 2.2.2 og kan være både fysisk og psykisk, men ifølge informantene er det lett å tenke på vold og seksuelt misbruk når de hører ordet mishandling. Når det er grunn til å tro at slike forhold foreligger, er også en lovformulering som ikke er konkret. Formuleringen er ifølge informantene åpen for egne vurderinger og vil tolkes forskjellig fra person til person.

5.1.2 Normtenkning

Det kan tenkes at de barnehageansatte baserer vurderingen av omsorgssvikt på egne normer og verdier når de vurderer omsorgssvikt, i mangel på faktisk kunnskap om temaet. Normtenkning er en av overlevelsesstrategiene Killen (2012, 110) beskriver hos ansatte som jobber med omsorgssvikt. Strategien kjennetegnes av at vurderinger baseres på normer og verdier og ikke integrert kunnskap. Velkjente klisjeer eller kulturbestemte verdier kan være slike normer som tar styringen over vurderingen.

Dersom vi tolker barnehageansattes idealistiske holdning til det å melde til barneverntjenesten som en slik norm og klisje, kan dette legge lokk på bevisstheten deres om at de mangler kunnskap om meldeplikten virkeområde. Normklisjeen vil i så tilfelle omhandle deres forestilling om at barnets beste er det overveiende hensynet i deres vurdering, og at meldingsansvaret tar de svært alvorlig og at ingenting kan stoppe de fra å melde. Mange av mine informanter hadde tidlig i intervjuene en slik holdning, som jeg har valgt å kalle idealistisk. Senere i intervjuene når samtalen dreide seg mer i dybden av hva meldeplikten omhandler og hvordan de kan oppdage omsorgssvikt, falt deres idealistiske syn i grus ved at

det avdekkes at de baserer sine vurderinger på normtenkning. Som jeg har vist i kapittel 4.1.3 kommer informantene med sprikende utsagn i forhold til om de føler at den kunnskapen de besitter er tilstrekkelig til å vurdere om de skal sende bekymringsmelding til barneverntjenesten eller ikke. Gjennom intervjuet avdekkes det for informantene selv, gjennom spørsmålene som går i dybden av meldeplikten, deres faktiske kunnskapsstatus og informantene bevisstgjøres dermed.

Mangel på integrert kunnskap kan i denne sammenhengen være det jeg har valgt å kalle behov for konkretisering. Mangel på integrert kunnskap eller behov for konkretisering melder seg når normtenkningen avsløres.

At de barnehageansatte fokuserer på fysisk og seksuell mishandling i så stor grad kan også ses på som et tegn til normtenkning. Dersom de barnehageansatte vurderer omsorgssvikt ved bruk av den kulturbestemte verdien om at fysisk mishandling er uakseptabelt, kan det være enkelt å forholde seg til denne type omsorgssvikt, på grunn av sikkerhet og kulturell avklaring i forhold til hvordan de skal stille seg til det. Informantene vektlegger at de har et behov for konkretisering i forhold til tegn til at barn er utsatt for psykisk mishandling.

5.1.3 Strukturen som idealismevugge

I kapittel 2.3.3 skrev jeg om Giddens strukturasjonsteori. Jeg skal i her vise hvordan strukturen i barnehagene kan begrense de barnehageansatte i forhold til å kontakte barnevernet dersom de er bekymret for omsorgen til et barn. Idealismen kan ses på som den innebygde strukturen de barnehageansatte lever i. Dersom det finnes en uheldig etablert måte å forholde seg til barn man er bekymret for i barnehagene, vil det ifølge Giddens strukturasjonsteori ikke hjelpe å ansette nye aktører. Strukturen i barnehagen består selv om de barnehageansattes skiftes ut. Strukturen kan endres, men denne prosessen tar tid ifølge Giddens teori. Dersom de ansatte er klar over de strukturelle betingelsene de handler ut ifra, er det enklere å jobbe mot å endre denne strukturen. Vi kan tolke dette som at bevisstgjøring hos de barnehageansatte om hvorfor de forholder seg til bekymringsmelding slik de gjør, kan bidra til å endre måten de jobber med dette på.

Giddens strukturasjonsteori kan også forklare hvorfor de barnehageansatte forholder seg likt i forhold til meldinger til barneverntjenesten. Alle mine informanter formidlet den samme

holdningen i forhold til sitt ansvar for å melde til barneverntjenesten, men formidler også en usikkerhet i forhold til når plikten inntreffer og hva den innebærer. Strukturen opprettholdes i barnehagen som instans gjennom det aktørene foretar seg, og det aktørene foretar seg er forankret i den strukturen de er i.

De barnehageansatte peker på et behov for kunnskap om tegn som indikerer omsorgssvikt. Gjennom utsagnene som er presenter i kapittel 4.1.3 avdekkes det et behov for konkretisering i forhold til hva plikten deres omfatter. Spesielt melder behovet for tegn på psykisk omsorgssvikt seg. Hvordan de barnehageansatte derimot skal forholde seg til de fysiske tegnene i forhold til meldeplikt kan være mer etablert i barnehagene og dermed lettere å melde til barneverntjenesten. Behovet for sikkerhet blir dermed ikke like stort. Det kan forklares ved bruk av Giddens strukturasjonsteori ved at hvordan en skal forholde seg til fysiske tegn er etablert i barnehagens struktur. Behovet for sikkerhet er det neste delkapittel vil omhandle.

5.2 Håndfasthet

I denne delen skal jeg diskutere hvordan det selverklærte kravet om håndfasthet i bekymringen til de barnehageansatte kan skape utfordringer ved vurdering av melding til barneverntjenesten. Jeg skal diskutere håndfastheten i lys av teori om rolleforvirring, instansenes oppgaver og lovens formulering

5.2.1 Rolleforvirring og ansvarsfordeling

Som et resultat av at de barnehageansatte føler at de må være sikker i sin bekymring bruker de mye tid og ressurser på å undersøke og lete etter eventuelle bevis for omsorgssvikten. De ønsker å observere, notere, snakke med kollegaer, lete etter fysiske tegn og eventuelt dokumentere disse, før de sender en bekymringsmelding. Killen (2009, 77) beskriver at ansatte som står overfor mistanke om omsorgssvikt kan ta på seg en påtalemyndighet- eller advokatfunksjon. Ved en slik rolleforvirring eller rollebytte blir fokuset å forsøke å bevise eller oppnå en innrømmelse fra foreldrene. Denne beskrivelsen passer godt til hvordan informantene mine opptrådte i bekymringssituasjonene. I samtaler med foreldrene inntok den barnehageansatte jeg har henviset til i kapittel 4.2.2 en etterforskerrolle ved at hun observerte hvordan foreldrene reagerte på hennes påstander, og tolket en eventuell omsorgssvikt ut i fra det. Denne logikken utelukker dermed omsorgssvikt dersom foreldrene ikke utsetter barnet

for mishandling de selv er klar over. Derimot påpeker Clausen (2001, 23) at det er viktig at de barnehageansatte går grundig til verks for å kartlegge sin bekymring. Gjennom arbeidsmodellen han presenterer ønsker han å gi ansatte i barnehage og skole noen verktøy de kan jobbe ut i fra. Likevel kompliseres det å ha en bekymring. Kanskje er det slike modeller for kartlegging av bekymringen som gjør at de barnehageansatte trer inn i rollen som etterforsker. En vis grad av kartlegging, spesielt med diffuse bekymringer, er nødvendig. Hvor terskelen går for når nok informasjon er innhentet er likevel vanskelig å vite. De barnehageansatte oppgir at de lager observasjonsplaner for uker framover. Prinsippet om at barnet skal få raskes mulig hjelp står dermed i fare for å forsømmes.

Etter opplysningspliktloven, bhl. § 22, som barnehagene skal forholde seg til i spørsmål om omsorgssvikt, finnes det ikke et slikt krav om dokumentasjon og bevis. Grunn til å tro, er nok. Selv om «grunn til å tro» er en åpen formulering, har de barnehageansatte ofte en grunn til å tro at det foreligger mishandling eller andre former for omsorgssvikt, når de har en bekymring. Den bekymringen de barnehageansatte har, har et opphav og er dermed forankret i en grunn. Denne grunnen er deres «grunn til å tro». Det er barneverntjenesten oppgave å undersøke om det faktisk er forhold ved omsorgen som kan gi grunnlag for tiltak, etter at de har mottatt melding og eventuelt startet en undersøkelse. Barneverntjenesten har slik jeg har beskrevet i kapittel 2.1.2 også mulighet til å innhente informasjon fra andre instanser, og kan danne seg et større bilde av situasjon, enn det de barnehageansatte kan.

Konsekvensene av etterforskningen kan bli at samarbeidsgrunnlaget med foreldrene ødelegges fordi foreldrene tvinges inn i en forsvarsposisjon. De barnehageansattes mulighet til å hjelpe forsvinner dermed. Barnehageansattes rolle i forhold til å være en samarbeidspartner for foreldrene, når det gjelder oppdragelsen, kan altså skades gjennom at de barnehageansatte undersøker og «fisker» etter bevis. Dersom foreldrene faktisk er i en situasjon hvor de selv ønsker hjelp, vil barnehageansatte som inntar en etterforskerrolle lukke for muligheten for en åpen samtale rundt hva foreldrene plages med, fordi de blir nødt å forsvare seg. Etterforskningen til barnehagene går også ut over deres tid og ressurser, og i prosessen blir en eventuell bekymringsmelding utsatt. Barnet kan da bli ytterligere skadelidende ved at barnehagen utsetter å melde ifra. Fordommer mot å bli undersøkt av barneverntjenesten forsterkes gjennom at barnehagene foretar undersøkelsesansvaret. Dette fordi de påtar seg denne oppgaven for å unngå å melde til barneverntjenesten, i redsel for at det ikke er noe i bekymringen. Dette kan gi en oppfatning av at det er forferdelig å bli

undersøkt av barnevernet og de gjør derfor alt for å være helt sikker på at vi faktisk trenger å melde fra.

5.2.2 Lovformuleringens tolkningsrom og barnehageansatte som påtalemyndighet

Barnehagelovens uklare formulering i forhold til når opplysningsplikten inntreffer gjør at loven er åpen for tolkning. Dette resulterer i at det å melde blir en personlig vurdering som må foretas, noe som kan forklare følelsen informantene har om at de må være sikker og må kunne stå for det. Flere av informantene framhever nettopp det at de må stå for det, og henviser da til den bekymringen de skal meddele foreldrene eller barneverntjenesten. At de søker støtte hos sine kollegaer blir derfor også naturlig, for å høre «om det er reelt» og at «det bare ikke er noe jeg føler i mitt hode».

Fokuset de barnehageansatte har på bevis kan føre til at de overser eller ikke tar på alvor andre indikatorer på at noe er galt med omsorgen til et barn. De barnehageansatte er redd for å ikke være redelig og rettferdig i sin eventuelle melding til barneverntjenesten, i så stor grad at de kan unnlate å ta med bekymringer som ikke er selvopplevd.

At den barnehageansatte formulerer seg slik hun gjør er interessant. Hun må være sikker på at «det bare ikke er noe jeg føler i mitt hode». Tankene sitter hode og følelsene i magen. Kanskje er det magefølelsen hun snakker om. Magefølelsen er en intuitiv følelse av at noe ikke stemmer. I følge Claussen (2001, 14) er et trekk ved slike følelser at ansatte ikke klarer å forholde seg rasjonelt og aktivt til dem. Hvorfor følelsen er der er uklart, og dermed er det vanskelig å vite hvordan man skal forholde seg til det. Ofte medfører dette at ansatte ikke foretar seg noe, eller at de handler intuitivt og tilfeldig. Å forsøke å konkretisere magefølelsen til hva det er med situasjonene som gir en dårlig magefølelse er viktig for å kunne vurdere bekymringen sin. Backe-Hansen (2009, 11) peker også på utfordringen barnehageansatte opplever når bekymringen er diffus. Det er også da informantene oppgir at behovet for å undersøke og finne bevis melder seg.

Backe-Hansen (2009, 11) skriver at en utfordring for barnehageansatte er når det ikke foreligger entydig indikasjoner som utløser meldeplikten, fordi det da er det vanskelig å vurdere når barnet er utsatt for omsorgssvikt. De barnehageansattes kunnskap og kompetanse i forhold til vurdering av når det er grunn til å melde svikter ifølge Backe-Hansen (2009, 11).

Men er det egentlig det som er utfordringen for de barnehageansatte, eller er det bare det de tror selv? For hvem er det sin oppgave å vurdere om barnet er utsatt for omsorgssvikt? Barnehagen skal kun vurdere om det er grunn til å tro at det kan foreligge slike forhold etter bhl § 22, mens barneverntjenesten skal vurdere om barnet faktisk er utsatt for omsorgssvikt. Kanskje utfordringen egentlig handler om at terskelen er så høy fordi de barnehageansatte har en forestilling om at de må være helt sikker på at det er noe i deres bekymring. Hvorfor de føler at de må være så sikker, kan handle om konsekvensene de tror å sende bekymringsmelding får for seg selv og familien. Det kan også handle om at de i rolleforvirringen tar på seg en oppgave som etterforsker og dermed trer inn i rollen som undersøger og bevisjakter.

I de barnehageansattes undersøkelse forteller flere at de observerer og tar notater. Dette kan forstås som det Killen (2012, 108) kaller for redusering av kompleksiteten. Ved å foreta undersøkelser, ved å observere barnet og ta notater, kan dette forstås som et forsøk hos de barnehageansatte på å forenkle virkeligheten. Konsekvensen kan bli at mistankene om omsorgssvikten reduseres til synlige tegn på barnets avvikende eller problematiske atferd.

5.3 Søken etter avkrefteelse

Søken etter avkrefteelse handler om at de barnehageansatte leter etter avkrefteelse på sin bekymring. I leitingen etter andre utveier, enn erkjennelse av bekymringen og melding til barneverntjenesten, finner informantene blant annet unnskyldninger, alternative forklaringer og bagatelliserer. Jeg skal her belyse dette forskningsfunnet med teori om ulike overlevelsestrategier som er omtalt i kapittel 2.3.1, og diskutere om de er gjeldene som grunn til at melding til barneverntjenesten blir vanskelig å levere for de barnehageansatte.

5.3.1 Problemforflytning

Det kan være lettere å håndtere et konkret problem, enn et sammensatt og udefinerbart problem. I kapittel 4.3.1 viser jeg hvordan en av informantene beskriver en bekymring hun hadde for et barn. Jeg setter eksemplet på spissen her, for å illustrere poenget mitt. Når den barnehageansatte tok opp bekymringen med barnets mor fokuserte for eksempel på at det lå en halvspist klementin i vogna. Ifølge Killen (2012, 108) sin beskrivelse av strategien problemforflytning definerer den ansatte et lett tilgjengelig problem som hovedproblemet, framfor å ta tak i det store og langvarige problemet med omsorgen. Ved å anvende strategien

problemforflytning vil den ansatte føle at hun får tatt tak i noe og gitt hjelp. Vi kan anvende denne teorien for å forstå hvorfor den barnehageansatte forholdt seg slik hun gjorde i situasjonen. Den barnehageansatte forklarte at hun etter å ha tatt opp disse konkrete forhold med moren til barnet hun var bekymret for, hadde hun ikke noe mer å gå på fordi moren ga henne greie svar. Den barnehageansatte fokuserte på problemet med mat i vognen og røyklukt av klær i samtalen. Barnet fikk likevel ikke hjelp i forhold til omsorgssituasjon den barnehageansatte var bekymret for, fordi moren tok opp den halvspiste klementinene fra vogna.

At de barnehageansatte fokuserer på konkrete bevis og tegn til omsorgssvikt kan også diskuteres i denne sammenhengen. Slike konkrete tegn og bevis er lettere å forholde seg til og lettere å formidle både til foreldrene til barnet og barneverntjenesten. Å sette ord på uroen eller den dårlige magesfølelsen informantene ofte forteller om er utfordrende. Kanskje handler dette om mangel på begrepsfestet kunnskap om hva omsorgssvikten er. Det vil uansett gjøre at de barnehageansatte tvinges til å fokusere på lett tilgjengelige problemer, tegn og bevis framfor å formidle det helhetlige bilde av situasjon.

5.3.2 Bagatellisering, overidentifisering med foreldre og unnskyldninger

Et annet utdrag som er tatt med i kapittel 4.3.1 handler om hvordan en barnehageansatt forholdt seg til en familie hvor gutten ble ristet og tatt hardt i. Hun beskriver pappaen til gutten som veldig sint og streng, og bemerker at det var personalet i barnehagen som var redd faren fordi han var så sint når han kom. Saken ble ikke meldt til barneverntjenesten, selv om barnehagepersonalet av eget tiltak, etter barnehagelovens § 22, har plikt til å gi opplysninger til barneverntjenesten, når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt. Den barnehageansatte sier at hun mener at den gutten ikke ble mishandlet, men at faren var hardhendt med han. Dette illustrer godt hvor høy terskelen faktisk er for de barnehageansatte for å melde til barneverntjenesten.

Hvorfor den barnehageansatte forholdt seg slik hun gjorde i dette tilfellet kan forklares ved bruk av Killen (2012, 106) sitt begrep om bagatellisering av barnets smerte og den problematiske omsorgssituasjonen. Dette skjer gjennom overfokusering eller maksimering av det positive, og minimering av det negative. Dette er et resultat av overidentifisering med foreldre, som skjer ved at den barnehageansatte projeksjoner sine egne følelser, egenskaper og

holdninger over på foreldrene, framfor å leve seg inn i realiteten. Den barnehageansatte uttaler for eksempel at hun ikke så at det var noe som påvirket den gutten og at han hadde det ikke trasig. Hun sier også at hun tror heller at moren hadde det verre og ble «hunsa» rundt omkring. Hun framhever også at gutten var ressurssterk og lærte norsk raskt. Det konfliktfylte forholdet i hjemmet for øvrig og barn som vitner til vold er alvorlig, og vi ser tydelig en form for bagatellisering av barnets smerte, og maksimering av det positive.

Overidentifisering med foreldrene skjer der den barnehageansatte tilegner foreldrene flere ressurser og ser bort fra de sidene som er bekymringsverdige i forhold til barnet. Den barnehageansatte uttaler i tilfellet som er beskrevet at foreldrene trengte ro. At de trengte ro var en følelse hos den barnehageansatte, og hadde ikke opphav i uttalelser fra foreldrene. Den realiteten som barnet var i, ble ikke tatt på alvor, og det bekymringsverdige forholdet ble sett bort ifra. Den barnehageansatte tenker på situasjon som noe midlertidig som skal gå over. Killen (2012, 105) forklarer overidentifisering som at man pynter på foreldrene, for å være i stand til å samarbeide med de uten at de negative følelsene overfor foreldrene overvelder oss. Resultatet blir at barnehagepersonalet ikke ser realiteten. Konsekvensen blir at de unnlater å ta opp bekymringen med foreldre, barn og barneverntjenesten. Kanskje fortsetter de å observere bekymringsfulle situasjoner, omsorg og atferd, men venter med å meddele dette til barneverntjenesten. Denne beskrivelsen av Killen (2012, 105) passer godt til hvordan den barnehageansatte forholdt seg. Kanskje så hun ikke realiteten, og hvor alvorlig situasjon var.

Killen (2012, 106) sine begrep om bagatellisering, overidentifisering med foreldrene og unnskyldninger forklarer noen sider ved hvordan den barnehageansatte forholdt seg i denne situasjon. Likevel synes jeg begrepet unnskyldninger er et mer dekkende begrep for hvordan den barnehageansatte forholdt seg. Hvorfor den barnehageansatte legger vekt på å unnskyldte foreldrene framfor å formidle sin bekymring til barneverntjenesten kan være av frykt for konsekvensene. De barnehageansattes frykt for konsekvensene skal jeg diskutere i kapittel

5.4. Unnskyldninger den barnehageansatte kommer med i den sammenhengen var at det så ikke ut som gutten tok skade av det, de var jo en ressurssterk familie, de var ny i landet, stresset og det var vanskelig for dem. For å unnskyldte seg selv uttaler hun at hun opplevde farens aggressivitet og fysiske utløp som et reaksjonsmønster og et resultat av frustrasjon.

At de barnehageansatte hadde faren til gutten med på fest i barnehagen hvor det var alkohol

var en del av deres undersøkelse. Det hadde vært interessant å spørre denne informanten om hva som faktisk skulle til for at de sendte melding til barneverntjenesten i denne situasjonen. At foreldrene trenger ro, og ikke innblanding fra barneverntjenesten viser til de tanker den barnehageansatte har om hvordan det blir dersom barneverntjenesten kommer inn i en familie. Kanskje var det nettopp hjelp fra barneverntjenesten foreldrene trengte i den stressende situasjonen de var i. Kanskje hadde de hatt god nytte av råd og veiledning. Kanskje syntes foreldrene at foreldrerollen var vanskelig og ønsket derfor hjelp. Dette kan illustrere en ubevist fordom, misoppfatning eller kunnskapsmangel om hvordan barneverntjenesten jobber. Den er ubevist fordi informantene formidler det gjennom utsagn og benevner det aldri konkret.

5.3.3 Ansvarsfraskrivelse, distansering og noe som skjer i hjemmet

I kapittel 4.3.1 beskriver jeg hvordan informantene gjennom utsagnene sine viser at de velger å tenke på andre mulige forklaringer på en bekymringsfull atferd, enn omsorgssvikt. En av informantene vektlegger at det kan være vanskelig for dem å oppdage hva som skjer i hjemmet. At de ser foreldrene kort i hente og bringesituasjoner brukes som et argument for at andre kan ha bedre muligheter til å oppdage omsorgssvikt. Dette henger dårlig sammen med det som formidles i rapporten «Du ser det ikke før du tror det» (departementene, 2013). Der påpekes det at barnehagene står i en unik posisjon til å se de fleste barn flere ganger i uken, i flere timer om dagen, over en lengre periode. Barnehagene har derfor større mulighet enn andre instanser til å oppdage omsorgssvikt for denne aldersgruppen. Barnehagene en svært viktig instans for å oppdage omsorgssvikt. Fokuset på at mishandling og omsorgssvikt skjer i hjemmet og de barnehageansattes fokusering på fysiske bevis og tegn, kan forklare hvorfor de ikke føler at de har en god mulighet til å oppdage omsorgssvikten.

Lovformuleringen i barnehageloven § 22 som omhandler deres opplysningsplikt kan være en forklaring på hvorfor de barnehageansatte fokuserer på å avdekke noe som skjer i hjemmet og som er utenfor deres persepsjonsevne i barnehagehverdagen. Paragrafen sier at barnehagene skal melde til barneverntjenesten når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt. Formuleringen «mishandlet i hjemmet» kan være misvisende, fordi det legges vekt på å avdekke noe som foregår i hjemmet. Barn som blir mishandlet av sine omsorgsgivere kan bli mishandlet i bilen, i skogen, i garderoben i barnehagen, på vei til barnehagen osv. Hvor det skjer, er ikke poenget.

Kanskje burde lovformuleringen heller vært «mishandlet av sine omsorgsgivere». At de barnehageansatte la så stor vekt på at det var vanskelig å vite hva som foregår i hjemmet fordi de ikke ser det, kan tyde på at de har hengt seg opp i lovformuleringens ordlyd. Utsagn om å observere samspillet mellom barn og foreldre i hente og bringesituasjonene var også fraværende, når de barnehageansatte snakket om hvordan de kunne undersøke, avdekke og observere i en vurderingsperiode.

Tilbaketrekning, distansering og ansvarsfraskrivelse er andre mekanismer som trer i kraft for å beskytte mot ubehag ifølge Killen (2012, 109). Slike mekanismer kan forklare hvorfor de barnehageansatte forholder seg avventende, tilbaketrukket og vurderer andre som bedre rustet til å melde. Å definere omsorgssvikt som en hendelse som foregår i hjemmet, framfor en livssituasjon barnet er i distanserer de barnehageansatte seg og fraskriver seg ansvaret for å kunne oppdage det. At de barnehageansatte oppgir at fokuset på andre områder og at de oppfatter seg som en servicebedrift kan også vitne om ansvarsfraskrivelse i forhold til å oppdage omsorgssvikt. Den innebygde kulturen i barnehagen kan også forklare hvorfor fokuset ikke er på omsorgssvikt. Slik Sagbakken (2001, 164) bemerker, tar barnehagene utgangspunkt i trygge og aktive barn, og fokuserer ikke på er temaer knyttet til omsorgssvikt og arbeid med problembelastede familier i utdanningen. Dette stemmer altså overens med det de barnehageansatte forteller.

Å søke avknytelse på bekymringen gjennom samtale med foreldrene er en metode de barnehageansatte anvender i en avklaringsfase. Flere av de barnehageansatte sier at dersom de får svar og forklaringer hos foreldrene, kan de slå seg til ro med dette til en viss grad. De kan distansere seg fra problemet, og tenke at de har tatt tak i det og fått en avknytelse fra foreldrene, selv om problemet ved omsorgssituasjon for barnet fortsatt er tilstede.

5.3.4 Å handle eller ikke

Jeg har i kapittel 4.3.2 vist hvordan en barnehageansatt velger å avvente og gi foreldrene noen sjanser for hun går til steget å sende bekymringsmelding. Å avvente kan være et forsøk på å avkrefte bekymringen, ved å vente til situasjon forbedres. Dette strider imot prinsippet om tidlig innsats. Slik Broberg, Almqvist og Tjus (2006, 37) understreker er utvikling i positiv retning alltid mulig, men jo tidligere denne positive forandringen kommer, jo større er sjansen for å danne et godt utviklingsgrunnlag.

Handlingslammelse er en mekaniske som hos Killen (2009, 75) beskrives ved at ansatte tar opp i seg selv andre menneskers opplevelse, noe som kan føre til handlingslammelse fordi de blir overveldet. Det kan gå ut over evnene til å analysere og observere, skriver Killen (2009, 75). I et av utdragene i kapittel 4.3.1 sier en informant at dersom barna forteller noe bekymringsverdig hjemmefra kan dette være fordi de har en livlig fantasi. Hun oppgir at hun ikke pleier å spørre barna mer om det fordi de da kan dikte. Det kan hende den barnehageansatte blir handlingslammet av det et barn forteller hjemmefra, og at hun unngår å analysere ved å spørre barnet utdypende. Kanskje tørr hun ikke å spørre utdypende fordi hun er redd for svaret hun vil få og at hun dermed blir nødt å forholde seg til meldeplikten. Den letteste utveien vil være å tenke at barn har livlig fantasi og kan dikte.

Manglende kunnskap om det å snakke med barn, og manglende kunnskap om at barns evne til å kommunisere sine vansker kan også forklare hvorfor informanten ikke tar barna, som forteller henne noe bekymringsverdig, på alvor. Dette er ifølge Langballe (2011, 3) vanlig at ansatte vegrer seg for å prate med barn om vanskelige temaer. Redsel knyttet til hvordan den ansatte skal forholde seg er vanlig. Langballe (2011, 3) peker også på betydningen av at barn blir trodd, slik at de ikke opplever et nytt svik fra voksne. Utsagn fra den barnehageansatte som er omtalt i dette delkapitlet viser at hun ikke automatisk tror på det barn forteller henne, men at hun heller har en kritisk holdning til det barn forteller. En slik holdning kan hindre bekymringsfulle forhold fra å bli avdekket og meldt til barneverntjenesten. I tillegg kan det skade barnets tillitt til voksne, noe som gjør at barnet kanskje ikke tør å fortelle igjen.

Der er et ubehagelig tema. Det er smertefullt å slippe barnets opplevelse inn på oss, og vi verger oss for det forklarer Killen (2012, 101). Det er også en engstelse knyttet til å ta bekymringen opp med foreldrene. Engstelse for å ta opp bekymringen med foreldrene tar oss til neste tema, nemlig konsekvensene ved melding og frykten for dem.

5.4 Konsekvenser

I datamaterialet mitt fant jeg at de barnehageansatte oppga eventuelle konsekvenser ved å sende bekymringsmelding til barneverntjenesten som grunn til at de kviet seg, avventet eller unnlot å melde ifra. Hvordan deres tanker om konsekvensene kan hindre de barnehageansatte fra å melde fra, skal jeg drøfte i dette kapitlet.

5.4.1 Fravær av positive konsekvenser

De barnehageansatte uttrykte en redsel for konsekvensene det kan få for familiene dersom de melder til barneverntjenesten, dersom det viser seg at innholdet i meldingen ikke skulle stemme. At familier må lide på grunn av deres feilvurdering og anklagelse av at omsorgen for et barn ikke er god nok, forklarer også hvorfor de barnehageansatte føler at de må være så sikker før de melder til barneverntjenesten. Barneverntjenesten har lovbestemt plikt til å melde tilbake til barnehagen etter bestemmelsene i § 6-7 a) i barnevernloven.

Barneverntjenesten skal gi den som har sendt melding til barneverntjenesten tilbakemelding, etter denne bestemmelsen. I tilbakemeldingen skal barneverntjenesten bekrefte at meldingen er mottatt, og når meldingen kommer fra en offentlig instans skal de opplyse om de har åpnet undersøkelse. Videre skal da barneverntjenesten gi ny tilbakemelding til offentlige instanser når undersøkelsen er gjennomført med opplysninger om saken ble henlagt eller om barneverntjenesten følger opp saken videre. Ved iverksetting av tiltak kan offentlige myndigheter som har meldt saken få kjennskap til tiltakene, dersom barneverntjenesten vurderer det som nødvendig for deres videre oppfølging av barnet. De barnehageansatte mottar etter loven veldig lite tilbakemelding etter at de har sendt bekymringsmelding. Når de har sendt meldingen får de kun vite om barneverntjenesten åpnet undersøkelse på grunnlag av deres melding. Etter undersøkelsen er ferdig plikter barneverntjenesten til å gi barnehagen beskjed om saken ble henlagt eller om tiltak ble iverksatt. Kun dersom det er nødvendig for barnehagens oppfølging av det aktuelle barnet kan barneverntjenesten meddele hvilke tiltak som er iverksatt. At barnehagen får så lite tilbakemelding kan forklare hvorfor de bare vektlegger de negative konsekvensene. Den positive konsekvensen av å sende bekymringsmelding, nemlig at et barn og/eller en familie får hjelp synliggjøres ikke for dem. Loven begrenser barneverntjenesten til å synliggjøre for melderer hvilken positiv virkning deres melding har gitt.

5.4.2 Uoversiktlige konsekvenser

Å ha lite kunnskap om hvordan barneverntjenesten jobber gjør at de barnehageansatte ikke har oversikt over hvilke konsekvenser det kan ha for barnet og familien dersom de sender en bekymringsmelding. Fordommer mot barneverntjenesten gis da kraft. De barnehageansatte viser gjennom sine ytringer at de er usikker på om deres melding til barneverntjenesten vil føre til at familien får god hjelp eller om å blande barneverntjenesten inn, bare vil skape mer uro og kaos i familiens liv. Jeg har vist gjennom utsagn fra informantene at de ikke klar over

at de besitter fordommer mot hvordan barneverntjenesten jobber i en undersøkelsesfase. De besitter en idealistisk holdning mot barneverntjenesten, og legger vekt på at de har respekt for dem og tror de gjør en god jobb. Likevel er de redd for at barnet eller familien de sender bekymringsmelding om ikke skal få den hjelpen de trenger. Kunnskap om hvordan barneverntjenesten jobber kan bidra til å gjøre konsekvensene av melding synlig for de barnehageansatte. Et mer realistisk bilde av hvilke konsekvenser melding får for familien og foreldrene kan minske frykten for de verst tenkelige konsekvensene.

Tolker vi dette inn i sammenhengen av Giddens strukturasjonsteori, vil ikke de barnehageansatte ha oversikt over konsekvensen av handlingen sin, dersom handlingen baserer seg på en strukturell betingelse. Strukturelle betingelser er ifølge Giddens som regel ubevisste. Kun handlingene er bevist hos aktørene. En strukturell betingelse kan for eksempel være at de barnehageansatte må være helt sikre i sin bekymring før de melder ifra. Fordi aktørene ikke har oversikt over konsekvensene av handlingene sine, vil dette bety at den barnehageansatte ikke har oversikt over hva en eventuell unnlattelse av å sende bekymringsmelding kan føre til. Den strukturelle betingelsen om at den barnehageansatte må være helt sikker før hun melder, kan føre til handlingen at hun ikke melder. Den barnehageansatte er kun bevist sin handling, nemlig at hun ikke melder. Konsekvensene derimot, er utilsiktede og ubeviste ifølge Giddens. Slike konsekvenser som den barnehageansatte ikke har oversikt over kan være at barnet ikke får hjelp. Fokuset hos aktøren ligger ifølge Giddens på det nære, detaljerte og umiddelbare. Strukturelle betingelser i barnehagen kan altså være grunnen til at den barnehageansatte ikke ser konsekvensene av og ikke melde.

5.4.3 Konfrontasjon

En konsekvens for de barnehageansatte dersom de sender en bekymringsmelding til barneverntjenesten er ifølge informantene å konfrontere foreldrene. Dette kan oppleves vanskelig, skremmende og utfordrende. De barnehageansatte må etter konfrontasjon ha daglig kontakt med foreldrene. De barnehageansatte vektlegger at de må stå for den bekymringen som er formidlet. Sikkerhet i forhold til om bekymringen stemmer blir igjen gjeldende. Killen (2012, 103) forklarer også at det å skulle vurdere, mene og ta ansvar for omsorgssviktsituasjoner, som får så store konsekvenser for baret og foreldrene, kan være angst- og konfliktframkallende.

Denne konsekvensen kan oppleves mer skremmende fordi de barnehageansatte regner med at foreldrene ikke ønsker hjelp fra barneverntjenesten. Bevisføring og undersøkelse som er blitt diskutert tidligere, kan forklares av rolleforvirring. Rolleforvirring var mekanismen hvor den ansatte tar på seg ansvaret som påtalemyndighet eller etterforsker. I denne sammenhengen fører det til at de barnehageansatte legger vekt på at foreldrene gjør noe galt eller kriminelt, og at de vil forsøke å skjule det. Konsekvensene av å ta bekymringen opp med foreldrene dramatiseres dermed.

5.5 Enveis samarbeid

Samarbeidet mellom barnehagen og barneverntjenesten beskrives av informantene som et enveis samarbeid, hvor hoved- sysselen i samarbeidet er at barneverntjenesten innhenter opplysninger fra barnehagen. Jeg skal i kapitlet diskutere hvordan samarbeidsformen, eller fraværet av samarbeid, mellom instansene kan hindre og utfordre de barnehageansatte i forhold til å sende bekymringsmelding.

I de situasjoner der barneverntjenesten innhenter opplysninger hos barnehagen forteller flere av informantene at de savner å vite hva det er saken dreier seg om. Barneverntjenesten inkluderer ikke barnehagen i arbeidet sitt. Barneverntjenesten har ikke plikt til å inkludere barnehagene i sitt arbeid utover den lovpålagte plikten de har gjennom bvl. § 6-7 a som pålegger de å gi tilbakemelding til melder. Barneverntjenesten har taushetsplikt og har derfor ikke anledning til å gi barnehagene opplysninger om hva saken dreier seg om når de innhenter opplysninger på bakgrunn av melding fra andre. Dette kan skape avstand mellom instansene. Når barnehagen ikke vet hva bekymringen angår, og ikke får svar eller tilbakemelding på informasjon de gir barneverntjenesten, kan det å rapportere til barneverntjenesten oppleves meningsløst. Dette kan igjen understreke fraværet av positive konsekvenser ved å være i kontakt med barneverntjenesten. Kanskje burde loven åpne for muligheter for et bedre samarbeide mellom instansene i en undersøkelsesfase.

I tvilstilfeller kunne et tverrfaglig samarbeid med andre instanser vært fruktbart. Alle sitter med hver sin puslespillbit, og helhetsbildet er kanskje mer bekymringsfullt enn de ulike bitene. Killen (2012, 109) beskriver at ansatte kan føle seg utilstrekkelig i en bekymringssituasjon fordi det kan være vanskelig å oppnå en god kontakt med foreldrene. Det

kan bli vanskelig for den ansatte å forholde seg til foreldrene på grunn av situasjonen. En tendens er da å projisere denne opplevelsen av utilstrekkelighet, over på foreldrene selv eller på samarbeidspartnere ifølge Killen (2012, 109). I en bekymringssituasjon kan det være vanskelig å meddele bekymringen til foreldrene, og forholde seg til dem. Dette kan gå ut over samarbeidet med andre instanser, tolker vi det inn i Killen (2012, 109) sin beskrivelse av projisering. Dersom den barnehageansatte ikke får hjulpet foreldrene og barnet og ikke oppnår en god dialog, kan den barnehageansatte projisere følelsen av utilstrekkelighet over på en samarbeidspartner. Samarbeidspartnere kan for eksempel være PPT eller Barneverntjenesten. Aggresjon blir da uttrykt mot disse instansene fordi de ikke strekker til i å hjelpe barnet. Projisering vil naturligvis ødelegge for et godt samarbeid. At de barnehageansatte oppgir at de ikke får noe informasjon fra barneverntjenesten om hva de gjør for familien, kan tolkes som et utløp for aggresjon mot instansens utilstrekkelighet. I så tilfelle er det ikke lovens begrensninger som er problemet slik det var hentydet i avsnittet over.

Å ringe inn anonymt for å be barneverntjenesten om råd i forhold til en bekymring er en mulighet alle informantene setter pris på. En informant påpeker at hun tror terskelen for å gjøre det er høy. Et tiltak som er foreslått av Eriksen og Germeten (2012, 235) for å bedre samarbeidet mellom instansene er å utnevne en fast kontaktperson for barnehagene som de kan kontakte dersom det er nødvendig. Eriksen og Germeten (2012, 235) tror dette ville hjulpet på samarbeidet, fordi det å ikke vite hvem man skal snakke med fra gang til gang kan oppleves som et hinder for samarbeidet og å ta kontakt. Kanskje er det det å ikke vite hvem de skal snakke med, som er et hinder for de barnehageansatte for kontakt slik Eriksen og Germeten (2012, 235) hevder.

5.6 Avsluttende drøfting

Jeg skal i denne delen diskutere funnene mine direkte opp mot problemstillingen. Gjennom å vise til de viktigste funnene og sette de direkte opp mot problemstillingen, skal jeg forsøke å gi et svar på problemstillingen min. Jeg kommer også til å gi noen forslag til mulige grep som kan gjøres for å bidra til at det blir lettere for de barnehageansatte å melde sin bekymring.

Kunnskap er ikke presentert som en egen kategori i dette kapitlet. Likevel er det et gjennomgående tema og underliggende funn i dataene i de ulike kategoriene. Kunnskapen, eller mangelen på kunnskap, kan være en forklaring på behovet for håndfasthet, behovet for avkrefteelse, samarbeidsproblematikk, konsekvensfrykt og den idealistiske holdningen.

5.6.1 Svar på problemstilling

Gjennom funnene, jeg har gjort i datamaterialet mitt og gjennom diskusjon av hvordan funnene kan forklare de utfordringer og hindringer barnehageansatte opplever når de skal sende bekymringsmelding til barneverntjenesten, kan svar på problemstillingen formuleres. Kategoriene jeg fant i datamaterialet mitt gjenspeiler det viktigste av det som ble formidlet av informantene.

Jeg fant at informantene hadde idealistiske tanker rundt ansvaret for å sende bekymringsmelding, og hadde et behov for konkretisering av når meldeplikten inntreffer. Det idealistiske synet kan ødelegge for de barnehageansattes forsøk på å dekke behovet for konkretisering av når meldeplikten inntreffer.

De barnehageansatte har en høy terskel for å melde fordi de føler at de må være svært sikker på at bekymringen de melder til barneverntjenesten er rett. De hindres i å sende melding på et tidlig tidspunkt fordi de ønsker å finne sikre bevis for omsorgssvikten og ønsker å observere grundig. Bekymringer som er av en slik art at det ikke finnes håndfaste bevis på omsorgssvikten, blir kanskje ikke meldt inn.

Videre fant jeg at de barnehageansatte søkte etter avkrefteelse på sin bekymring, framfor bekreftelse. De lette etter alternative forklaringer og unnskyldte både foreldrene og situasjon, når de var bekymret for et barn. Fokuset deres var også andre steder, enn på omsorgssvikt i hverdagen. Ved at de barnehageansatte søker avkrefteelse for sin bekymring vil de alltid lykkes bedre med dette, enn dersom de søker bekreftelse.

Konsekvensene de barnehageansatte er redd for å møte dersom de melder sin bekymring er noe som kan hindre de fra å melde. Både konfrontasjon med foreldrene når de skal meddele sin bekymring, og konsekvensene for familien de melder bekymring for, er utfordrende for de barnehageansatte. Kunnskapsmangel om barneverntjenestens arbeid trekker jeg fram som en mulig grunn til at konsekvensene tenkes verre enn de kanskje er.

Den siste utfordringen for de barnehageansatte ved melding til barneverntjenesten er opplevelsen av samarbeidet mellom instansene. Fravær av et tett samarbeid kan gjøre det vanskeligere for de barnehageansatte fra å melde. Dette fordi de ikke kjenner til

barneverntjenestens arbeid eller har faste personer i barneverntjenesten de kan snakke med. Terskelen for å ta kontakt er derfor høy.

5.6.2 Forslag til endringer

De barnehageansatte er usikre på når plikten for å melde inntreffer. Konkretisering i lov og veiledere til barnehagene kan gjøre at plikten overholdes. Ansvaret de barnehageansatte føler for å være sikker i sin bekymring gjennom egne undersøkelser og bevisføring tynger kanskje dermed ikke like tungt på de barnehageansattes skuldre. At barneverntjenesten er instansen som skal undersøke bekymringen må tydeliggjøres. Hvordan barneverntjenestens arbeid i en undersøkelsesfase, og hvilke tiltak de kan iverksette må barnehagene gjøres kjent med. Barnehageansattes fordommer mot instansen og redselen for konsekvenser vil da bygges ned.

Selvstendige veiledere som ikke er knyttet til barneverntjenesten eller barnehagen som har jevnlig møter med barnehager for å veilede dem i forhold til bekymringer kan gjøre det lettere for de barnehageansatte, ved at noen andre enn de selv vurderer om en bekymring er alvorlig nok til å melde. De barnehageansatte får ansvar for å meddele sin bekymring til en veileder, og veilederen kan råde de til å melde eller ikke melde. Behovet for sikkerhet, redselen for konsekvensene og søken etter avkrefteelse kan da avta.

Et annet problem ved melding til barneverntjenesten er at de barnehageansatte ikke opplever noen positive konsekvenser av å sende bekymringsmelding. Når de måler de negative konsekvensene mot de positive, er de negative konsekvensene overveldende. Å gi hjelp til barnet gjennom å melde til barneverntjenesten må kanskje synliggjøres. At de barnehageansatte opplever at de hjelper ved å melde vil kanskje gjøre at de opplever det som mer meningsfylt og ser denne positive konsekvensen tydeligere i en vurderingssituasjon. Barneverntjenesteloven begrenser mulighetene de har til å gi tilbakemelding. Kanskje må det åpnes for et tettere samarbeid når den som melder er en offentlig instans?

6. AVSLUTNING

Målet med denne oppgaven har vært å finne svar på hvilke utfordringer barnehageansatte opplever i forhold til å melde sin bekymring til barneverntjenesten, og hva eventuelle grunner til at melding uteblir kan være.

Teorien som er tatt med er relevant for oppgavens problemstilling, og redegjør for viktige sider ved temaet. Ved bruk av den teorien som ble presentert har jeg vært i stand til å diskutere hvordan mine forskningsfunn kan forstås. Forskningsfunnene, som belyser temaet, er innhentet gjennom kvalitative intervjuer.

Forskningsfunnene er utledet fra de dataene som er smalet inn ved bruk av kvalitative personintervju med fire informanter. Jeg har gjort grundig rede for anvendt forskningsmetode ved å beskrive og argumentere for valg av intervjuform, valg av vitenskapelig tilnærming, validitet og reliabilitetshensyn, utvalget, utforming av intervjuguiden, gjennomføringen av intervjuene, analysearbeidet, og etiske hensyn. Datamaterialet ble analysert, og kategorier ble dannet på det grunnlaget.

Jeg har lyktes i å finne noen kategorier som kan forklare hva de barnehageansatte opplever som utfordrende i forhold til det å melde, eller hva som kan resultere i at melding uteblir. Jeg har forsøkt å forstå utfordringene for de barnehageansatte ved å drøfte forskningsfunnene mot teori. De barnehageansatte har idealistiske tanker rundt meldeplikten, noe som kan stå i veien for at de oppsøker kunnskap. De har behov for kunnskap og konkretisering av hva meldeplikten omfatter og når den inntreffer. Deres behov for sikkerhet for at bekymringen er reel, kan hindre de i å sende melding på et tidlig tidspunkt, og kan være en grunn til at melding uteblir. Bekymringer hvor det ikke finnes håndfaste bevis på omsorgssvikten, står i fare for å ikke bli meldt inn. Barnehageansatte leter etter avkreftelse på sin bekymring gjennom alternative forklaringer og unnskyldninger, og lykkes følgelig bedre med dette, enn ved motsatt taktikk. Videre er de barnehageansatte redd for konsekvensene det får for de selv eller den aktuelle familien dersom de sender bekymringsmelding. Opplevelse av begrenset samarbeidet med barneverntjenesten, kan også resultere i at terskelen for å ta kontakt blir høy.

De barnehageansatte trenger altså å bli sikrere i forhold til hva plikten deres i praksis innebærer, i form av når den inntreer og hva den gjelder. Ansvarsområdet for undersøkelse må avklares mellom barnehagen og barneverntjenesten slik at barnehagen vet når de har grunn nok til å melde. Et bedre samarbeid mellom instansene vil bidra til en slik avklaring, samt å gjøre terskelen for å ta kontakt lavere. Videre trenger barnehageansatte kunnskap om barneverntjenestens arbeid med bekymringsmeldinger og hvordan hjelp de har tiltakshjemler for å gi. Ved å ha oversikt over aktuelle konsekvenser ved å sende bekymringsmeldingen, vil det kanskje føles tryggere ut i fra prinsippet om at å ikke vite er verst fordi fantasien da gis spillerom.

Som fersk forsker er det begrenset hvor god man er til å gripe an informasjon informantene kommer med i intervju situasjon. Selv om jeg følte at jeg i intervjuene stilte gode oppfølgingsspørsmål ser jeg i arbeidet med presentasjon av funnene og diskusjon, at jeg kunne vært enda flinkere til å stille informantene kritiske spørsmål. Dette kunne ha gitt et rikere svar på problemstillingen.

Etter å ha gått gjennom, systematisert og analysert datamaterialet kom jeg opp med kategorier som beskrev det informantene formidlet. Hadde jeg i ettertid av denne prosessen kunne gått tilbake og foretatt nye intervjuer med informantene på grunnlag av kunnskapen som er tilegnet gjennom kategoriene kunne jeg spurt utdypende om disse forholdene. Det kunne for eksemplet vært interessant å gå i dybden av hvordan de barnehageansatte fortar sine observasjoner eller hvor stor vekt de tillegger støtte fra kollegaer.

Gjennom arbeidet med forskningen og skriving av avhandlingen har nye spørsmål åpenbart seg. Det kunne vært interessant å undersøkt om barnets og familiens etnisitet påvirker terskelen for å sende bekymringsmelding til barneverntjenesten. Å gå nærmere inn på temaet å snakke med barn hadde også vært spennende, og kanskje til og med intervjuet barna om hvordan de synes det er å snakke med voksne. I forhold til den andre siden av saken, nemlig barneverntjenesten, kunne det vært interessant å intervjuet dem, om hva de tenker i forhold til samarbeidet med barnehagene.

Forskningen min gir ingen fasit på hva utfordringene er for barnehageansatte, i forhold til å sende bekymringsmelding, men forskningen min bidrar til å berike kunnskapsbildet ved å viser hva utfordringer kan være.

7. LITTERATURLISTE

7.1 Bøker

Alver, Bente Gullveig og Ørjar Øyen 1997. *Forskningsetikk i forskerhverdag. Vurderinger og praksis*. Oslo: Tano Aschehong.

Bratterud, Åse og Kari Emilsen. 2013. *Dørstokkmila – Barnehagenes vei fra magefølelse til melding*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Broberg, Anders, Kjerstin Almqvist og Tomas Tjus 2006. *Klinisk barnepsykologi – utvikling på avveier*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Bunkholdt, Vigdis og Mona Sandbæk 2008. *Praktisk barnevernsarbeid*. 5. utgave. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Claussen, Clas Jostein 2001. *Det er noe med den ungen – Fra bekymring til handling*. Oslo: SEBU Forlag.

Dalen, Monica 2007. *Intervju som metod*. Malmø: Gleerups Utbilding AB.

Drugli, May Britt. 2008. *Barn som vekker bekymring*. 2. utgave. Oslo: Cappelen Akademiske Forlag.

Eriksen, Evelyn og Sidsel Germeten. 2012. *Barnevern i barnehage og skole – Møte mellom barn, foreldre og profesjoner*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk AS

Glavin, Kari og Bodil Erdal. 2013. *Tverrfaglig samarbeid i praksis – Til beste for barn og unge i kommune-Norge*. 3. utgave. Oslo: Kommuneforlaget AS.

Heap Killen, Kari. 1988. *Omsorgssvikt og barnemishandling: En kasusstudie og etterundersøkelse av barn i omsorgssviktsituasjoner*. Oslo: Kommuneforlaget AS

Killen, Kari 2009. *Sveket 1 – Barn i risiko- og omsorgssviktsituasjoner*. 4. utgave. Oslo: Kommuneforlaget AS.

Killen, Kari 2010. *Sveket 2 – Ansvar og (be)handling*. 4. utgave. Oslo: Kommuneforlaget AS.

Killen, Kari 2012. *Forebyggende arbeid i barnehagen – samspill og tilknytning*. Oslo: Kommuneforlaget AS.

Kinge, Emilie 2009. *Hvor er hjelpen når den trengs? – Om relasjonskompetansen - Om foreldresamarbeid*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Kleven, Thor Arnfinn (red.), Finn Hjordemaal og Knut Tveit 2011. *Innføring i pedagogisk forskningsmetode – En hjelp til kritisk tolkning og vurdering*. 2. utgave. Oslo: Unipub forlag.

Kvale, Steinar og Svend Brinkmann 2009. *Det kvalitative forskningsintervju*. 2. utgave. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Kvello, Øyvind 2010. *Barn i risiko – skadelige omsorgssituasjoner*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Larsen, Ann Kristin. 2007. *En enklere metode – Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke AS.

Lund, Thorleif og Richard Haugen. 2006. *Forskningsprosessen*. Oslo: Unipub forlag

Maxwell, Joseph A. 2013. *Qualitative Research Design – An interactive Approach*. 3rd Edition. California: SAGE Publications, Inc.

Ritzer, George. 2000. *The blackwell companion to major sosial theorists*. Oxford: Blackwell Publishers Inc.

Ryen, Anne 2002. *Det kvalitative intervjuet – Fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Sagbakken, Anne 2001. Hjelpetiltak i barnehagen. I Clas Jostein Claussen (red.) *Det er noe med den ungen – Fra bekymring til handling*. Oslo: SEBU Forlag.

Søftestad, S. 2005. *Seksuelle overgrep. Fra privat avmakt til tverrfaglig handlekraft*. Oslo: Universitetsforlaget.

Thagaard, Tove 2013. *Systematikk og innlevelse – En innføring i kvalitativ metode*. 4. Utgave. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

7.2 Internett

http://www.regjeringen.no/upload/BLD/Brosjyrer_BUA/barndommen_kommer_ikke_i_reprise.pdf

http://www.regjeringen.no/upload/BLD/Rapporter/2013/du_ser_det_ikke.pdf

<https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectout/ShowTable.asp?FileformatId=2&Queryfile=201425125529382407303Barnevern11&PLanguage=0&MainTable=Barnevern11&potsize=4>

<https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectout/ShowTable.asp?FileformatId=2&Queryfile=20142614281202413518Barnevern08&PLanguage=0&MainTable=Barnevern08&potsize=2>

<https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/barnehager>

<http://www.nob-ordbok.uio.no/perl/ordbok.cgi?OPP=UTFORDRING>

7.3 Rapporter og avhandlinger

Backe-Hansen, Elisabeth. 2009. *Å sende bekymringsmelding eller la det være? – En kartlegging av samarbeidet mellom barnehage og barnevern*. Notat 6/2009. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA).

Barne- og likestillingsdepartementet og kunnskapsdepartementet. 2009. *Til barnets beste – samarbeid mellom barnehagen og barneverntjenesten*. Oslo: Departementet

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. 2013. *Barndommen kommer ikke i reprise – strategi for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014-2017)*. Oslo: Departementet

Departementene. 2013. *Du ser det ikke før du tror det – Rapport fra nasjonal konferanse om tidlig innsats rettet mot barn i alderen 0-6 år*. Oslo: Departementet

Den nasjonale forskningsetiske komite for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) 2005. *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. Oslo: De nasjonale forskningsetiske komiteer.

Langballe, Åse. 2011. *Den dialogiske barnesamtalen – Hvordan snakke med barn om sensitive temaer*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress A/S.

Riksrevisjonen, dokument 3:15 (2012). *Riksrevisjonens undersøkelse om det kommunale barnevernet og bruken av statlige virkemidler*. Bergen: Fagbokforlaget AS

Stølsvik, Inger Lise og Merete Hellum. 2011. *Ær è min sak à? - en pilotstudie av hvordan skole- og barnehageansatte resonnerer i forhold til meldeplikten til barneverntjenesten om seksuelle overgrep*. Skien: Senter mot seksuelle overgrep i Telemark.

7.4 Lover og konvensjoner

Barnehageloven. 2005. *Lov om barnehager av 17. juni 2005 Nr. 64*. Hentet fra <http://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>

Barnekonvensjonen. 1989. *FNs konvensjon om barnets rettigheter av 20. november 1989. Ratifisert av Norge 8. januar. 1991*. Hentet fra http://www.regjeringen.no/upload/kilde/bfd/red/2000/0047/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf

Barnelova. 1989. *Lov om barn og foreldre av 8. april 1981 Nr. 7*. Hentet fra <http://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7?q=barneloven>

Barnevernloven. 1992. *Lov om barneverntjenester av 17. juli 1992 Nr. 100*. Hentet fra <http://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100?q=barnvernloven>

Kjønnslemlestelsesloven. 1995. *Lov om forbud mot kjønnslemlestelse av 15. desember 1995 Nr. 74*. Hentet fra <http://lovdata.no/dokument/NL/lov/1995-12-15-74?q=kj%C3%B8nnslemlestelse>

Straffeloven. 1902. *Almindelig borgerlig straffelov av 22. mai 1902 Nr. 10*. Hentet fra <http://lovdata.no/dokument/NL/lov/1902-05-22-10?q=straffeloven>

8. VEDLEGG

Vedlegg 1 Invitasjon

Invitasjon til å delta i forskningsprosjekt

Vedlagt finner dere informasjon om deltakelse i forskningsprosjektet mitt «Barnehageansattes utfordringer ved melding til barneverntjenesten». Jeg ønsker informanter. Deres erfaringer og kunnskap er viktig!

Håper du tar deg tid til å lese gjennom informasjonsskrivet. Du kan melde deg på prosjektet ved å:

- Ta kontakt med meg på mail; kjerstiti@gmail.com eller tlf; 45254576
- Melde deg på når jeg kontakter barnehagen din i løpet av 1-2 uker for å høre om noen av dere ønsker å være med i prosjektet.

Med vennlig hilsen

Kjersti Bergum Kristensen

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

”Barnehageansattes utfordringer ved melding til barneverntjenesten”

Bakgrunn og formål

Formålet med prosjektet er å belyse utfordringer barnehageansatte opplever i forhold til å skulle sende bekymringsmelding til barneverntjenesten, i tilfeller hvor de er bekymret for omsorgen til et barn. Hva kan eventuelt være grunner til at meldinger til barneverntjenesten utebli? For å finne svar på eventuelle utfordringer som barnehageansatte opplever ønsker jeg å intervju ansatte i barnehagen.

Jeg har valgt noen tilfeldige barnehager i Tromsø kommune som har fått forespørsel om å delta i prosjektet. Jeg ønsker informanter i alle type stillinger i barnehagen, både styrer, pedagogiske ledere, barne- og ungdomsarbeidere og assistenter. Det er en fordel om du som deltar i forskningsprosjektet har jobbet i barnehage minimum ett år. Det kreves ingen spesiell kunnskaper for å delta i prosjektet, siden studien fokuserer på de ansattes erfaringer i sitt daglige arbeid i barnehagen.

Prosjektet er en del av min mastergrad i pedagogikk, som jeg tar ved institutt for lærerutdanning og pedagogikk på Universitetet i Tromsø.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Datainnsamling til studien vil skje i form av intervjuer av ansatte i barnehager. Hver informant vil bli intervjuet en gang, og varigheten på intervjuet vil være ca en halv til en time.

Data vil registreres på lydopptak, og transkriberes deretter. Intervjuene blir videre analysert og brukt i mastergradsoppgaven.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Kun jeg som student vil ha tilgang til eventuelle personopplysninger som kommer fram i intervjuet. Lydopptakene vil bli lagret fram til de er transkribert, og deretter slettet. Alle data fra intervjuene som brukes i masteroppgaven vil være anonymisert. Det er kun studenten som vet navnet på informantene, og hvilken barnehage de jobber i. Det vil ikke være mulig å koble navn eller andre personopplysninger til lydopptakene.

Deltakerne vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen. Prosjektet skal etter planen avsluttes 15.05.14, og alle lydopptak og personopplysninger vil ved prosjektslutt bli slettet.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke deg fra prosjektet uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli slettet.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med Kjersti Bergum Kristensen på telefon; 45254576, eller på mail; kjerstiti@gmail.com

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

-----
(Signert av prosjektdeltaker, dato)

- Jeg samtykker til å delta i intervju*
- Jeg samtykker til at intervjuet tas opp på lydbånd, og oppbevares fram til prosjektslutt*
- (15.05.14)*
- Jeg samtykker til at anonymiserte opplysninger kan publiseres etter prosjektslutt*

Vedlegg 3 Intervjuguiden

Intervjuguide

Åpnende spørsmål

1. Hvor lenge har du jobbet i barnehage?
2. Hvilken stilling har du i barnehagen?

Har barnehageansatte tilstrekkelig med kunnskap om omsorgssvikt, mishandling, atferdsvansker og meldeplikten? (Også spørsmål 4)

3. Synes du kunnskapen du har om omsorgssvikt og opplysningsplikt er tilstrekkelig for å vurdere om barnehagen skal sende bekymringsmelding til barneverntjenesten?
  - a) Hvis nei hva kunne du tenke deg å hatt mer kunnskap om?
  - b) Hvis nei, hvordan påvirker dette (mangelen på kunnskap?) deg i situasjoner hvor du er bekymret for omsorgen til et barn?

Hvordan tolker barnehageansatte meldeplikten, og hvordan oppfatter de sitt ansvar?

4. Paragraf 22 i barnehageloven omhandler barnehagens opplysningsplikt til barneverntjenesten. Ifølge loven skal barnehagepersonalet på eget tiltak skal gi opplysninger til barneverntjenesten, når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt, eller når et barn har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker.
  - a) Hva mener du ligger i lovformuleringen «grunn til å tro at» et barn blir mishandlet i hjemmet? Gi eksempler. Ville du meldt i tilfellene du nevnte?
  - b) Hva mener du loven viser til som kan være tegn på at det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt? Gi gjerne eksempler. Ville du meldt i tilfellene du nevnte?
  - c) Hva vil det si at et barn har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker? Gi eksempler. Ville du meldt i tilfellene du nevnte?
5. Hvilket ansvar mener du at du som barnehageansatt har dersom du blir bekymret for omsorgssituasjon for et barn?
6. Hvordan vil din barnehages opplysningsplikt i praksis endre seg dersom du har kjennskap til eller tror at andre instanser (for eksempel PPT eller helsestasjon) har meldt saken til bvtj?

Hvor går terskelen for å melde til barneverntjenesten, og når er det lett å melde og når føles det vanskelig? (Også spørsmål 4)

7. Hva er mest avgjørende for at du skal melde? Er det for eksempel din kunnskap om omsorgssvikt og det å melde til barnevernet, sikkerhet i forhold til om det er hold i bekymringen din, støtte fra personalgruppen, hensyn til samarbeidsforholdet til

- foreldre, din egen oppfatning av barnevernet i kommunen eller annet? Hvilke av disse faktorene eller andre faktorer er avgjørende for om du skal melde til barnevernet?
8. Hva mener du er tydelige tegn på omsorgssvikt, og hvilke tegn er mer usikre og diffuse? Gi gjerne eksempler.
    - a) Hvordan ville du forholdt deg til de tydelige tegnene på omsorgssvikt i forhold til å gi bekymringsmelding til barneverntjenesten?
    - b) Hvordan ville du forhold deg til de usikre og diffuse tegnene i forhold til å gi bekymringsmelding til barneverntjenesten?
  9. Har du vært bekymret for et barn og likevel ikke meldt bekymringen til barneverntjenesten? a) Hvis ja, hva kan være grunnen til at du ikke melde?
  10. Kan du gi noen eksempler på hvor grensen går mellom hva som er alvorlig nok til å melde og hva som ikke er det?
    - a) Hvor sikker føler du at du må være før du melder til barneverntjenesten?
    - b) Hva kan hindre deg i å melde til barneverntjenesten?
  11. Har det hendt at du har vært i tvil om du skal melde til barneverntjenesten eller ikke? Eventuelt hvorfor?
  12. 96,6 prosent av alle 3-5 åringer i Norge går i barnehage. For denne aldersgruppen sto barnehager for 6,2 prosent av alle bekymringsmeldinger som førte til nye tiltak i 2012. Hva tror du kan være grunnen til at antall meldinger fra barnehage ikke er høyere?

Hvordan opplever barnehageansatte samarbeidet med barneverntjenesten, og hvordan påvirker forholdet til barneverntjenesten terskelen og utfordringer ved sending av melding?

13. Hvordan opplever du at samarbeidet er med barneverntjenesten i din barnehage ?
14. Hvordan tror du samarbeidet med barneverntjenesten virker inn på det å sende melding til barneverntjenesten?
15. Har du i løpet av din yrkeskarriere benyttet deg av muligheten til å ringe inn til barneverntjenesten og diskutere en sak anonymt?
  - a) Hvis nei, hvorfor ikke? Viste du om denne muligheten?
  - b) Hvis ja, hvordan opplevdes det?
16. Har du noen gang i løpet av din yrkeskarriere sendt bekymringsmelding til barneverntjenesten? Og hvordan opplevde du eventuelt det? Hvordan tror du denne opplevelsen har påvirket deg i forhold til å sende bekymringsmeldinger i ettertid?

Avsluttende spørsmål

17. Er det noe mer i forhold til temaene vi har snakket om du ønsker å formidle?

Vivian Nilsen

Institutt for lærerutdanning og pedagogikk UiT Norges arktiske universitet

9006 TROMSØ

Vår dato: 28.02.2014

Vår ref: 37770 / 3 / AMS

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 20.02.2014. Meldingen gjelder prosjektet:

<i>37770</i>	<i>Barnehageansattes utfordringer ved melding til barneverntjenesten</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>UiT Norges arktiske universitet, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Vivian Nilsen</i>
<i>Student</i>	<i>Kjersti Bergum Kristensen</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 15.05.2014, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Anne-Mette Somby

Kontaktperson: Anne-Mette Somby tlf: 55 58 24 10

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Kjersti Bergum Kristensen kjerstiti@gmail.com

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no

TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no

TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@sv.uit.no

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 37770

Personvernombudet forutsetter at det ikke kommer fram opplysninger i intervjuene som kan identifisere barn i barnehagen, verken direkte eller indirekte, da de ansatte er underlagt taushetsplikt.

Ifølge prosjektmeldingen skal det innhentes muntlig og skriftlig samtykke basert på muntlig og skriftlig informasjon om prosjektet og behandling av personopplysninger. Personvernombudet finner informasjonsskrivet tilfredsstillende utformet i henhold til personopplysningslovens vilkår.

Innsamlede opplysninger registreres på privat pc. Personvernombudet legger til grunn at veileder og student setter seg inn i og etterfølger UiT Norges arktiske universitet sine interne rutiner for datasikkerhet, spesielt med tanke på bruk av privat pc til oppbevaring av personidentifiserende data.

Prosjektet skal avsluttes 15.05.2014 og innsamlede opplysninger skal da anonymiseres og lydopptak slettes. Anonymisering innebærer at direkte personidentifiserende opplysninger som navn/koblingsnøkkel slettes, og at indirekte personidentifiserende opplysninger (sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f.eks. yrke, alder, kjønn) fjernes eller grovkategoriseres slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes i materialet.